

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETO
APLINKOS POLITIKOS KATEDRA

VAIDA ŠILINSKAITĖ
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

**TRANSPORTO PRIEMONIŲ TECNINĖS PRIEŽIŪROS IR REMONTO ATLIEKŲ
TVARKYMO VERTINIMAS**

(Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų pavyzdžiu)

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Algimantas Bakas

Vilnius, 2011

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1.TRANSPORTO PRIEMONIŲ TECHNINĖS PRIEŽIŪROS IR REMONTO VEIKLOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS.....	6
1.1. Teisės aktų, reglamentuojančių gamybos atliekų tvarkymą, apžvalga.....	6
1.1.1. Atliekų tvarkymą reglamentuojantys Europos Sąjungos teisės aktai.....	7
1.1.2. Atliekų tvarkymą reglamentuojantys Lietuvos Respublikos teisės aktai.....	10
1.2. Reikalavimai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto dirbtuvėms.....	13
1.2.1. Reikalavimai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto dirbtuvių įrengimui.....	13
1.2.2. Reikalavimai atliekų tvarkymui.....	14
1.2.3. Reikalavimai nuotekų tvarkymui.....	16
1.2.4. Reikalavimai aplinkos oro apsaugai.....	17
1.3. Gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymas	19
1.4. Administracinės baudos už aplinkos apsaugos teisės aktų reikalavimų pažeidimus.....	21
2.TRANSPORTO PRIEMONIŲ TECHNINĖS PRIEŽIŪROS IR REMONTO VEIKLOS ATLIEKŲ TVARKYMO ANALIZĖ.....	27
2.1. Tyrimo eiga	27
2.2. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje 2009-aisiais metais susidariusių atliekų kiekių analizė.....	31
2.2.1. Tiriamų autoservisų veiklos kryptys ir jų rūšiuojamos atliekos	32
2.2.2. Atliekų kiekiai, perduoti atliekų tvarkytojams.....	36
2.2.3. Tirtuose autoservisų dokumentuose pateiktų ir nepateiktų atliekų kiekių santykis.....	38
2.3. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje 2010 metais susidariusių atliekų kiekių analizė.....	41
2.3.1. Tiriamų autoservisų veiklos kryptys ir jų rūšiuojamos atliekos.....	42
2.3.2. Atliekų kiekiai, perduoti atliekų tvarkytojams.....	46

2.3.3. Tirtuose autoservisų atliekų ataskaituose ir deklaracijose pateiktų ir nepateiktų atliekų kiekių santykis.....	48
2.4. „Gamintojų atsakomybės“ atliekų rūšiavimas transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje	51
2.5. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų atvejų lyginamoji analizė.....	56
IŠVADOS.....	61
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI.....	63
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	64
SANTRAUKA.....	68
SUMMARY.....	69
PRIEDAI.....	70

ĮVADAS

Automobilis mūsų gyvenime tapo kasdieninės apyvokos ir susisiekimo priemone. Be įvairių transporto priemonių neįsivaizduojama kasdieninė mūsų buities. Lietuvoje techninę automobilių apžiūrą, nepriklausomai nuo jo senumo, reikia atlikti kas dvejus metus. Tačiau specialistai tikina, kad seni automobiliai po techninės apžiūros išsibalansuoja vidutiniškai po 9 mėnesių. Vienas iš aktualiausių ir problematiškiausių aplinkos apsaugos ūkio subjektų yra transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas. Didžiausi atliekų kiekiai susidaro iš reguliariai techninės priežiūros metu keičiamų transporto priemonių detalių, Lietuvos didžiuosiuose miestuose, tokiuose kaip Vilnius, Klaipėda, Kaunas. Ūkio subjektai privalo tvarkyti gamybos atliekas, tarp jų ir pavojingas, laikydamiesi bendrųjų atliekų tvarkymo sistemos principų.

Aplinkos ministerija, siekdama mažinti neigiamą transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos poveikį aplinkai, stipriai sugriežtino aplinkosauginius reikalavimus automobilių servisams, dirbtuvėms bei garažams. 2008 m. sausio 1 d. įsigaliojo Aplinkos apsaugos reikalavimų Transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui aprašas, patvirtintas LR aplinkos ministro 2007 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. D1-405 (Žin., 2007, Nr. 85-3430). Viena iš pagrindinių šio aprašo nuostatų - transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos vykdytojais privalės priimti visas transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos metu susidariusias nepavojingas ir pavojingas atliekas. Jas gražinti transporto priemonės savininkui ar naudotojui draudžiama, išskyrus pakartotiniam naudojimui tinkamas detales. Pagrindinis aprašo tikslas: sukontruoliuoti atliekų srautus, susidarančius autoservisuose. Visos susidarančios atliekos turės būti identifikuojamos ir apskaitomos, teikiant pirmines atliekų apskaitos ataskaitas ir deklaracijas. Ši sistema ganėtinai nauja, efektyvumas jo neaiškus.

Darbo objektas. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos 2009 ir 2010 metų aplinkos apsaugos agentūrose pateiktų pirminių atliekų apskaitos atasakaitų ir veiklos deklaracijų duomenys apie atliekų kiekių srautus, autoservisų veiklos kryptis, susidariusių atliekų rūšis.

Darbo tikslas. Išnagrinėti Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos kryptis ir atlikti susidarančių atliekų rūšių ir jų kiekių analizę.

Darbo uždaviniai:

- Apžvelgti teisės aktus reglamentuojančius gamybos atliekų tvarkymą;
- Išanalizuoti Aplinkos apsaugos reikalavimus transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui ;
- Išanalizuoti pagrindines gamybos atliekų užduotis;

- Palyginti Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto metu susidarančių atliekų kiekius, rūšis bei veiklos kryptis per 2009 metus.
- Palyginti Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto metu susidarančių atliekų kiekius, rūšis bei veiklos kryptis per 2010 metus.
- Išskirti gamybos atliekų srautus, už kurių realizavimą atsako gamintojai importuotojai, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje, palyginti su Regioninio aplinkos apsaugos departamento pateiktais duomenimis.

Hipotezė. Transporto priemonių technine priežiūra ir remontu užsiimančių įmonių ar asmenų dirbančių pagal verslo liudijimą, teikiami duomenys aplinkos apsaugos agentūroms, apie jų veiklos kryptis, jų veikloje susidarančias atliekas, jų kiekius ir rūšis, veiklos yra abejotini, dėl naujos informacijos neįsisavinimo ir jos trūkumo, gamintojų ir importuotojų daromos įtakos atliekų rūšiavymui.

Tyrimo metodai: teisės aktų, oficialių dokumentų, specialios literatūros ir internetinių šveitainių duomenų analizė, lyginamoji analizė, aprašomasis metodas, eksperto tyrimo metodas.

Prieduose pateikta pagrindinė informacija, surinkta iš Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos aplinkos apsaugos agentūrose saugomų transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto pirminių atliekų apskaitos ataskaitų ir veiklos deklaracijų. Dėl informacijos konfidencialumo, komercinio konkurencingumo tikslais, bei įstatyme neįvardinto nurodymo dėl informacijos prieinamumo, autoservisų pavadinimai koduojami skaičių ir raidžių junginiais.

Darbe naudojami sutrumpinimai:

AM – aplinkos ministerisja

AAA – aplinkos apsaugos agentūra

RAAD – regioninis aplinkos apsaugo departamentas

UAB – uždaroji akcinė bendrovė

LR – Lietuvos Respublika

TIPK – taršos integruota prevencija ir kontrolė

ES – Europos Sąjunga

1. TRANSPORTO PRIEMONIŲ TECHNINĖS PRIEŽIŪROS IR REMONTO VEIKLOSTEISINIS REGLAMENTAVIMAS

1.1. Teisės aktų, reglamentuojančių gamybos atliekų tvarkymą, apžvalga

Paskutiniajame XX a. dešimtmetyje, esant žinių ir patirties trūkumui, prasidėjo nuosmukis, kurio pasėkoje ženkliai sumažėjo gamybos mastai bei išteklių naudojimas. Tuo pačiu sumažėjo ir gamybos atliekų kiekiai. Tačiau tai netruko ilgai ir atsigaunanti pramonė bei vėl didėjanti žmonių perkamoji galia sąlygojo ir atliekų kiekio didėjimą. Atliekų tvarkymas yra svarbi Europos Sąjungos (ES) aplinkos apsaugos politikos dalis, šis sektorius pripažintas prioritetiniu ir Lietuvoje. Vadovaujantis ES aplinkosauginiais teisiniais dokumentais, buvo leidžiami ir koreguojami Lietuvos aplinkosauginiai teisiniai aktai. Teisiniuose aktuose apibrėžiama atliekos sąvoka, kas sąlygoja atliekų srautų sutvarkymą, jos specifiką bei nurodo atsakingos institucijoms administravimo galimybes. Į LR atliekų tvarkymo įstatymą yra perkelti atliekų apibrėžimai iš ES direktyvų. Atliekos – tai bet kokios medžiagos ar daiktai, kurių atliekų turėtojas atsikrato, nori atsikratyti ar privalo atsikratyti ir kurie priklauso atliekų kategorijoms, nurodytos Atliekų tvarkymo įstatymo 1 priede, bei patenka į Aplinkos ministerijos patvirtintą atliekų sąrašą. Pavojingos atliekos – tai atliekos, kurios atliekų sąrašė pažymėtos kaip pavojingos, pasižyminčios viena ar keliomis pavojingumą lemiančiomis savybėmis, nurodytomis Atliekų tvarkymo įstatymo 4 priede, ir atitinkančios Aplinkos ministerijos nustatytus atliekų pavojingumo kriterijus, bei kitos atliekos, atliekų sąrašė nepažymėtos kaip pavojingos, tačiau pasižyminčios viena ar keliomis pavojingumą lemiančiomis savybėmis ir atitinkančios atliekų pavojingumo kriterijus. Nepavojingos atliekos – visokios atliekos, nepriskiriamos pavojingoms atliekomis. Atliekų tvarkymo sistema – tai organizacinių, techninių ir teisinių priemonių visuma. Pagal atliekų susidarymo specifiką Lietuvoje atliekų tvarkymo sistema turi dvi pagrindines grandis:

1. gamybos atliekų, kurios apima gamybos proceso metu susidarantį atliekas, kurių tvarkymą turi apibrėžti gamtos išteklių naudojimo arba TIPK leidimai. Ūkio subjektai privalo tvarkyti gamybos atliekas, tarp jų ir pavojingas, laikydamiesi bendrųjų atliekų tvarkymo sistemos principų ir bendradarbiaudami su savivaldybių organizuojamomis komunalinių atliekų tvarkymo sistemomis. Gamybos atliekų tvarkymą valstybės mastu reguliuoja aplinkos apsaugos ir kiti normatyviniai dokumentai, atitinkamos taisyklės, techniniai reglamentai bei leidimai. Pirmenybė teikiama pavojingų gamybos atliekų tvarkymui.

2. savivaldybių atliekų, kurios apima komunalines ir kitas savivaldybių teritorijoje susidariusias atliekas, kurios nepatenka į gamybos atliekų tvarkymo sistemą

Remdamiesi tokiu atliekų klasifikavimu, darbe nagrinėsime gamybos atliekas, kurios susidaro ūkio subjekto teritorijoje. Šio darbo ūkio subjektas – transporto priemonių techninė priežiūra ir remontu užsiimančios įmonės ar asmenys dirbantys pagal verslo liudijimą, kuriems neprivaloma gauti TIPK leidimo, jei jų veikloje nesusidaro 1 tona pavojingų atliekų.

1.1.1 Atliekų tvarkymą reglamentuojantys Europos Sąjungos teisės aktai

Atliekų tvarkymas yra pripažinta viena svarbiausių ES aplinkos apsaugos sričių, kuri reguliuoja gamybos, pasiskirstymo ir vartojimo produktų sąveika su mumis supančia aplinka - vandeniui, oru, klimatu.

Atliekų tvarkymo politikos ir teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje pagrindas yra ES sutartis (28-30 ir 174-176 straipsniai) ir Bendrijos atliekų tvarkymo strategija. Pagrindiniai Europos sąjungos atliekų tvarkymo politikos tikslai – vengti atliekų susidarymo ir skatinti jų panaudojimą, perdirbimą bei pakartotinį panaudojimą, siekiant sumažinti neigiamą poveikį aplinkai. Ilgalaikis Europos sąjungos tikslas – tapti atliekas perdirbančia visuomene, siekiančia vengti atliekų susidarymo ir naudojančia atliekas kaip išteklius.

Europos sąjungos atliekų tvarkymo politikos principai [40]:

- Atliekų tvarkymo hierarchija, pagal kurią nustatomi atliekų tvarkymo prioritetai, efektingiausi atliekų tvarkymo problemų sprendimai aplinkosauginiu požiūriu. Pagrindinis iš jų – atliekų mažinimas ir prevencija, jei tai nėra įmanoma padaryti sekantis žingsnis – pakartotinis atliekų panaudojimas. Jeigu tokių galimybių nėra, atliekos turi būti perdirbamos, kompostuojamos arba naudojamos energijai gauti. Jei prieš tai išvardinti tvarkymo būdai neįgyvendinami, tik tada atliekos šalinamos, tam skirtose vietose.
- Prevencijos principas – privaloma imtis visų galimų priemonių saugant aplinką, nelaukiant, kol reikės likviduoti pasekmes.
- Atsargumo principas – siekiant išvengti rizikos visuomenės sveikatai ar aplinkai, reikia elgtis atsargiai ir imtis atsargumo priemonių, netgi esant objektyviam moksliniam netikrumui;
- Principas „teršėjas moka“, kuris reikalauja, kad teršėjas padengtų patirtos žalos tvarkymo sąnaudas.
- Gamintojo atsakomybės principas – atsakomybė už pagamintų produktų keliamą pavojų aplinkai turi atitekti jų gamintojams, kurie turi galimybę pavojingumą sumažinti

gaminio gamybos procese;

- Artimumo principas – atliekos turi būti šalinamos artimiausiame tinkamai įrengtame atliekų šalinimo įrenginyje.

Be šių pagrindinių principų, ES atliekų tvarkymo politikoje taikomos ir kitos priemonės strateginiams tikslams pasiekti:

- vieningas atliekų apibrėžimas visose valstybėse narėse; atliekų apibrėžimas pateiktas Bendrojoje atliekų direktyvoje ir privalomas visoms valstybėms narėms, nepriklausomai nuo to, ar atliekos bus perdirbamos, ar šalinamos; sudarytas atliekų sąrašas, kuris periodiškai peržiūrimas ir papildomas;
- švarių gaminių vartojimo skatinimas kuriant, gaminant ir vartojant ekologiškai švarius gaminius, sumažinamas poveikis aplinkai per visą jų gyvavimo ciklą; šiam tikslui pasiekti naudojami du metodai – gaminio gyvavimo ciklo vertinimas ir gaminių aplinkosauginis ženklavimas;
- ekonominių priemonių naudojimo skatinimas; ekonominėmis priemonėmis veikiant vartojimo rinką siekiama skatinti aplinkos apsaugą - pvz., taikomi mokesčiai išleidžiamiesiems į rinką gaminiams ir pakuotėms, gamybos metu į aplinką išmetamiems teršalams ir t.t.
- atliekų vežimo reguliavimas; reglamentuojami atliekų vežimai tiek tarp ES valstybių narių, tiek į ES ir iš jos, o atliekų vežimų atskiros valstybės narės viduje priežiūra ir kontrolė turi atitikti ES reikalavimus;
- aplinkos apsaugos ir vidaus rinkos veikimo derinimas; atliekų tvarkymo politika siekiama pusiausvyros tarp aukšto aplinkos apsaugos lygio ir sklandaus vidaus rinkos veikimo, ūkio subjektams sudarant vienodas atliekų tvarkymo sąlygas.

Pagrindiniai teisiniai dokumentai, nusakantys bandruosius Europos sąjungos atliekų tvarkymo principus:

- Europos Parlamento ir tarybos direktyva dėl atliekų 2008/98/EB
- Europos Parlamento ir tarybos reglamentu (EB Nr.166/2006) ir Tarybos reglamentas (EEB/259/93) dėl atliekų vežimo Europos Bendrijos viduje, į Bendriją ir iš jos priežiūros ir kontrolės.

Europos parlamento ir Tarybos **direktyva 2008/98/EB dėl atliekų** [37] 2010 metų gruodžio 12 d. pakeičia ir panaikina iki tol galiojusias 2006/12/EB atliekų, 91/689/EEB pavojingų atliekų ir 75/439/EB panaudotų alyvų atliekų direktyvas.

Direktyva 2008/98/EB – tai viena svarbiausių atliekų tvarkymo direktyvų. Direktyvoje pateikiami pagrindiniai su atliekų tvarkymu susiję apibrėžimai. Atliekos turi būti panaudotos ar

pašalintos nesukeliant pavojaus žmonėms ir nenaudojant procesų ar būdų, galinčių pakenkti aplinkai.

Direktyvoje numatytas atliekų tvarkymo planavimas ir pabrėžiama bendradarbiavimo būtinybė tarp valstybių narių, siekiant sukurti integruotą ir vidaus ir vidaus sąlygas atitinkantį šalinimo įrenginių, naudojant geresnius gamybos būdus, tinklą, nereikalaujant didelių išlaidų. Šis tinklas turi suteikti galimybę Bendrijai, kaip visumai, kartu ir valstybei narei sutvarkyti savo atliekas, priklausomai nuo geografinių sąlygų ir situacijos, tam tikroms atliekų rūšims naudojant specifinius įrenginius. Taip pat valstybėms narėms numatyta atliekų tvarkytojų pareiga teikti komisijai ataskaitas apie direktyvos įgyvendinimą.

1993 m. vasario 1 d. Tarybos **reglamentas (EEB) Nr. 259/93 dėl atliekų vežimo į Europos Bendriją, iš Bendrijos ir jos viduje priežiūros ir kontrolės** [35] perkėlė 1989 m. Bendrijos pasirašytos Bazelio konvencijos dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės reikalavimus ir panaikino ankstesnę direktyvą 84/631/EEB dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinio vežimo priežiūros ir kontrolės. Reglamentas nustato pranešimų apie visas atliekų siuntas per valstybių sienas sistemą ir leidimų išdavimo procedūras atsižvelgiant į atliekų rūšį ir paskirties vietą.

Atskirų atliekų srautų tvarkymo teisės aktai – šios grupės teisės aktuose nurodyti reikalavimai, kaip tvarkyti konkrečius atliekų srautus. Nustatyti reikalavimai atliekas skirstyti į atskirus srautus, kurie skirstomi į atskirus srautus, kurie skiriasi savo charakteristikomis ir tvarkymo būdais :

- **direktyva 91/157/EEB dėl baterijų ir akumuliatorių, turinčių tam tikrų pavojingų medžiagų** [33] ir ją papildančiomis direktyvomis, siekiant sumažinti naudotų baterijų ir akumuliatorių keliamos taršos lygį, nustatyti apribojimai gyvsidabrio, kadmio ir švino kiekiams juose, reikalaujama išsekvotas baterijas ir akumulatorius surinkti atskirai nuo kitų atliekų, tinkamai paženklininti. Valstybės narės turi parengti baterijų ir akumuliatorių tvarkymo programas;

- **direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų** [34] ir iš dalies ją keičiančia direktyva 2004/12/EB nustatyti pakuočių tipai ir reikalavimai pakuotėms (svorio ir tūrio mažinimas, pakuotėje esančių sunkiųjų metalų koncentracijos lygis ir kt.), apibrėžtos su pakuočių tvarkymu susiję sąvokos, reglamentuojamas panaudotų pakuočių gražinimo, surinkimo ir naudojimo, ženklinimo ir identifikavimo bei informacinių sistemų kūrimas. Valstybėms narėms nustatytos pakuočių atliekų panaudojimo arba deginimo energijai gauti ir perdirbimo užduotys – bendrai nuo viso pakuočių atliekų svorio ir atskirai skirtingoms pakuočių atliekų medžiagoms (stiklui, popieriui ir kartonui, metalui, plastikui, medienai);

- **direktyva 96/59/EB dėl polichlorintų bifenilų ir polichlorintų terfenilų šalinimo (PCB/PCT)** [32] skirta suderinti valstybių narių teisės aktus dėl kontroliuojamo šių ypatingai pavojingų medžiagų šalinimo, įrangos, užterštos šiomis medžiagomis, nukenksminimo ir šalinimo, kad, remiantis šios direktyvos nuostatomis, PCB ir PCT iki 2010 m. pabaigos būtų visiškai nukenksminti. Direktyvoje apibrėžtos nukenksminimo ir šalinimo sąlygos, nurodyta PCB ir PCT tvarkymo planavimo būtinybė;

- **direktyva 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių** [35] numatytos priemonės mažinti automobilių atliekų susidarymą, užtikrinti jų surinkimą (valstybės narės įpareigos sukurti netinkamų naudoti transporto priemonių surinkimo sistemas), tvarkyti jas nekenksmingomis aplinkai sąlygomis, pakartotinai naudoti išardytų automobilių dalis. Direktyvoje nustatytos netinkamų naudoti transporto priemonių perdirbimo ir panaudojimo užduotys;

- **direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų** [36] skatinama elektros ir elektroninės įrangos atliekų prevencija, reikalaujama sukurti jų surinkimo sistemas ir nustatomos jų pakartotinio panaudojimo ir perdirbimo užduotys. Susijusioje direktyvoje 2002/95/EB ribojamas pavojingų medžiagų naudojimas naujai gaminamoje įrangoje.

1.1.2. Atliekų tvarkymą reglamentuojantys Lietuvos Respublikos teisės aktai

Lietuva tapus ES nare, organizuodama savo veiklą visuose srityse privalo atsižvelgti į ES teisės aktus. Su aplinkos apsaugos susijusių įstatymine bazę Lietuva privalo derinti su ES baze.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme, nustatančiame pagrindinius aplinkos apsaugos valdymo principus, reikalavimai atliekų tvarkymui apibrėžti 32 straipsnyje: „Asmenys privalo laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų atliekų tvarkymo reikalavimų. Atliekų tvarkymo išlaidas apmoka teršėjas.

Pagrindiniai teisės aktai, nustatantys atliekų tvarkymo reikalavimus, principus, atsakingas institucijas Lietuvoje yra:

- **Atliekų tvarkymo įstatymas** [4];
- **Atliekų tvarkymo taisyklės** [5];
- **Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas** [28].

Tarpusavyje šie teisės aktai glaudžiai susiję, nes kiekviename yra nustatyti bendrieji atliekų prevencijos, apskaitos, surinkimo, saugojimo, vežimo, naudojimo, šalinimo reikalavimai, kad būtų išvengta atliekų neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai. Jų pagrindinis tikslas nustatyti pagrindinius atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo principus.

Įmonės, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro atliekų ir kurios naudoja, šalina ar kitaip tvarko atliekas, turi imtis visų galimų ir ekonomiškai pateisinamų priemonių jų kiekiui bei kenksmingam poveikiui žmonių sveikatai ir aplinkai mažinti.

Anksčiau minėtuose teisės aktuose įvardijama ne tik kaip atliekomis tinkamai atsikratyti, bet ir kaip tinkamai jas laikyti po jų susidarymo. Atliekos turi būti saugomos taip, kad neturėtų neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai, saugojimo priemonės, įrenginiai ir vietos, atsižvelgiant į juose saugomų atliekų savybes, turi atitikti teisės aktų nustatytus aplinkos apsaugos, priešgaisrinės apsaugos, darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus. Atliekas gaminančios įmonės, be nustatyta tvarka išduoto leidimo, pavojingas atliekas gali saugoti ne ilgiau kaip tris mėnesius, o nepavojingas – ne ilgiau kaip vienus metus nuo jų susidarymo, šių atliekų susidarymo vietoje. Teisiniuose aktuose pažymėta, jog siekiant geriau tvarkyti gamybos atliekas, pagal tvarkymo ypatumus jos turi būti išskirtos į specifinius srautus.

Aplinkos ministerija administruoja visų atliekų tvarkymą, kontroliuoja nustatytų reikalavimų ir užduočių įgyvendinimą. Ūkio ministerija turi skatinti atliekų susidarymo prevenciją ir mažinimą gamyboje bei raginti įmones kurti rinkas iš antrinių žaliavų pagamintiems produktams. Taip pat Ūkio ministerija koordinuoja pramonės įmonių veiksmus diegiant gamyboje susidarančių atliekų tvarkymo pajėgumus. Tais atvejais, kai pramonės įmonės nesugeba užtikrinti saugaus savo atliekų sutvarkymo, Ūkio ministerija inicijuoja atitinkamų atliekų tvarkymo pajėgumų sukūrimo projektus.

Duomenys apie įmonėse (tame tarpe ir gamybos) susidariusias atliekas yra renkami iš dviejų šaltinių. Pirminę atliekų apskaitą vykdo atliekas generuojančios įmonės, o atliekų tvarkytojai duomenis renka ir teikia kontroliuojančioms institucijoms.

Specifinių atliekų srautų tvarkymas Lietuvoje taip pat remiasi ES teisės aktų nuostatomis, už kuriuos atsako jų gamintojai ar tuos gaminius importuojančios įmonės. Vadovaujantis gamintojų ir importuotojų atsakomybės principu, gamintojai ir importuotojai turi organizuoti savo gaminių atliekų sistemas.

- Išsamiausiai reglamentuotas pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymas. **Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas** [22] nustato pagrindinius pakuočių reikalavimus, bendruosius Lietuvoje gaminamų ir į Lietuvą įvežamų pakuočių ir pakuočių atliekų apskaitos, ženklavimo, surinkimo, naudojimo reikalavimus, kad būtų išvengta pakuočių ir pakuočių atliekų neigiamo poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai, taip pat gamintojų, importuotojų, pardavėjų, vartotojų, atliekų tvarkytojų teises ir pareigas tvarkant pakuotes ir pakuočių atliekas. **Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklėse** [23], nustatant ribinius leistinus kenksmingų medžiagų kiekius pakuotėse, pakuočių ženklavimo, pakuočių, pakartotinio naudojimo pakuočių

ir pakuočių atliekų apskaitos ataskaitų teikimo tvarkas bei reikalavimus organizuojant pakuočių atliekų rūšiavimą ir tvarkymą.

- Naudotų alyvų, kurių didžioji dalis yra pavojingos atliekos, tvarkymą reglamentuoja **Alyvų atliekų tvarkymo taisyklės** [2], atitinkančios ES direktyvos nuostatas. Taisyklėse nustatyti alyvų atliekų tvarkymo būdai (regeneravimas; perdirbimas į kurą, atitinkantį skystajam kurui taikomus kokybės reikalavimus; netinkamų regeneruoti ar perdirbti į kurą alyvų atliekų, taip pat atliekų, susidariusių regeneravimo ar perdirbimo metu, deginimas; alyvų atliekų, kuriose PCB/PCT kiekis viršija nustatytas ribas, saugus šalinimas), reikalavimai alyvų atliekas tvarkančioms įmonėms ir alyvų atliekų apskaitai.

- **Išseiktų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklės** [16;15] nustato baterijų ir akumuliatorių, kuriuose gyvsidabrio, švino ir kadmio kiekiai viršija leistinas ribas, surinkimo, laikino saugojimo, vežimo, naudojimo, kontrolės ir dokumentacijos saugojimo tvarką.

- **Polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenių (PCB/PCT) tvarkymo taisyklės** [18] parengtos siekiant užtikrinti, kad naudoti PCB būtų kuo greičiau pašalinami, o įranga, turinti PCB, - nukenksminama ar pašalinama, ir nustato PCB, naudotų PCB ir įrangos, turinčios PCB, inventorizacijos, ženklinimo, saugojimo, eksploatavimo, nukenksminimo ir šalinimo tvarką. PCB – tai visi bifenių struktūros iki įvairaus laipsnio chlorinti junginiai, kurie buvo ypač paplitę kaip priedai alyvoms, naudojamoms elektros įrengimuose, hidrauliniuose prietaisuose ir kitoje įrangoje, kur cheminis stabilumas reikalingas saugiai įrenginio eksploatacijai ar ilgaamžiškumui užtikrinti.

- **Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklės** [8] nustato reikalavimus, kurių tikslas – transporto priemonių atliekų susidarymo prevencija, eksploatuoti netinkamų transporto priemonių bei jų dalių pakartotinis naudojimas ir perdirbimas. Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių apdorojimo įmonės turi laikytis pavojingų atliekų naudojimo ar šalinimo veiklai nustatytų reikalavimų bei papildomų sąlygų, apibrėžtų šiose taisyklėse.

- **Elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklės** [9] nustato elektros ir elektroninės įrangos (EEI) ženklinimo, elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkytojų ir šios įrangos vartotojų informavimo, elektros ir elektroninės įrangos atliekų surinkimo, saugojimo, apdorojimo, elektros ir elektroninės įrangos ir jos atliekų apskaitos reikalavimus ir tvarką. Taisyklės privalomos visiems asmenims, kurių veikla susijusi su taisyklėse nurodytų kategorijų elektros ir elektroninės įrangos gamyba, importu, platinimu ir šios įrangos atliekų tvarkymu.

Pavojingos atliekos, keliančios didžiausią pavojų aplinkai ir žmonių sveikatai, sudaro atskirą atliekų grupę, jų tvarkymui keliami ypatingi reikalavimai. Absoliuti dauguma šių atliekų susidaro gamybos bei verslo įmonėse ir tik maža dalis (iki 2 proc.) – buityje. Pavojingų gamybos

atliekų tvarkymas organizuojamas vadovaujantis **Valstybine pavojingų atliekų tvarkymo 2006–2008 metų programa** [13]. Pavojingų atliekų tvarkymo sistema Lietuvoje pagrįsta gamintojo atsakomybės ir „teršėjas moka“ principais ir apima pavojingų gamybos atliekų ir pavojingų buities atliekų, susidarančių namų ūkiuose ir mažose įmonėse, surinkimą ir tvarkymą. Daugelio pavojingų atliekų (automobilių akumuliatorių, grunto ir dumblo, užterštų naftos produktais, pramoninių nuotekų valymo dumblo, užteršto sunkiaisiais metalais, liuminescencinių lempų, fotografijos pramonės atliekų, pramonėje naudojamų cheminių medžiagų atliekų) surinkimo ir tvarkymo sistemos jau suformuotos. Šios programos uždaviniai:

- pavojingų atliekų tvarkymą reglamentuojančios teisinės bazės tobulinimas;
- pavojingų atliekų tvarkymo sistemos plėtra;
- kontroliuojančių institucijų pajėgumų stiprinimas.

1.2. Reikalavimai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto dirbtuvėms

Nuo 2008 m. sausio 1 d. įsigaliojo aplinkos apsaugos reikalavimai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto dirbtuvėms (servisams). 2007 m. „Valstybės žinių“ 85 numeryje paskelbtas aplinkos ministro patvirtintas aplinkos apsaugos reikalavimų aprašas (**Aplinkos apsaugos reikalavimų transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui aprašas** [3]), kuris parengtas remiantys ES ir LR teisiniais dokumentais reglamentuojančiais atliekų tvarkymą. Aprašas taikomas visiems asmenims, valdantiems, naudojančioms automobilių techninės priežiūros ir remonto dirbtuves bei vykdančioms automobilių plovimo, pakartotinės apdailos darbus bei padangų keitimą. Aprašo tikslas – mažinti šios veiklos neigiamą poveikį aplinkai.

Kontroliuoti šių aplinkos apsaugos reikalavimų vykdymą pavesta RAAD, kurių aplinkos apsaugos inspektoriams suteikta teisė surašyti Administracinių teisės pažeidimų protokolus.

1.2.1. Reikalavimai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto dirbtuvių įrengimui

Anksčiau nebuvo atskiro aplinkos apsaugos reikalavimų aprašo, skirto automobilių priežiūros bei remonto paslaugas teikiančioms įmonėms ar asmenims. Šią veiklą tam tikra dalimi reguliavo Aplinkos apsaugos įstatymas ir Atliekų tvarkymo taisyklės.

Vienas iš svarbiausių reikalavimų tas, kad nuo aprašo įsigaliojimo dienos automobilių techninės priežiūros ir remonto veikla turės būti vykdoma dirbtuvėse, valstybinės priežiūros komisijos pripažintose tinkamomis naudoti. Pastaruoju metu nemažai asmenų nuosavuose

garažuose (boksuose) ar sandėliuose teikia automobilių remonto paslaugas, neturėdami nei nuotekų surinkimo sistemos nei atliekų konteinerių.

Reikalavimai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto dirbtuvių įrengimui:

1. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikla: variklio, transmisijos, pakabos, stabdžių sistemos, kuro sistemos remontas ir techninė priežiūra, įskaitant variklių plovimą, tepalų ar kitų skysčių keitimą, transporto priemonių pakartotinė apdaila ir pan., pripažįstama potencialiai taršia ir turi būti vykdoma dirbtuvių patalpose, kuriose grindys turi būti padengtos nelaidžia skysčiams danga, atsparia benzino ir kitų skysčių ardančiajam poveikiui, jeigu įrengiama ant grindų nutekėjusių skysčių surinkimo sistema, ji negali būti sujungta su jokia nuotakynu (išskyrus patalpas, skirtas transporto priemonių kėbulo plovimui), visi nutekėję pavojingi aplinkai skysčiai turi būti surenkami ir tvarkomi kaip pavojingos atliekos, turi būti laikomos priemonės išsiliejusiems teršalams surinkti ir neutralizuoti.

2. Dirbtuvės turi būti pripažintos tinkamomis naudoti pagal statybos techninio reglamento reikalavimus [25].

3. Dirbtuvių teritorijos turi būti įrengtos pagal Paviršinių nuotekų tvarkymo reglamento reikalavimus [24]

1.2.2. Reikalavimai atliekų tvarkymui

Variklinių transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos metu susidariusios atliekos turi būti tvarkomos pagal Atliekų tvarkymo taisyklėse, Alyvų atliekų tvarkymo taisyklėse, Išeikvotų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklėse nustatytus reikalavimus.

Techninės priežiūros ir remonto veiklos vykdytojas susidariusias atliekas:

- turi tvarkyti taip, kad jos nepatektų į aplinką;
- privalo rūšiuoti jų susidarymo vietoje;
- turi perduoti atliekų tvarkytojams ir turėti atliekų atidavimą pagrindžiančius dokumentus;
- tvarkydamas komunalines atliekas privalo naudotis savivaldybių organizuojamomis atliekų tvarkymo sistemomis ir rūšiuoti atliekas savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse nustatyta tvarka.

Veiklos vykdytojas privalo rūšiuoti, saugoti, supakuoti vežimui pavojingas atliekas taip, kad jos nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai:

- pavojingos atliekos turi būti rūšiuojamos pagal atskiras rūšis ir saugomos sandariuose, atspariuose saugomoms medžiagoms konteineriuose ar pakuotėse;

- visi saugomų, supakuotų vežimui pavojingų atliekų konteineriai ar pakuotės turi būti paženklinėti;
- pavojingų atliekų ženklavimo etiketė turi būti parengta pagal Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimus, joje pateikta informacija turi būti aiškiai matoma ir atspari aplinkos poveikiui;
- pakuotės, konteineriai turi būti sukonstruoti ir pagaminti taip, kad juose esančios pavojingos atliekos negalėtų išsipilti, išsibarstyti, išgaruoti ar kitaip patekti į aplinką;
- pakuočių, konteinerių medžiagos turi būti atsparios juose supakuotų pavojingų atliekų ir atskirų jų komponentų poveikiui ir nereaguoti su šiomis atliekomis ar jų komponentais;
- pakuočių, konteinerių dangčiai ir kamščiai turi būti tvirti ir sandarūs, sukonstruoti ir pagaminti taip, kad juos būtų galima saugiai atidaryti ir uždaryti, saugojimo, perkėlimo ar vežimo metu nesutrūktų, neatsilaisvintų ir neatsidarytų, ir juose esančios medžiagos nepatektų į aplinką;
- perduodant pavojingas atliekas vežėjui, būtina Atliekų tvarkymo taisyklėse nustatyta tvarka pildyti pavojingų atliekų lydraštį .

Aplinkos apsaugos reikalavimų transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui aprašas neapriboja fizinių ir juridinių asmenų teisių imtis papildomų priemonių, užtikrinančių saugų atliekų saugojimą, atsižvelgiant į jų savybes ir kiekį.

Jei techninės priežiūros ir remonto veiklos metu susidaro atliekos, veiklos vykdytojas privalo pildyti Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto pirminės atliekų apskaitos žurnalą. Veiklos vykdytojo padaliniai turi pildyti atskirus Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto pirminės atliekų apskaitos žurnalus. Šio žurnalo duomenys, pildant juos elektronine forma, ne rečiau kaip kartą per mėnesį, turi būti išspausdinti ir patvirtinti atsakingų asmenų parašais.

Jei kartu su transporto priemonių priežiūros ir remonto veikla yra vykdoma kita veikla (ekspluatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymas ar kt.), šiai veiklai taip pat taikomi Atliekų tvarkymo taisyklėse ir kituose teisės aktuose nustatyti atliekų apskaitos reikalavimai.

Veiklos vykdytojas kasmet iki kovo mėn. 1 d. Aplinkos ministerijos regiono aplinkos apsaugos departamentui, kurio kontroliuojamoje teritorijoje vykdo veiklą, turi pateikti Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto pirminės atliekų apskaitos ataskaitos duomenis (toliau – Atliekų ataskaita) apie praėjusius metus (vieną apie visus filialus ir padalinius).

Pirmą kartą teikiant Atliekų ataskaitą, veiklos vykdytojas kartu su Atliekų ataskaita privalo pateikti Aplinkos ministerijos regiono aplinkos apsaugos departamentui Veiklos vykdytojo, vykdančio transporto priemonių techninę priežiūrą ir remontą, deklaraciją (toliau – Deklaracija). Pasikeitus duomenims, kuriuos būtina nurodyti Deklaracijoje, veiklos vykdytojas turi Deklaraciją patikslinti ir pateikti ją kartu su Atliekų ataskaita apie praėjusius metus.

Pirmašias Atliekų ataskaitas veiklos vykdytojai turi pateikti Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentams iki 2009 m. kovo 1 d.

Veiklos vykdytojas, be nustatyta tvarka išduoto Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos metu susidariusias nepavojingas atliekas gali saugoti ne ilgiau kaip vienerius metus nuo jų susidarymo dienos, o pavojingas – ne ilgiau kaip tris mėnesius nuo jų susidarymo dienos, šių atliekų susidarymo vietoje.

Veiklos vykdytojas, kurio veikloje susidaro baterijų ir akumuliatorių atliekos, privalo turėti specialius kontenerius baterijoms ir akumuliatoriams, kaip nustatyta Išeikvotų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklėse.

Draudžiama alyvų atliekas deginti buitiniuose katiluose, skirtuose Dirbtuvių patalpoms šildyti. Alyvų atliekų deginimui taikomi Atliekų deginimo aplinkosauginiai reikalavimai [17], šiai veiklai būtina turėti nustatyta tvarka išduotą galiojantį Gamtos išteklių naudojimo leidimą arba Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą [27].

Veiklos vykdytojas privalo priimti visas transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos metu susidariusias nepavojingas ir pavojingas atliekas. Jas grąžinti transporto priemonės savininkui ar naudotojui draudžiama. Šis punktas netaikomas pakartotiniam naudojimui tinkamoms detalėms.

Jei tinkamos pakartotiniam naudojimui transporto priemonių dalys yra perduodamos transporto priemonės savininkui ar naudotojui, turi būti užpildomas Transporto priemonių dalių perdavimo ir priėmimo aktas. Šis aktas turi būti pildomas 2 egzemplioriais: vienas perduodamas transporto priemonės savininkui ar naudotojui, o kitas lieka veiklos vykdytojui. Transporto priemonių dalių perdavimo ir priėmimo aktas nepildomas perduodant tinkamas naudojimui padangas.

Atliekų tvarkymo ir apskaitos dokumentai turi būti saugomi 5 metus.

1.2.3. Reikalavimai nuotekų tvarkymui

Neretai automobilius remontuodami garažų bendrijose fiziniai asmenys susidariusius skysčius (tepalus ir pan.) paprasčiausiai išpila į šalia esančią lietaus surinkimo kanalizaciją. Nuo 2008-ųjų metų pradžios jokie remonto ir techninės priežiūros metu susidarę pavojingi skysčiai negali būti išleidžiami į kanalizaciją. Jie turi būti perduodami pavojingas atliekas tvarkančioms įmonėms.

Dirbtuvėse susidaranti nuotekos turi būti tvarkomos vadovaujantis šiais reikalavimais:

- ant patalpų grindų patekę vandens aplinkai pavojingi skysčiai turi būti surenkami (absorbuojami, valomi ar pan.) ir tvarkomi kaip pavojingos atliekos;
- jokie remonto ir techninės priežiūros metu susidarantys skysčiai (išskyrus nuotekas) negali patekti į nuotakynus;
- jeigu variklių ar detalių plovimui naudojamas ne vanduo ir paviršiaus aktyvios medžiagos (detergentai), bet kitos medžiagos, pvz., tirpikliai ar tirpiklių turintys preparatai, plovimo metu susidarantis skystis taip pat negali patekti į nuotakyną, o turi būti tvarkomas kaip pavojingos atliekos;
- nuotekos, susidariusios po variklių, transmisijos, pakabos plovimo, vadovaujantis nuotekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais, gali būti išleidžiamos į komunalinių nuotekų nuotakynus ar kitų asmenų valdomus nuotakynus tik turint jų valdytojo sutikimą (sutartį) priimti būtent tokias nuotekas. Variklių, transmisijos, pakabos plovimo nuotekos į aplinką gali būti išleidžiamos tik turint (nepriklausomai nuo kiekio) šiai veiklai galiojančią Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą.

Išleidžiamos buitinės ir gamybinės nuotekos turi atitikti galiojančius Nuotekų tvarkymo reglamento reikalavimus[12]; turi būti vykdoma jų apskaita bei kontrolė pagal Vandens išteklių naudojimo ir teršalų, išleidžiamų su nuotekomis, pirminės apskaitos ir kontrolės tvarkos reikalavimus [29]. Transporto priemonių plovimo metu susidaranti nuotekos turi būti tvarkomos kaip gamybinės nuotekos.

1.2.4. Reikalavimai aplinkos oro apsaugai

Veiklos vykdytojas, vykdamas transporto priemonių pakartotinę apdailą, kurios metu naudojami tirpikliai, lakiųjų organinių junginių turintys preparatai ir medžiagos, privalo laikytis

Lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant tirpiklius tam tikrų veiklos rūšių įrenginiuose, emisijos ribojimo tvarkos reikalavimų [10]:

- turi būti įregistruoti RAAD tirpiklius naudojančių įrenginių registravimo duomenų bazėje ;
- tirpiklius naudojančių įrenginių, per metus sunaudojančių didesnius tirpiklių kiekius, nei priskirtieji mažiems įrenginiams (2 t/m), veiklos vykdytojai savo veiklai privalo gauti TIPK leidimus.
- Juridinis asmuo, jau turintis leidimą (registracijos pažymėjimą), kasmet RAAD nustatytu laiku privalo raštu informuoti RAAD apie tirpiklių sąnaudas (t/m) už praėjusius metus.

Veiklos vykdytojas, kuris reguliuoja ar remontuoja transporto priemonių sistemas, detales, turinčias įtakos išmetamųjų dujų kokybei, turi vadovautis LAND 14-2000 „Automobiliai su Otto varikliais. Anglies monoksidas ir angliavandeniliai išmetamosiose dujose. Normos ir matavimo metodai“ [6], ir LAND 15-2000 „Automobiliai su dyzeliniais varikliais. Išmetamųjų dujų dūmingumas. Normos ir matavimo metodai“ [7].

Atliekant įrangos, turinčios ozoną ardančių medžiagų (toliau – OAM) techninę priežiūrą, aptarnavimą, remontą ar įrangos išmontavimo darbus, kontroliuojamos medžiagos turi būti utilizuojamos tokiu būdu, kad būtų iki minimumo sumažinti netyčiniai išmetimai į aplinką. Už saugų kontroliuojamų medžiagų utilizavimą atsako įmonė, atliekanti utilizavimą. Darbuotojai, dirbantys su turinčia OAM įranga, atliekantys jos priežiūrą, aptarnavimą, montavimą ir išmontavimą, kontroliuojamų medžiagų utilizavimą iš šios įrangos ar sistemų, privalo turėti patirties ir žinių apie įrangos (ar sistemų) funkcionavimą, žinoti darbo procedūras ir priemones, kurios užtikrina saugų aplinkai kontroliuojamų medžiagų tvarkymą ir užkerta kelią šių medžiagų išmetimui į aplinką. Įmonės vadovas arba jo įgaliotas asmuo, taip pat individualiai dirbantis asmuo užtikrina, kad šiuos ir LAND 50-2004 29 punkte išvardintus darbus atliktų tinkamai apmokyti, instrukuoti ir kvalifikuoti darbuotojai. Kontrolę vykdančių įgaliotų institucijų atstovams pareikalavus, pateikiami dokumentai, įrodantys, kad darbuotojas tinkamai apmokytas arba instrukuotas [38].

Nuo 2010 m. liepos 4 d. Darbuotojai, surenkantys F-dujas iš tam tikrų motorinių transporto priemonių oro kondicionavimo sistemų, vadovaujantis 2008 m. balandžio 2 d. Komisijos Reglamento (EB) Nr. 307/2008 [21], nustatančio darbuotojų mokymo programų, susijusių su tam tikrų motorinių transporto priemonių oro kondicionavimo sistemomis, kuriose yra tam tikrų fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, būtiniausių reikalavimus ir gautų pažymėjimų abipusio pripažinimo sąlygas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 842/2006 [39], privalo turėti pažymėjimą, patvirtinantį kvalifikaciją, suteikiančią teisę vykdyti

šiam punkte nurodytą veiklos rūšį, ir būti atestuojami pagal reikalavimus.

1.3. Gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymas

Atliekų tvarkymo įstatyme gaminių atliekos apibrėžiamos kaip atliekos, kurios susidaro pasibaigus alyvų, elektros ir elektroninės įrangos bei Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo nustatyta tvarka apmokestinamųjų gaminių naudojimo laikui, ir eksploatuoti netinkamos transporto priemonės. Pakuočių atliekos – pakuotės ir pakuočių medžiagos, pagal atliekų apibrėžimą priskiriamos atliekoms, išskyrus pakuočių gamybos atliekas.

Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimai, ekonominėmis priemonėmis skatinantys teršėjus vykdyti atliekų prevenciją ir tvarkyti atliekas, atlikti 2009 m. [11], priėmus LR mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo naują redakciją. Mokesčio objektas dabar, po 2006 m. pradžioje atliktų įstatymo pakeitimų, yra padangos (naujos, restauruotos ir naudotos), sveriančios daugiau kaip 3 kg, akumulatoriai, galvaniniai elementai, vidaus degimo variklių degalų, tepalų ir oro filtrai, automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai bei pakuotė – stiklinė, plastikinė, PET, kombinuota, metalinė, popierinė ir kartoninė, kita (medinė, tekstilinė, keraminė). Mokesčio tarifas filtrams ir amortizatoriams nustatytas Lt/vienetui, likusiems gaminiams ir pakuotei – Lt/kg.

Mokestį už aplinkos teršimą gaminių ir pakuotės atliekomis moka gaminių gamintojai ir importuotojai, mokestinis laikotarpis yra kalendoriniai metai. Mokestis mokamas į valstybės biudžetą. Surinktos lėšos naudojamos Atliekų tvarkymo įstatyme numatytiems Gaminių ar pakuotės atliekų tvarkymo programos tikslams įgyvendinti. Mokestis už iš Lietuvos teritorijos išvežtus apmokestinamuosius gaminius ir į apmokestinamąją pakuotę įpakuotus gaminius nemokamas, jei pateikiami tai patvirtinantys dokumentai. Siekiant skatinti mokesčio mokėtojus tvarkyti šias apmokestinamąsias atliekas, įstatyme numatytos lengvatos, susietos su Vyriausybės nustatytų Gaminių bei pakuotės atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo 2007-2012 metų užduočių vykdymu [13]. 2011 metams buvo nustatytos 80 proc. apmokestinamųjų gaminių ir 70 proc. stiklinės, 32 proc. (naudojimas, iš jo 27 proc. perdirbimas) plastikinės, 25 proc. kombinuotos, 52 proc. metalinės, 42 proc. (naudojimas, iš jo 20 proc. perdirbimas) kitos pakuotės tvarkymo užduotys. Gamintojai ir importuotojai atleidžiami nuo mokesčio už visą gaminių ir (ar) pakuotės kiekį, jei vykdo šias užduotis ir pateikia Mokesčio už aplinkos teršimą apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkoje nustatytas pažymas, patvirtinančias šių gaminių ar pakuotės atliekų pakartotinai panaudotą arba perdirbtą ar panaudotą energijai gauti kiekį.

Jei mokesčio mokėtojas įvykdė tris ketvirtadalius nustatytos užduoties, jis atleidžiamas nuo mokesčio už tris ketvirtadalius, jei pusę – nuo pusės, jei ketvirtadalį – nuo ketvirtadalio kiekio.

Gaminių ir pakuotės atliekų sutvarkymo (perdirbimo ar panaudojimo, ar eksporto, nes eksportuotos atliekos taip pat laikomos sutvarkytomis) pažymas gali išduoti tik įmonės, įrašytos į Atliekas naudojančių ar eksportuojančių įmonių, turinčių teisę išduoti pažymas, sąrašą. Už nuslėptą apmokestinamųjų gaminių ir pakuotės kiekį mokamas dvigubas mokeskis.

Mokesčio už aplinkos teršimą alyvų, elektros ir elektroninės įrangos atliekomis bei eksploatuoti netinkamomis transporto priemonėmis nėra, Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatytos atitinkamos jų tvarkymo organizacinės sąlygos ir užduotys. Alyvų gamintojai ir importuotojai įpareigoti vykdyti šias alyvų atliekų tvarkymo užduotis: pradedant 2006 metais, regeneruoti arba perdirbti į kurą ne mažiau kaip 30 proc., o pradedant 2012 metais – ne mažiau kaip 50 proc. alyvų atliekų, skaičiuojant nuo per metus į rinką patiekto alyvų kiekio. Kad būtų įvykdytos šios užduotys, turi būti tvarkomos visos tepimo ar pramoninės alyvos, kurios tapo netinkamos naudoti pagal pirminę paskirtį [28].

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų surinkimo ir tolesnio tvarkymo sistema turi būti organizuota taip, kad nuo 2008 metų buityje susidarančių elektros ir elektroninės įrangos atliekų būtų surenkama ne mažiau kaip 4 kg vienam gyventojui per metus. Elektros ir elektroninės įrangos gamintojai ir importuotojai privalo užtikrinti, kad nuo 2008 metų iš elektros ir elektroninės įrangos atliekų turėtojų surinktų atliekų naudojimas, atliekose esančių dalių ir medžiagų pakartotinis naudojimas ir (ar) perdirbimas užtikrins nustatytą užduočių įvykdymą. Užduotys nustatytos atskiroms elektros ir elektroninės įrangos atliekų kategorijas pagal vieno prietaiso vidutinį svorį [28].

Pagal Lietuvos ir ES teisės aktų reikalavimus eksploatuoti netinkamų transporto priemonių naudojimo ir perdirbimo užduotys nustatomos transporto priemonėms. Transporto priemonių gamintojai ir importuotojai privalo imtis visų priemonių, kad surinktų eksploatuoti netinkamų transporto priemonių dalių ir medžiagų naudojimas ir perdirbimas užtikrintų nustatytą užduočių įvykdymą. Turi būti naudojama (pagal svorį) 85 proc., o perdirbama 80 proc. dalių ir medžiagų, nuo 2015 m. – atitinkamai 95 ir 85 proc [28].

Pagal Atliekų tvarkymo įstatymą gamintojai ir importuotojai gali patys tvarkyti savo gaminių ar pakuočių atliekas, sutartiniais pagrindais pavesti tai daryti tokias atliekas tvarkančioms įmonėms, įsteigti organizacijas ir joms pavesti diegti savivaldybės organizuojamą komunalinių atliekų tvarkymo sistemą papildančias atliekų surinkimo sistemas, kad būtų įvykdytos Vyriausybės nustatytos gaminių ir pakuotės atliekų tvarkymo užduotys arba steigti teisės aktų nustatyta tvarka licencijuojamas finansiškai už užduočių vykdymą atsakingas organizacijas. Gamintojai ir importuotojai turi registruotis Gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklėse nustatyta tvarka. Elektros ir elektroninės įrangos atliekų surinkimui ir tvarkymui nustatyti papildomi reikalavimai, apibrėžiantys gamintojų ir importuotojų veiksmus tvarkant iki 2005 m.

rugpjūčio 13 d. į rinką išleistos įrangos atliekas (vadinamas istorines elektros ir elektroninės įrangos atliekas) ir po šios datos išleistos įrangos atliekas [28].

1.4. Administracinės baudos už aplinkos apsaugos teisės aktų reikalavimų pažeidimus

Kiekvieno teisinio akto gale, neišimtis ir aplinkosaugos srityje, paskutinis skirsnis apibrėžia asmens atsakomybę, asmenys pažeidę teisiniuose aktuose nustatytus reikalavimus, atsako įstatymų nustatyta tvarka, nurodyta Administracinių teisės pažeidimų kodekse [1].

51 straipsnis. Aplinkos apsaugos priemonių neįgyvendinimas

Valstybinėse gamtos išteklių naudojimo ir aplinkos apsaugos programose, kompleksinėse schemose arba gamtos išteklių naudojimo leidimuose numatytų aplinkos apsaugos priemonių ar kitų aplinkosaugos reikalavimų neįgyvendinimas laiku, tyčia arba dėl aplaidumo užtraukia baudą 200 - 500 litų. Pakartotinai įvykdžius šį pažeidimą užtraukia baudą 500 - 1000 litų.

51² straipsnis. Ūkinės ar kitokios veiklos objektų statyba ar naudojimas pažeidžiant aplinkos apsaugos reikalavimus

Ūkinės ar kitokios veiklos objektų statyba nesilaikant teisės aktuose nustatytų aplinkos apsaugos reikalavimų užtraukia baudą piliečiams 500 – 1000 litų ir pareigūnams – 1000 - 2000 litų. Ūkinės ar kitokios veiklos vykdymas, objektų naudojimas neturint gamtos išteklių naudojimo leidimo – užtraukia baudą piliečiams 800 - 1500 litų ir pareigūnams – 1500 - 300 litų baudą. Pakartotinai įvykdžiu aukščiau numatytus pažeidimus – užtraukia baudą 4000 - 5000 litų.

Ūkinės ar kitokios veiklos vykdymas, objektų naudojimas nenustačius sanitarinės apsaugos zonos ribų, kai tai numatyta įstatymuose ar kituose teisės aktuose, – užtraukia baudą piliečiams 800 – 1500 litų ir pareigūnams – 1500 - 3000 litų baudą.

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio ketvirtojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo trijų tūkstančių iki penkių tūkstančių litų.

51⁽³⁾ straipsnis. Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimų nevykdymas

Atliekų kiekio šalinimas ir (ar) naudojimas pažeidžiant Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimus:

1. vieno kūbino metro ar mažesnio negu vienas kūbinis metras ;
 - jeigu dėl to nepavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia įspėjimą arba baudą piliečiams 100 – 200 litų ir baudą pareigūnams – 300 - 600 litų;

- jeigu dėl to pavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą piliečiams 300 - 600 litų ir pareigūnams – 500 - 1000 litų;
2. didesnio negu vienas kubinis metras;
 - jeigu dėl to nepavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą 600 – 4000 litų;
 - jeigu dėl to pavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą 3000 – 6000 litų;
 3. didesnio negu penki kubiniai metrai;
 - jeigu dėl to nepavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą 5000 – 10000 litų;
 - jeigu dėl to pavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą 7000 – 14000 litų.

Atliekų kiekio šalinimas ir (ar) naudojimas pažeidžiant Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimus buvo užteršta aplinka vandenviečių ir mineralinių šaltinių sanitarinėse apsaugos zonose, rezervatuose, nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose, draustiniuose, saugomų gamtos ir kultūros paveldo objektų teritorijose bei jų apsaugos zonose, rekreacinėse teritorijose, kurortų apsaugos zonose, išžvalgytų naudingųjų iškasenų ir požeminių vandens telkinių plotuose, oro uostų, magistralinių dujotiekių ir naftotiekių vamzdynų bei jų įrenginių, hidrometeorologijos stočių apsaugos zonose, Šiaurės Lietuvos intensyvaus karsto zonoje, šaltiniuose vietose ir pelkėse, geležinkelių ir valstybinės reikšmės automobilių kelių pakelių juostose ir sanitarinėse apsaugos zonose;

4. vieno kubino metro ar mažesnio negu vienas kubinis metras ;
 - jeigu dėl to nepavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą piliečiams 200 – 400 litų ir baudą pareigūnams – 400 - 800 litų;
 - jeigu dėl to pavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą piliečiams 400 - 800 litų ir pareigūnams – 1000 - 1500 litų;
5. didesnio negu vienas kubinis metras;
 - jeigu dėl to nepavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą 3000 – 6000 litų;
 - jeigu dėl to pavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą 4000 – 8000 litų;
6. didesnio negu penki kubiniai metrai;
 - jeigu dėl to nepavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą 7000 – 15000 litų;

- jeigu dėl to pavojingomis atliekomis buvo užteršta aplinka užtraukia baudą 15000 – 30000 litų.

Atliekų surinkimas, pervežimas, naudojimas ir šalinimas neturint teisės užsiimti tokia veikla – užtraukia baudą pareigūnams 300 - 600 litų.

Pirminės atliekų apskaitos tvarkymo pažeidimas – užtraukia baudą pareigūnams 100 - 200 litų.

Valstybinės atliekų apskaitos ataskaitų pateikimo tvarkos pažeidimas – užtraukia baudą pareigūnams 200 - 400 litų.

Pavojingų atliekų tvarkymo, gabenimo, naudojimo ar laikymo taisyklių pažeidimas – užtraukia baudą pareigūnams 400 - 800 litų.

Pavojingų atliekų įvežimas į Lietuvos Respublikos teritoriją, pervežimas ar išvežimas be nustatyta tvarka išduoto leidimo – užtraukia baudą piliečiams nuo 500 - 1000 litų ir pareigūnams – 1000 – 2000 litų.

Pavojingų atliekų identifikavimo, deklaravimo, pakavimo ir ženklinimo bei lydraščio užpildymo ir perdavimo reikalavimų nevykdymas – užtraukia baudą pareigūnams 500 - 1000 litų.

Pavojingų atliekų naudojimo bei šalinimo techninio reglamento darbo žurnalo tvarkymo reikalavimų nevykdymas – užtraukia baudą pareigūnams 200 - 400 litų.

51⁽⁴⁾ straipsnis. Aplinkos teršimas nuodingomis arba kenksmingomis medžiagomis

Aplinkos teršimas nuodingomis arba kenksmingomis medžiagomis - užtraukia baudą piliečiams 200 - 400 litų ir pareigūnams – 500 - 1000 litų.

Nuodingų arba kenksmingų medžiagų tvarkymo, gabenimo, naudojimo ar laikymo taisyklių pažeidimas - užtraukia baudą piliečiams 100 - 300 litų ir pareigūnams – 400 - 800 litų.

Nuodingų arba kenksmingų medžiagų įvežimas į Lietuvos Respublikos teritoriją, pervežimas ar išvežimas be nustatyta tvarka išduoto leidimo - užtraukia baudą piliečiams 500 – 1000 litų ir pareigūnams - nuo 1000 - 2000 litų.

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, antrojoje ir trečiojoje dalyse numatytus pažeidimus, - užtraukia baudą nuo 2000 - 4000 litų.

51⁽⁶⁾ straipsnis. Aplinkos teršimas nuotėkomis

Nuotekų išleidimas į aplinką be nustatyta tvarka išduoto leidimo, kai pagal teisės aktus toks leidimas yra reikalingas, nuotekų išleidimas į drenažo sistemas – užtraukia baudą piliečiams nuo 400 - 2000 litų ir pareigūnams – 1000 - 5000 litų.

Nuotekų išleidimas į aplinką viršijant leidime nustatytas išleidžiamų teršalų ribines vertes ar pažeidžiant kitas leidime nustatytas nuotekų išleidimo sąlygas arba nuotekų išleidimas į aplinką

pažeidžiant teisės aktuose nustatytas išleidžiamų teršalų ribines vertes ar kitus nuotekų išleidimo į aplinką reikalavimus, kai pagal teisės aktus leidimas išleisti nuotekas nereikalingas, – užtraukia baudą piliečiams nuo 200 - 1000 litų ir pareigūnams – nuo 600 - 1000 litų.

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje ar antrojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą piliečiams 1000 - 4000 litų ir pareigūnams – nuo 2000 - 10000 litų.

51⁽¹⁰⁾ straipsnis. Kliudymas vykdyti aplinkos apsaugos kontrolę

Tyčinis kliudymas aplinkos apsaugos pareigūnams tikrinti įmones, įstaigas, organizacijas ir objektus arba vykdyti aplinkos apsaugos kontrolę - užtraukia baudą piliečiams 200 - 400 litų ir pareigūnams - nuo 300 - 600 litų, pakartotinai įvykdžius numatytus pažeidimus – 500 – 1000 litų.

51⁽¹⁴⁾ straipsnis. Privalomojo nurodymo neįvykdymas

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno duotame privalomajame nurodyme nustatytų reikalavimų neįvykdymas laiku – užtraukia baudą piliečiams 50 - 100 litų, pareigūnams – 200 - 1000 litų, pakartotinai neįvykdžius duoto nurodymo – piliečiams – 100 – 1000 litų, pareigūnams – 1000 – 7000 litų.

51⁽¹⁵⁾ straipsnis. Nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą nevykdymas

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūno nutarimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą nevykdymas – užtraukia baudą piliečiams 1000 - 5000 litų, pareigūnams – 2000 – 10000 litų arba nušalinimą nuo darbo (pareigū).

51⁽¹⁹⁾ straipsnis. Alyvų atliekų tvarkymo reikalavimų nevykdymas

Alyvų atliekų atlygintinis ar neatlygintinis perleidimas asmenims, neturintiems teisės tvarkyti alyvų atliekas, – užtraukia baudą pareigūnams 300 - 600 litų.

Alyvų atliekų tvarkymas Alyvų atliekų tvarkymo taisyklėse nenumatytais būdais – užtraukia baudą pareigūnams 2000 - 4000 litų.

Alyvų išleidimo į rinką apskaitos ataskaitų nepateikimas iki nustatytų terminų – užtraukia baudą pareigūnams 400 - 800 litų.

Žinomai neteisingų duomenų pateikimas alyvų išleidimo į rinką apskaitos ataskaitose – užtraukia baudą pareigūnams 1000 - 1500 litų.

Alyvų pagaminimas arba importas į Lietuvos Respubliką neįsiregistravus Gamintojų ir importuotojų registravimo sąvade – užtraukia baudą pareigūnams 2500 - 5000 litų.

Tokios pat veikos, padarytos asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio trečiojoje, ketvirtojoje ir penktojoje dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą 2000 - 5000 litų.

Alyvų atliekų netvarkymas ir nedalyvavimas alyvų atliekų tvarkymo sistemoje – užtraukia baudą pareigūnams 25000 - 50000 litų.

57 straipsnis. Nustatytos vandens išteklių naudojimo tvarkos pažeidimas

Vandens ėmimas pažeidžiant naudojimo normas, taip pat savavališkas hidrotechninių statinių statymas ar kitų hidrotechnikos darbų vykdymas - užtraukia baudą piliečiams 100 - 200 litų ir pareigūnams – 200 - 400 litų.

Paimamo ar išleidžiamo vandens apskaitos, taip pat išleidžiamo vandens kokybės nustatymo taisyklių pažeidimas - užtraukia baudą pareigūnams 200 – 300 litų.

Nuotėkų valymo įrenginių, įrengimų ar aparatūros eksploatavimo taisyklių pažeidimas, taip pat jų nenaudojimas - užtraukia baudą 200 - 400 litų.

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, antrojoje ir trečiojoje dalyse numatytus pažeidimus, - užtraukia baudą 500 - 1000 litų.

83 straipsnis. Atmosferos apsaugos reikalavimų pažeidimas deginant atliekas

Atliekų deginimas nesilaikant įstatymuose ar kituose teisės aktuose nustatytų atmosferos apsaugos reikalavimų - užtraukia baudą piliečiams 100 - 200 litų ir pareigūnams – 200 - 400 litų.

84⁽¹⁾ straipsnis. Cheminių medžiagų ir preparatų tvarkymo reikalavimų pažeidimas

Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų sandėliavimas pažeidžiant nustatytus reikalavimus – užtraukia baudą 500 - 1000 litų.

Cheminių medžiagų ir preparatų, taip pat jų turinčių gaminių importas bei eksportas pažeidžiant nustatytus reikalavimus – užtraukia baudą 1000 – 2000 litų.

Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų tiekimas į rinką pažeidžiant klasifikavimo, pakavimo ir ženklavimo, saugos duomenų lapo sudarymo ir pateikimo reikalavimus – užtraukia baudą 1000 - 2000 litų.

Naujų cheminių medžiagų tiekimas į rinką apie tai nustatyta tvarka nepateikus pranešimo Lietuvos Respublikos kompetentingai institucijai – užtraukia baudą 2000 - 5000 litų.

Uždraustų naudoti cheminių medžiagų ir preparatų tiekimas į rinką ir naudojimas – užtraukia baudą nuo 5000 - 10000 litų.

Griežtai ribojamų naudoti cheminių medžiagų ir preparatų, jų turinčių gaminių naudojimas bei tiekimas į rinką nesilaikant jų naudojimo sąlygų ir tiekimo į rinką reikalavimų – užtraukia baudą nuo 1000 - 2000 litų.

Uždraustų naudoti cheminių medžiagų ir preparatų išėmimo iš apyvartos nustatytų reikalavimų pažeidimas – užtraukia baudą 500 - 1000 litų.

Informacijos apie gaminamas, importuojamas, eksportuojamas, naudojamas chemines medžiagas ir preparatus nepateikimas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka, šios informacijos nuslėpimas ar iškraipymas – užtraukia baudą 1000 - 2000 litų.

Gaminamų, tiekiamų į rinką, naudojamų pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų apskaitos, pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų gamybos bei naudojimo vidaus audito reikalavimų pažeidimas – užtraukia baudą 500 - 1000 litų.

Reklamos dėl cheminių medžiagų naudojimo reikalavimų pažeidimas – užtraukia baudą nuo 500 - 1000 litų.

2. TRANSPORTO PRIEMONIŲ TECHNINĖS PRIEŽIŪROS IR REMONTO VEIKLOS ATLIEKŲ TVARKYMO ANALIZĖ

2.1. Tyrimo eiga

Darbo tikslas. Išnagrinėti Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos kryptis ir atlikti susidarančių atliekų rūšių ir jų kiekių analizę.

Darbo objektas. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos 2009 ir 2010 metų aplinkos apsaugos agentūrose pateiktų pirminių atliekų apskaitos ataskaitų ir deklaracijų duomenis apie atliekų kiekių srautus, autoservisų veiklos kryptis, susidariusių atliekų rūšis.

Autoserviso veikla teisiniuose dokumentuose įvardijama kaip transporto priemonių techninė apžiūra ir remontas. Pagrindinis teisinis dokumentas – transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto aprašas, įsigaliojęs 2008 m. sausio 1 dieną, kuriuo turi vadovautis visi asmenys, valdantys (naudojantys) dirbtuves ir vykdančiams transporto priemonių priežiūros ir remonto, plovimo, pakartotinės apdailos veiklą, rengiantiems tokių dirbtuvių statybos projektus. Į juos privalo atsižvelgti ir institucijos, kontroliuojančios aplinkos apsaugos reikalavimų transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui vykdymą. Remiantis minėtuoju aprašu, veiklos vykdytojas privalo priimti ir sutvarkyti visas transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos metu susidariusias nepavojingas ir pavojingas atliekas. Šiuo atveju kalbama ne tik apie tepalus ar alyvą, bet ir apie nebetinkamas naudoti automobilio detales. Jas grąžinti transporto priemonės savininkui ar naudotojui draudžiama. Grąžinti galima tik pakartotiniam naudojimui tinkamas detales – tam būtina užpildyti nustatytos formos perdavimo – priėmimo aktą (išskyrus panaudotas padangas). Atliekos turi būti rūšiuojamos susidarymo vietoje ir perduodamos atliekų tvarkytojams, nepavojingas atliekas galima laikyti metus, pavojingas tris mėnesius. Pavojingoms atliekoms keliami dar didesni reikalavimai, kad jos nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai. Tokios atliekos turi būti saugomos sandariuose konteineriuose ar pakuotėse, turi būti paženklintos, tvarkingos, kad negalėtų išsipilti, išsibarstyti, išgaruoti ar kitaip patekti į aplinką.

Asmenys vykdančys transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklą privalo pildyti pirminį atliekų apskaitos žurnalą, kuriame susidaręs ar sutvarkytas atliekų kiekis registruojamas ne rečiau kaip kartą per savaitę, jei atliekos susidaro rečiau nei kartą per savaitę, registruojama iškart po susidarymo ar sutvarkymo. Miesto, kuriame vykdomama veikla, aplinkos apsaugos agentūrai (AAA) už praėjusiuos metus, iki kovo 1 dienos, privaloma pateikti pirminę atliekų apskaitos ataskaitą (toliau atliekų ataskaitą) (pagal pirminį atliekų apskaitos žurnalo

duomenis), pirmą kartą ją teikiantiems asmenims reikia pristatyti ir veiklos deklaraciją (toliau deklaracija), pasikeitus autoserviso veiklos kryptį pateikiama pataisyta deklaracija. Jei autoservisai turi filialus, visi atliekų ataskaitą teikia bendrai, o deklaracijas kiekvienas filialas atskirai.

Duomenys apie transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto individualią veiklą pagal verslo liudijimus, Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miesto teritorijose, 2009 ir 2010 metais, pateikė Valstybinė mokesčių inspekcija prie LR finansų ministerijos.

Duomenys apie transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto individualias įmones(II) ir uždariusias akcines bendroves (UAB) Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miesto teritorijose, 2009 ir 2010 metais, paimti iš įmonių katalogo.

Atliekų ataskaitose transporto technine priežiūra ir remontu užsiimančios ūkio subjektai, fiksuoja jų veikloje susidariusių atliekų rūšis ir kiekius, perduotus atliekų tvarkytojams. Iš pateiktų atliekų ataskaitų AAA, nustatytos pagrindinės atliekų rūšys, kurios Atliekų tvarkymo taisyklių 2 priede įvardinamos atliekų kodais, atliekų tvarkytojų pateiktais duomenimis žinomi šių atliekų utilizavimo kaštai (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Dažniausiai autoservisuose susidaranti atliekos, jų kodai (* - pavojinga atlieka), ir atsiskaitymo būdas atliekų tvarkytojams

16 06 01*	švino akumulatoriai;	moka atliekų tvarkytojas
16 01 21*^	hidraulinės sistemos, tepaliniai amortizatoriai;	moka atliekų tvarkytojas
16 01 07*	tepalų filtrai;	moka atliekų turėtojas
16 01 21*	vidaus degimo variklių kuro įsiurbimo filtras;	moka atliekų turėtojas
16 01 21* ^	vidaus degimo variklių oro įsiurbimo filtras;	nemokamai
13 02 08*	kita variklio, pavarų dėžės ir tepalinė alyva;	moka atliekų tvarkytojas
16 01 13*	stabdžių skystis;	moka atliekų turėtojas
16 01 14*	aušinantieji skysčiai, kuriuose yra pavojingų cheminių medžiagų;	moka atliekų turėtojas
15 02 02*	absorbentai, filtrų medžiagos (įskaitant kitaip neapibrėžtus tepalų filtrus), pašluostės, apsauginiai drabužiai, užteršti pavojingomis cheminėmis medžiagomis;	moka atliekų turėtojas
15 01 10*	pakuotės, kuriuose yra pavojingų cheminių medžiagų likučių arba kurios yra jomis užterštos;	moka atliekų turėtojas
08 01 11*	dažų ir lako, kuriuose yra organinių tirpiklių ar kitų pavojingų cheminių medžiagų, atliekos.	moka atliekų turėtojas
15 01 04	metalinės pakuotės;	moka atliekų turėtojas
16 01 19	plastikai (automobilių detalės);	moka atliekų turėtojas
19 12 04	plastikai ir guma;	moka atliekų turėtojas
16 01 03	naudotos padangos;	moka atliekų turėtojas
16 01 17	juodieji metalai;	moka atliekų tvarkytojas
16 01 18	spalvotieji metalai;	moka atliekų tvarkytojas
16 01 20	stiklas (automobilių detalės);	moka atliekų turėtojas
16 01 12	stabdžių trinkelės;	moka atliekų turėtojas
20 01 21*	dienos šviesos lempos;	nemokamai
20 01 34	naudoti galvaniniai elementai (baterijos) ir akumulatoriai;	moka atliekų turėtojas

1 lentelės tęsinys

20 01 36	nebenaudojama elektros ir elektroninė įranga;	moka atliekų tvarkytojas
13 05 02*	naftos produktų/vandens separatorių dumblas;	moka atliekų turėtojas
13 05 07*	naftos produktų/vandens separatorių tepaluotas vanduo;	moka atliekų turėtojas
13 05 08*	žvyro gaudyklės ir naftos produktų/vandens separatorių atliekų mišiniai;	moka atliekų turėtojas
13 08 99*	kitaip neapibrėžtos atliekos (tepaluotos pjuvenos)	moka atliekų turėtojas
15 01 01	popieriaus ir kartono pakuotės	moka atliekų tvarkytojas
15 01 02	plastikinės pakuotės	moka atliekų turėtojas
15 01 03	medinės pakuotės	moka atliekų turėtojas
160121* ^{AAA}	kitaip neapibrėžtos pavojingos sudedamosios dalys (oro pagalvės, automobilinės sedynės)	moka atliekų turėtojas

Utilizuojant atliekas reikia atkreipti dėmesį į tai, kad už didžiąją dalį atliekų moka atliekų turėtojas, penktadalį atliekų apmoka patys atliekų tvarkytojai, likusi dalis priimama nemokamai.

Skirtingi autoservisai gali vykdyti skirtingas veiklas, pavyzdžiui, vieni keičia ratus, kiti remontuoja variklį, tretį plauna automobilius ar jų dalis. AAA pateiktose deklaracijose, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikla užsiimantiems ūkio subjektams reikia nurodyti visas veiklos kryptis, kurias jie vykdo. Autoservisai veiklą deklaracijoje turi įvardinti pagal kodus, pateiktus transporto priemonių techninės apžiūros ir remonto apraše (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos klasifikatorius

Kodas	Veiklos pavadinimas
1	Variklių techninė priežiūra (TP) ir remontas (R)
11	Variklių R ir diagnostika
12	Tepalų keitimas
13	Duslintuvų R
14	Radiatorių R
15	Aušinimo skysčių keitimas
16	Kondicionavimo, šaldymo įrangos TP ir R
17	Dujinės įrangos montavimas, TP ir R
18	Kiti TP ir R darbai
2	Važiuklės ir pavaros TP ir R
21	Sankabos, kardaninės ir pagrindinės pavaros TP ir R
22	Pavarų dėžės TP ir R
23	Vairavimo sistemos TP ir R
24	Stabdžių TP ir R
25	Amortizatorių keitimas
26	Ratų geometrijos nustatymas ir suvedimas
27	Kiti TP ir R darbai
3	Kėbulo TP ir R
31	Suvirinimas
32	Lyginimas
33	Geometrijos atstatymas
34	Stiklų keitimas, remontas, tonavimas
35	Paruošimas dažymui ir dažymas
36	Stoglangių ir spynų remontas
37	Bamperių remontas
38	Sėdynių R
39	Kiti TP ir R darbai
4	Ratų R

2 lentelės tęsinys

41	Padangų montavimas, ratų balansavimas
42	Padangų vulkanizavimas
43	Padangų dygliavimas
44	Padangų restauravimas
45	Ratlankių lyginimas
5	Elektros įrangos TP ir R
51	Elektros instaliacijos ir elektronikos R
52	Starterių, generatorių, kuro siurblių R
53	Kiti TP ir R darbai
6	Plovimas ir valymas
61	Autoplovykla
62	Savitarnos plovykla
63	Salonų valymas
64	Variklių plovimas
65	Antikorozinis dengimas
66	Kiti TP ir R darbai
7	Kiti transporto priemonių TP ir R darbai
71	Techninė apžiūra
72	Kiti TP ir R darbai

Deklaracijose yra punktas, kuriame autoserviso savininkas turi pažymėti jų veikloje esančių duobių ir keltuvų skaičių, kurias galima įvardinti kaip toje teritorijoje esančias darbo vietas, kuriose susidaro atliekos.

AAA pateiktų atliekų ataskaitų ir deklaracijų skaičius, traktuojamas, kaip oficialiai AAA žinomas autoservisų skaičius.

Analizuojant autoservisų, kurie nepateikė dokumentų AAA, atliekų kiekį, tyrimo metu remsimes transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikla užsiimančių ūkio subjektų skaičiumi, užregistruotų mokesčių inspekcijoje, pateiktų Lietuvos įmonių kataloge ir AAA, atliekų ataskaituose užfiksuotais atliekų kiekiais, deklaracijose pažymėtomis darbo vietomis.

Ekspertiniame skaičiavime naudojami šie sutrumpinimai:

am – autoservisų skaičius pateiktas mokesčių inspekcijos;

aa – autoservisų skaičius užfiksuotas AAA pateiktuose dokumentuose;

an – autoservisų skaičius nepateikęs dokumentų;

dv – darbo vietų skaičius pateiktas deklaracijose;

at – atliekų kiekis pateiktas atliekų ataskaituose;

ad – vidutinis darbo vietų skaičius autoservisuose;

ak – vidutinis atliekų kiekis tenkantis vienam autoservisui;

nd – neužfiksuotos darbo vietos;

nk – neužfiksuotas atliekų kiekis;

sk – atliekų kiekių skirtumas, tarp neužfiksuotų ir užfiksuotų atliekų.

AAA-uose neužfiksuot atliekų kiekiai bus skaičiuojamas pagal šias formules:

$$an = am - aa ;$$

$$ad = dv/aa ;$$

$ak = at/dv$;

$nd = an * ad$;

$nk = nd * ak$;

$sk = nk/at$.

Pagal „gamintojo importuotojo“ atsakomybės principą, gamintojams ir importuotojams teisės aktais įtvirtinama atsakomybė už jų vidaus rinkai pateiktų gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai per visą būvio ciklą nuo gamybos iki saugaus atliekų perdirbimo, įskaitant gaminių ir pakuočių atliekų surinkimo, vežimo, perdirbimo, naudojimo ir šalinimo sistemos organizavimą ir finansavimą. „Gamintojų importuotojų“ atsakomybės principas taikomas tvarkant šiuos atliekų srautus: pakuočių atliekų, apmokestinamųjų gaminių (padangų, akumuliatorių, baterijų, vidaus degimo variklių degalų, tepalų, išsiurbimo oro filtrų, automobilių hidraulinių (tepalinių) amortizatorių) atliekų; elektros ir elektroninės įrangos atliekų, eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, naudotų alyvų.

Gamintojai importuotojai gali patys organizuoti atliekų perdirbimą arba pavesti tai daryti atliekų tvarkytojams. Jei jie neįvykdo jiems nustatytų užduočių, moka mokestį Lietuvos Respublikai už aplinkos teršimą, kurio kaina didesnė nei atliekų tvarkymo. Gamintojai importuotojai yra suinterisuoti, kad šių atliekų autoservisuose būtų surinkta kuo daugiau.

Regioninis aplinkos apsaugos departamentas (RAAD) pateikė duomenys į vidaus rinką išleistų apmokestinamųjų gaminių kiekį ir sutvarkytą šių atliekų kiekį, pagal pateiktas pažymas. Šie duomenys darbo tyrimo eigoje leis išanalizuoti autoservisuose susidariusių apmokestinamųjų gaminių atliekų kiekius perduotus atliekų tvarkytojams, kurie turi teisę parduoti pažymas gamintojams importuotojams, ir realiai išduotuose pažymuose užfiksuotus perdirbtus atliekų kiekius.

IĮ, UAB ir asmenys, dirbantys pagal verslo liudijimą, pažeidę transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto aprašo reikalavimus bei klaidingai pateikę pirmines atliekų ataskaitas ir deklaracijas aplinkos apsaugos agentūroms, atsako įstatymo nustatyta tvarka.

2.2. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje 2009-aisiais metais susidariusių atliekų kiekių analizė

Vilnius, Kaunas ir Klaipėda – didžiausi Lietuvos miestai, kuriuose susitelkęs ir didžiausias autoservisų skaičius. Remiantis mokesčių inspekcijos ir Lietuvos įmonių katalogo duomenimis, 2009-aisiais metais Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų teritorijoje užfiksuotas transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikla užsiimančių, UAB, IĮ bei asmenų, veikiančių pagal verslo liudijimą, skaičius pateiktas 3 lentelėje. Į šį skaičių neįtrauktos

institucijos, kontroliuojančios aplinkos apsaugos reikalavimų transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto vykdymą.

3 lentelė. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklų skaičius

	UAB ir individualios įmonės	Verslo liudijimai	Bendras skaičius
Vilnius	478	807	1285
Kaunas	255	911	1166
Klaipėda	143	159	302

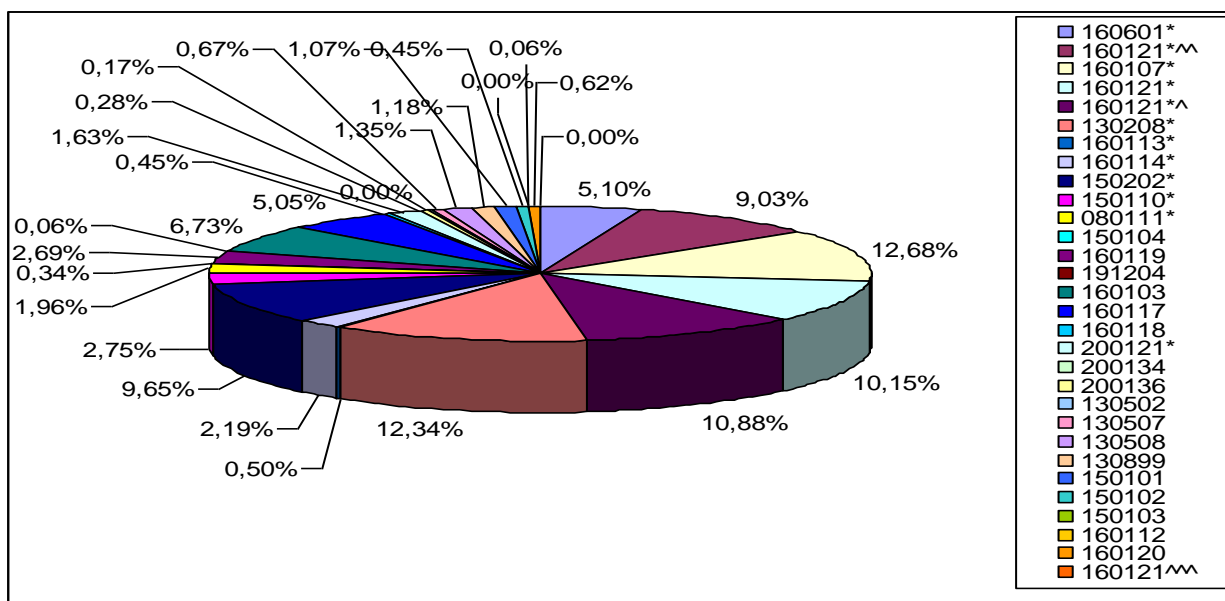
Vilniaus miesto AAA atliekų ataskaitas ir deklaracijas (toliau dokumentus) pateikė 391 autoservisas, iš jų 3 veikiantys pagal verslo liudijimą, 66 nepateikė atliekų ataskaitas, 52 – deklaracijas. Kauno miesto AAA - 238 autoservisai, iš jų 1 veikiantis pagal verslo liudijimą, 37 nepateikė atliekų ataskaitas, 17 – deklaracijų, 14 – tik pranešė apie save. Klaipėdos miesto AAA – 106 autoservisai, iš jų 1 veikiantis pagal verslo liudijimą, 31 nepateikė atliekų ataskaitas, 9 – deklaracijas, 18 – tik pranešė apie save. Darbe bus nagrinėjami visi autoservisai, pateikę dokumentus AAA, nes duomenys darbo tyrime naudojami tiek iš atliekų ataskaitų, tiek iš deklaracijų.

Apibendrinimas. Apie 30 procentų visų Vilniuje veikiančių autoservisų, registruotų mokesčių inspekcijoje, pateikė dokumentus AAA, Kaune – apie 20 procentų, Klaipėdoje – apie 35 procentus. Didžiausias skaičius transporto priemonių technine priežiūra ir remontu užsiima asmenys, dirbantys pagal verslo liudijimą, bet tik vienetai jų pateikė atliekų ataskaitas ir deklaracijas. Didžiausia problema, kodėl pateiktas procentaliai mažas dokumentų skaičius, transporto priemonių techninės priežiūra ir remontu užsiimančių pagal verslo liudijimą, asmenų neatsakingumas teikiant dokumentus ir rūšiuojant atliekas, bei nežinojamas, kad ir jiems tai priklauso daryti

2.2.1. Tiriamų autoservisų veiklos kryptys ir jų rūšiuojamos atliekos

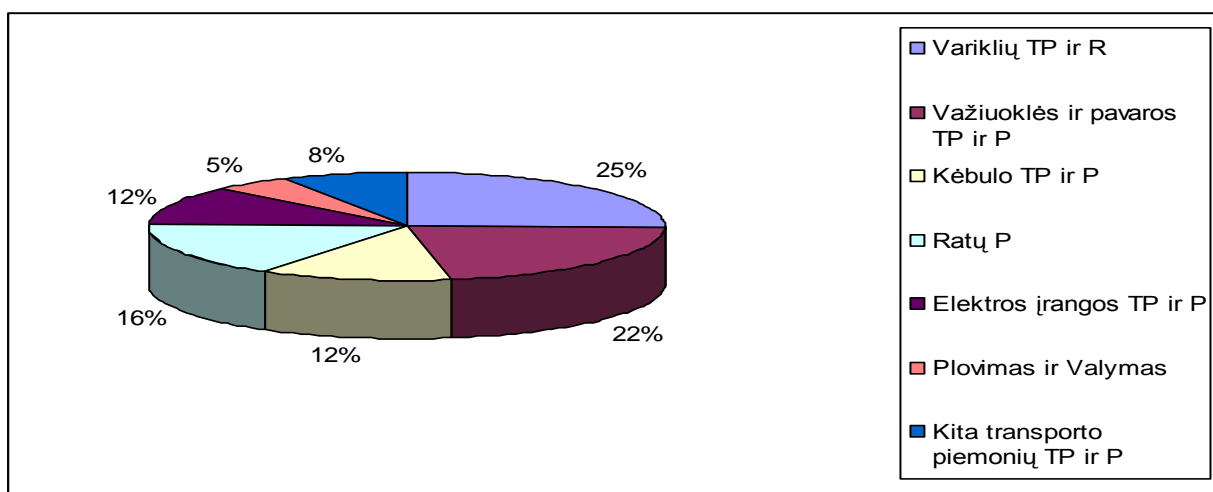
Vilniaus miestas. Vilniaus miesto AAA autoservisų pateiktose atliekų ataskaitose dažniausiai rūšiuojamos atliekos yra tepalo filtrų (12,68 proc.), naudotos alyvos (12,34 proc.), oro filtrų (10,88 proc.), kuro filtrų (10,15 proc.), tepaluotų pašluosčių (9,65 proc.), tepalinių amortizatorių (9,03 proc.), padangų (6,73 proc.), švino akumuliatorių (5,10 proc.) ir juodojo metalo laužo (5,05 proc.) (žr. 1 pav.). Visos kitos atliekos, tokios kaip stabdžių skystis, stabdžių trinkelės, kurias laikantis saugumo reikalavimų automobilyje reikia keisti reguliariai, automobilinis stiklas bei plastikai ir guma, kurias esame pastebėję besimėtančias pakelėse, autoservisų atliekų ataskaitose

retai pažymimos. Kitaip neapibrėžtas pavojingo atliekos, kurios gali būti automobilių sėdynės, oro paglvės, ataskaituose neužfiksuotos.

1 pav. Autoservisuose rūšiuojamos atliekos

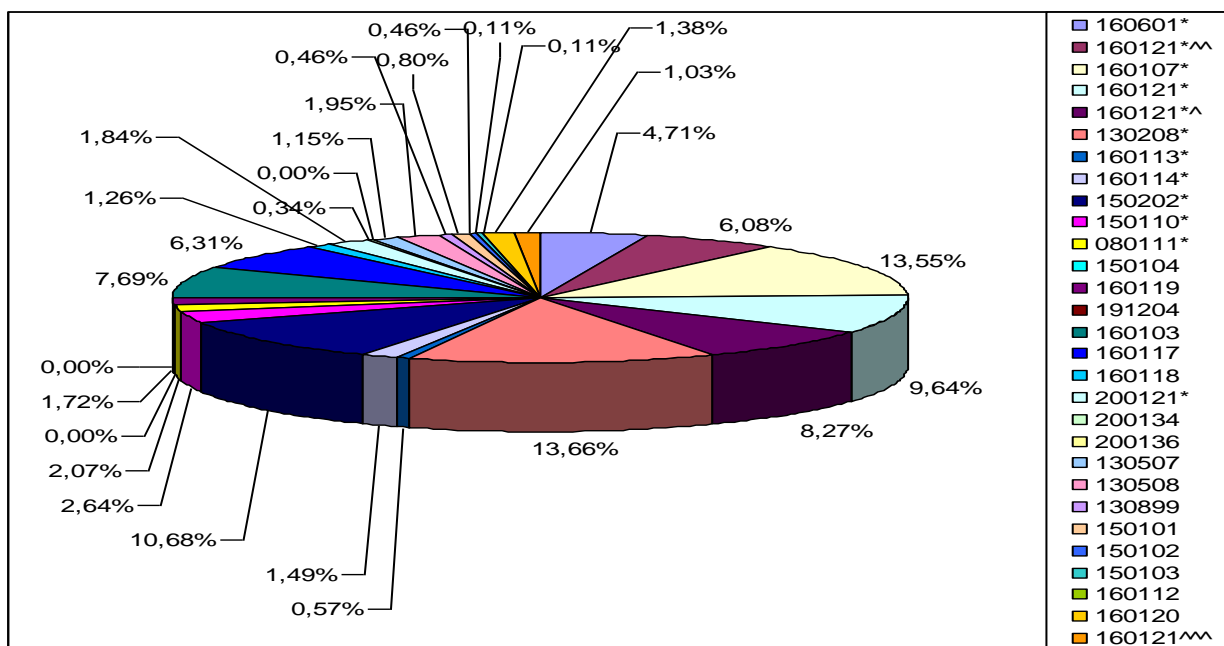
Atlikus veiklos kryptių tyrimą paaiškėjo, kad Vilniaus autoservisai dažniausiai užsiima variklių technine priežiūra ir remontu (25 proc.) bei važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu (22 proc.). Plovimo ir valymo veiklą deklaravo mažiausiai autoservisų (5 proc.) (žr. 2 pav.).

2 pav. Autoservisų veiklos rūšių pasiskirstymas procentais

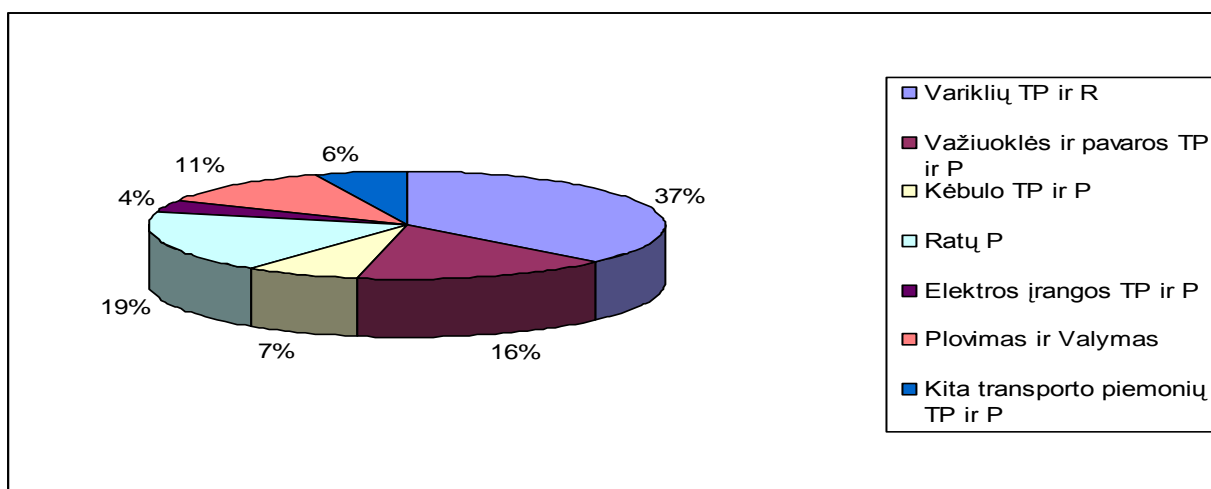
Kauno miestas. Kauno autoservisai, pildydami atliekų ataskaitas užfiksavo, kad jų veikloje dažniausiai susidarantys atliekos – alyvų (13,66 proc.), tepalo filtrų (13,55 proc.), tepaluotų pašluosčių (10,68 proc.), kuro filtrų (9,64 proc.), oro filtrų (8,27 proc.), padangų (7,69 proc.),

juodojo metalo (6,31 proc.), tepaluotų amortizatorių (6,08 proc.), švino akumuliatorių (4,71 proc.)(žr. 3 pav.). Mažiausiai autoservisų veikloje susidarė stabdžių trinkelė, stabdžių skysčių ir tepaluotų pjuvenų atliekos, nesusidarė – plastiko ir gumos atliekų.

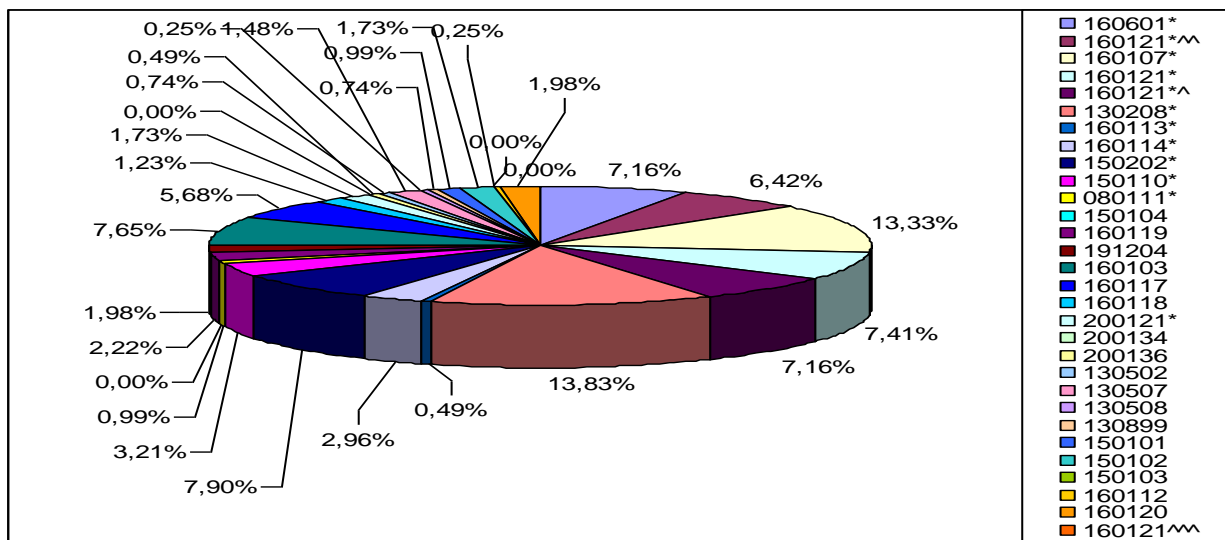
3 pav. Autoservisiuose rūšiuojamos atliekos

Autoservisai deklaravo, kad jie dažniausiai užsiima variklio technine priežiūra ir remontu (37 proc.), važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu (16 proc.), ratų remontu (19 proc.) (žr. 4 pav.). Mažiausias autoservisų skaičius deklaravo, kad užsiima elektros įrangos technine priežiūra ir remontu (4 proc.) (žr. 4 pav.).

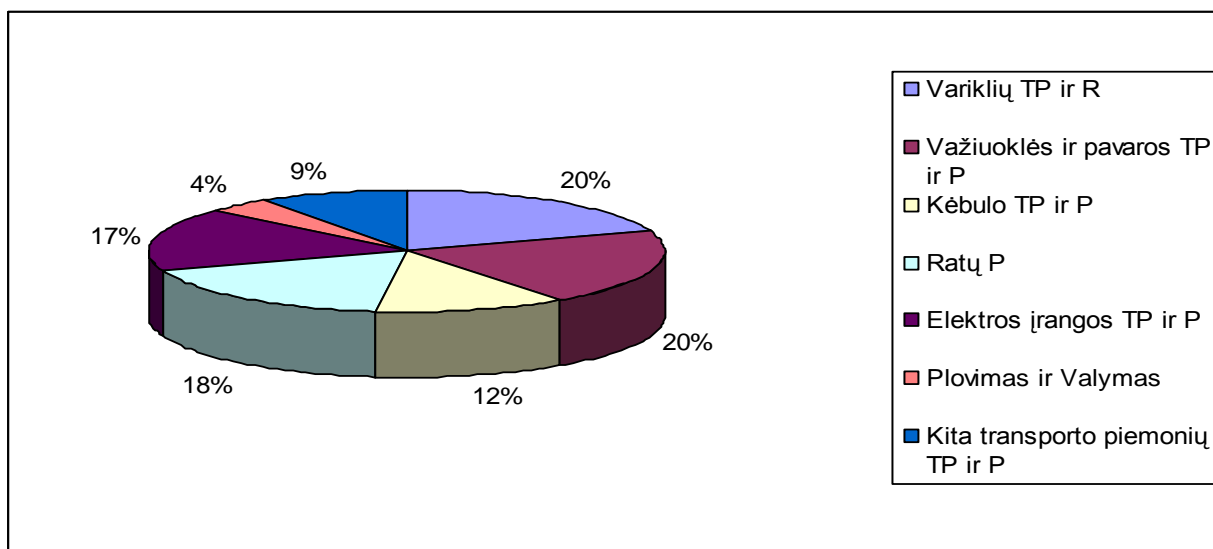
4 pav. Autoservisų veiklos rūšių pasiskirstymas procentais

Klaipėdos miestas. Pagal atliekų ataskaitas, Klaipėdos autoservisuosų veikloje dažniausiai susidaranti atliekos – alyvų (13,83 proc.), tepalo filtrų (13,33 proc.), tepaluotų pašluosčių (7,9 proc.), padangų (7,65 proc.), kuro filtrų (7,41 proc.), oro filtrų (7,16 proc.), švino akumuliatorių (7,16 proc.), tepaluotų amortizatorių (6,42 proc.), juodųjų metalų (žr. 5 pav.). Tokios atliekos kaip stabdžių trinkelės ar stabdžių skystis retai kuriam autoservise aptinkamos, kitaip neapibrėžtų pavojingų atliekų (pvz. oro pagalvės, automobilių sedynės ir panašiai) visai nesusidaro.

5 pav. Autoservisuose rūšiuojamos atliekos

Dažniausiai Klaipėdos autoservisai deklaravo, kad užsiima variklių, važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu (20 proc.), rečiausiai – plovimu ir valymu (4 proc.) (žr. 6 pav.).

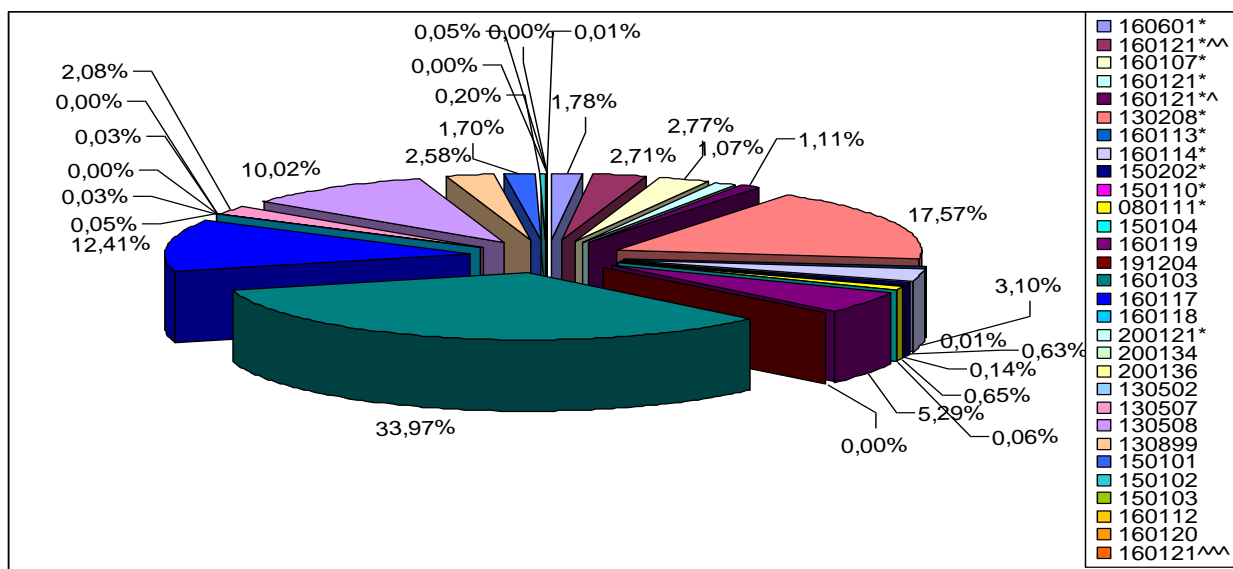
6 pav. Autoservisų veiklos rūšių pasiskirstymas procentais

Apibendrinimas. Visų trijų miestų autoservisai dažniausiai rūšiuoja gamintojų importuotojų atsakomybei tenkiančias atliekas, tokias kaip alyvą, tepalo filtrus, vidaus degimo variklių kuro ir oro įsiurbimo filtrus, švino akumulatorius, tepalinius amortizatorius, padangas. Taip pat didelę įtaką šių autoservisų atliekų rūšiavimui turi atliekų tvarkytojų mokami pinigai už juodojo metalo, švino akumuliatorių bei hidraulinių amortizatorių atliekas. Tepaluoti skudurai – viena iš dažniausiai rūšiuojamų atliekų autosevisuose, jos rūšiavimo priežastis neaiški.

Vilniaus ir Klaipėdos miestų autoservisai veiklos deklaracijose pažymėjos, kad daugiausiai užsiima variklių, važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu. Kauno miesto atoservisuose pastebėta įvairesnė veikla, nes panašus autoservisų skaičius užsiima variklio, važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu bei ratų remontu.

2.2.2. Atliekų kiekiai, perduoti atliekų tvarkytojams

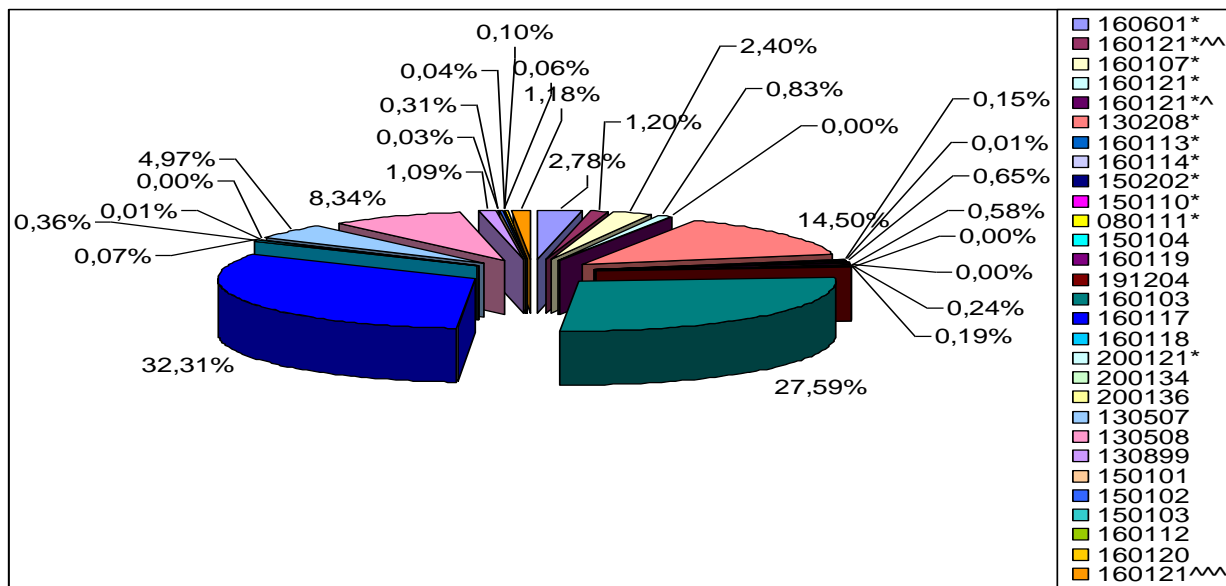
Vilniaus miestas. AAA pateiktose atliekų ataskaituose užfiksuotas atliekų kiekis, perduotas atliekų tvarkytojams. Vilniaus miesto autoservisai atliekų tvarkytojams perdavė 2439,544 tonas įvairių atliekų (žr. 7 pav.). Didžiausias kiekis užfiksuotas panaudotų padangų - 33,97 procentai visų atliekų, šiek tiek mažiau panaudotos alyvos atliekų - 17,57 procentai, juodojo metalo laužo – 12,41 procento, žvyro gaudyklės ir naftos produktų/vandens separatorių atliekų mišinių – 10,02 procento, automobilinio plastiko atliekų – 5,29 procentai.

7 pav. Atliekų kiekiai pagal rūšis atiduoti atliekų tvarkytojams

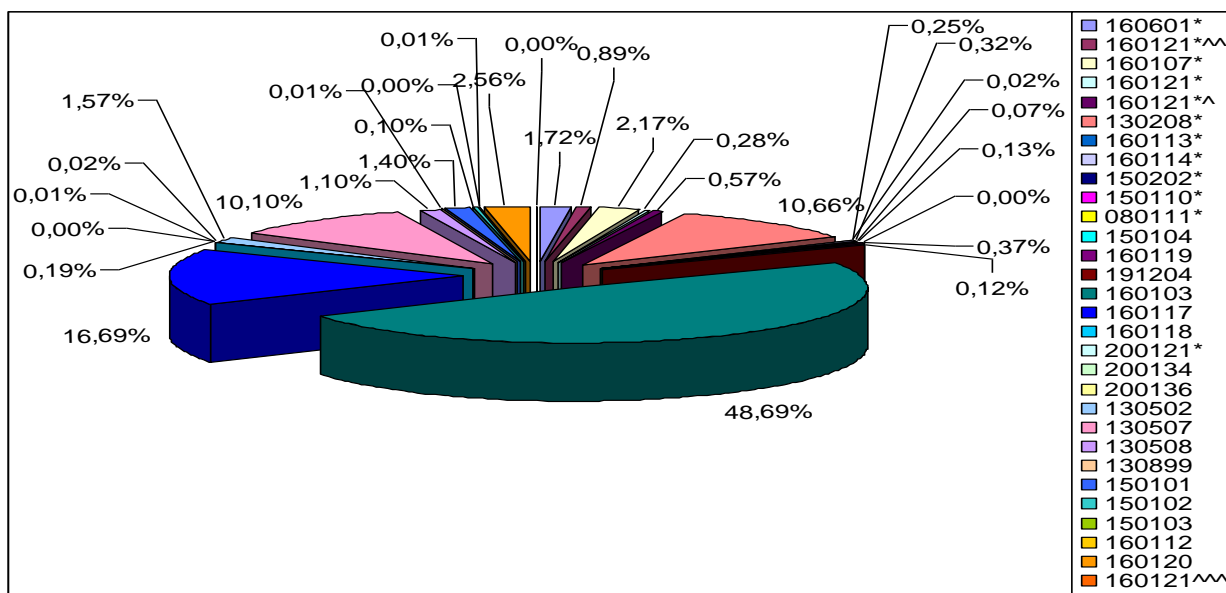
Kauno miestas. Kauno autoservisai atliekų tvarkytojams perdavė 1181,8607 tonas atliekų, visą kiekį sudaro atskiri atliekų srautai (žr. 8 pav). Didžiausias perduotas atliekų kiekis atliekų

tvarkytojams – juodojo metalo laužo, kuris sudaro 32,21 procentą visų perduotų atliekų, šiek tiek mažiau panaudotų padangų - 27,59 procentus, alyvos atliekų - 14,5 procentai, naftos produktų/vandens separatorių tepaluoto vandens mišinių atliekos - 8,34 procentus.

8 pav. Atliekų kiekiai pagal rūšis atiduoti atliekų tvarkytojams

Klaipėdos miestas. Klaipėdos autoservisai atliekų tvarkytojams perdavė 822,0519 tonas atliekų (žr. 9 pav.). Daugiausiai atliekų tvarkytojams perduota nebenaudojamų padangų, kurios sudaro net 48,69 procentus visų atliekų, juodojo metalo laužo - 16,69 procentai, alyvų atliekų - 10,66 procentai, bei naftos produktų/vandens separatorių tepaluoto vandens mišinio atliekų - 10,10 procentų.

9 pav. Atliekų kiekiai pagal rūšis, atiduoti atliekų tvarkytojams

Apibendrinimas. Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje didžiausius perduotų atliekų kiekius sudaro: padangos, juodieji metalai, alyvų bei naftos produktų/vandens separatorių tepaluotas vanduo. Vilniaus miesto autoservisai perdavė atliekų tvarkytojams didžiausią panaudotų padangų atliekų kiekį, Kauno – juodojo metalo, Klaipėdos – panaudotas padangų.

2.2.3. Tirtuose autoservisų atliekų ataskaituose ir deklaracijose pateiktų ir nepateiktų atliekų kiekių santykis

Vilniaus miestas. Vilniaus miesto mokesčių inspekcijos ir Lietuvos įmonių katalogo duomenimis, miesto teritorijoje užregistruoti 1285 autoservisai (am), tačiau AAA dokumentus pateikė tik 391 autoservisas (aa). Atliekų ataskaitose užfiksuota, kad atliekų tvarkytojams perduota 2439,544 tonos atliekų (at), o deklaracijose užregistruotos 1325 darbo vietos (dv).

$$an = am - aa$$

$$an = 1285 - 391 = 894 \text{ (nepateikusių dokumentų autoservisų skaičius);}$$

$$ad = dv/aa$$

$$ad = 1325/391 = 3,39 \text{ (vidutinis darbo vietų skaičius autoservisuose);}$$

$$ak = at/dv$$

$$ak = 2439,544/1325 = 1,841 \text{ (vidutinis atliekų kiekis, tenkantis vienam autoservisui);}$$

$$nd = an * ad$$

$$nd = 894 * 3,39 = 3030,66 \text{ (neužfiksuotos darbo vietos);}$$

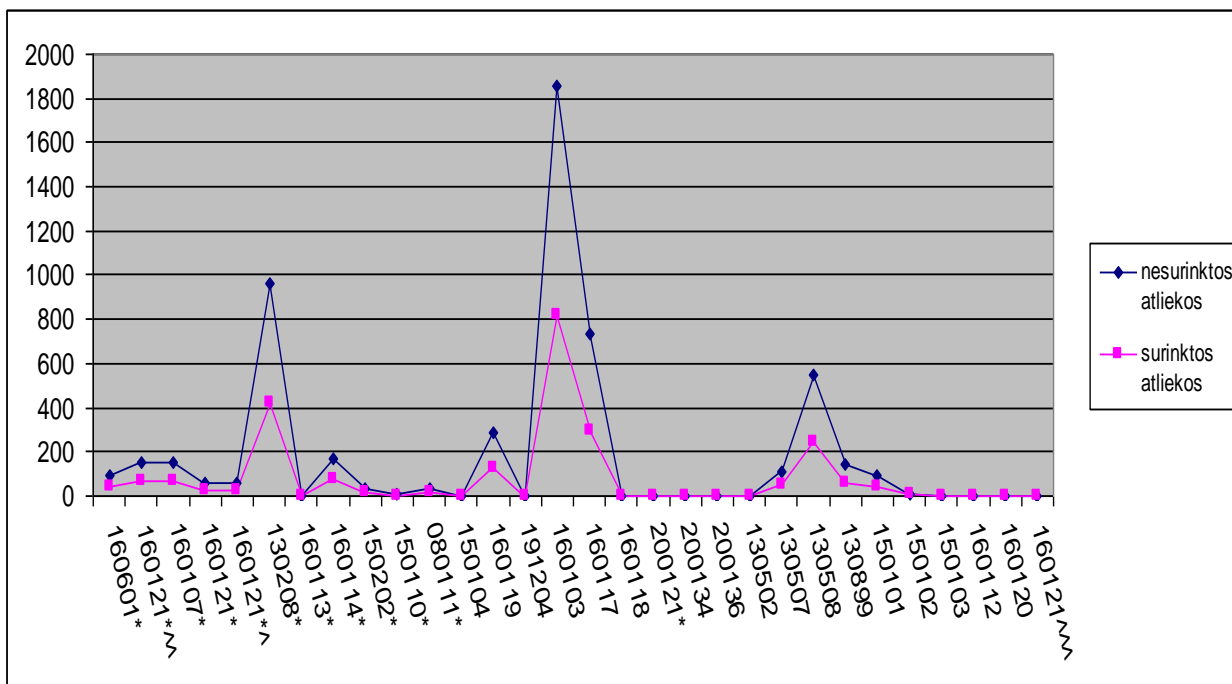
$$nk = nd * ak$$

$$nk = 3030,66 * 1,841 = 5528,411 \text{ (neužfiksuoti atliekų kiekiai);}$$

$$sk = nk/at$$

$sk = 5528,411 / 2439,544 = 2,26617$ (atliekų kiekių skirtumas, tarp neužfiksuotų ir užfiksuotų atliekų).

Tyrimas parodė, kad surinktų ir galimai nesurinktų atliekų santykis ganėtinai didelis, kiekvienas atliekų rūšių skirtumas pateiktas 10 paveiksle.

10 pav. Galimai nesurinktų ir surinktų atliekų kiekiai

Kauno miestas. Kauno miesto mokesčių inspekcijos pateikti ir Lietuvos įmonių katalogo turimi duomenys rodo, kad šioje teritorijoje užregistruoti 1166 autoservisai (am), o AAA dokumentus pateikė tik 238 autoservisai (aa). Atliekų ataskaitose užfiksuota, kad atliekų tvarkytojams buvo perduota 1181,8607 tonos atliekų (at), deklaracijose užregistruotos 776 darbo vietos (dv).

$$an = am - aa$$

$$an = 1166 - 238 = 927 \text{ (nepateikusių dokumentų autoservisų skaičius);}$$

$$ad = dv/aa$$

$$ad = 927/238 = 3,260504202 \text{ (vidutinis darbo vietų skaičius autoservisuose);}$$

$$ak = at/dv$$

$$ak = 1181,8607/776 = 4,965801261 \text{ (vidutinis atliekų kiekis tenkantis vienam autoservisui);}$$

$$nd = an * ad$$

$$nd = 927 * 3,260504202 = 3022,487395 \text{ (neužfiksuotos darbo vietos);}$$

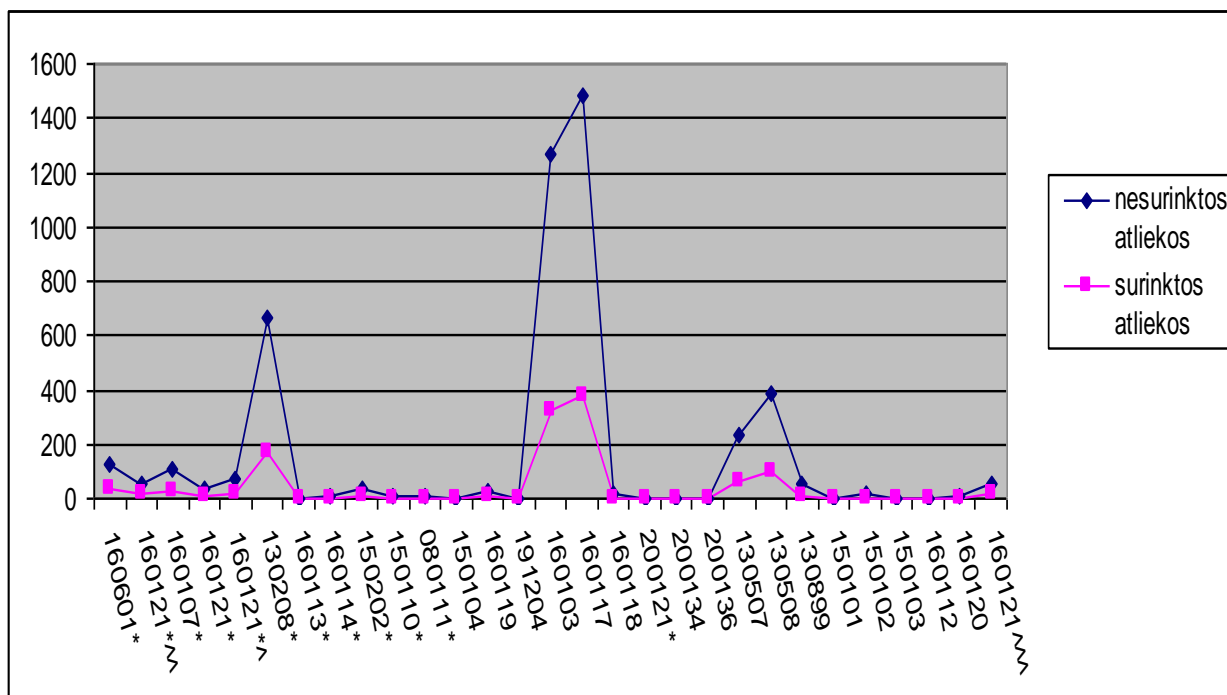
$$nk = nd * ak$$

$$nk = 3022,487395 * 4,965801261 = 4690,756207 \text{ (neužfiksuoti atliekų kiekiai);}$$

$$sk = nk/at$$

$sk = 4690,756207/1181,8607 = 3,968958615$ (atliekų kiekių skirtumas, tarp neužfiksuotų ir užfiksuotų atliekų).

Tyrimo rezultatai pagal atliekų rūšis pateikti 11 paveiksle.

11 pav. Galimai nesurinktų ir surinktų atliekų kiekiai

Klaipėdos miestas. Klaipėdos miesto mokesčių inspekcijos pateikti ir Lietuvos imonių katalogo turimi duomenys rodo, kad šioje teritorijoje registruoti 302 autoservisai (am), AAA dokumentus pateikė tik 106 autoservisai (aa), atliekų ataskaitose užfiksuota, kad atliekų tvarkytojams perduota 822,0519 tonos atliekų (at), deklaracijose užregistruota 217 darbo vietų (dv).

$$an = am - aa$$

$$an = 302 - 106 = 197 \text{ (nepateikusių dokumentų autoservisų skaičius);}$$

$$ad = dv/aa$$

$$ad = 217/106 = 2,047169811 \text{ (vidutinis darbo vietų skaičius autoservisuose);}$$

$$ak = at/dv$$

$$ak = 822,0519/217 = 3,7883 \text{ (vidutinis atliekų kiekis tenkantis vienam autoservisui);}$$

$$nd = an * ad$$

$$nd = 197 * 3,7883 = 401,212 \text{ (neužfiksuotos darbo vietos);}$$

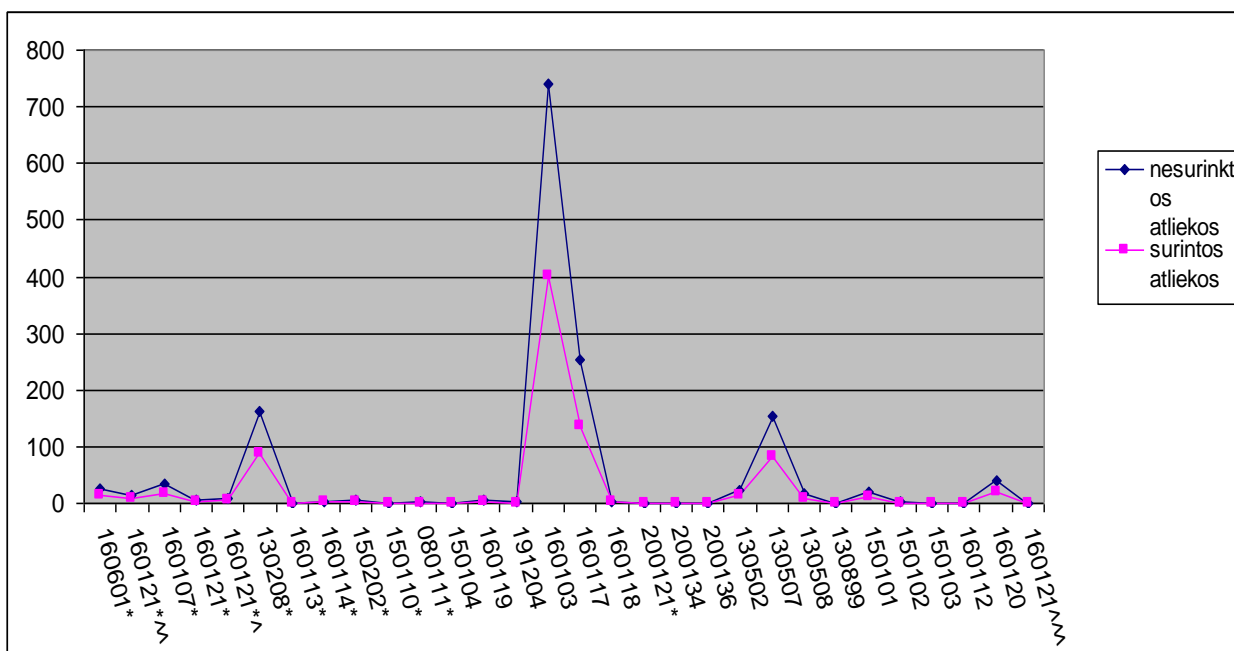
$$nk = nd * ak$$

$$nk = 401,212 * 3,7883 = 1520,473116 \text{ (neužfiksuoti atliekų kiekiai);}$$

$$sk = nk/at$$

$$sk = 1520,473116/822,0519 = 1,849607204 \text{ (atliekų kiekių skirtumas, tarp neužfiksuotų ir užfiksuotų atliekų).}$$

Surinktų ir nesurinktų atliekų kiekių santykis pavaizduotas 12 paveiksle.

12 pav. Galimai nesurinktų ir surinktų atliekų kiekiai

Apibendrinimas. Santikiniai surinktų ir nesurinktų atliekų kiekių skirtumai ganėtinai dideli, tai įrodo, kad kiekvienam miestui reikia labai stengtis, kad šis skirtumas sumažėtų. Vilniaus mieste apie 2,27 karto daugiau nesurinktų atliekų nei atiduotų atliekų tvarkytojams, Kauno mieste – apie 4, Klaipėdos mieste – apie 1,85. Tyrimas parodė, kad Klaipėdos autoservisai, lyginant su Vilniaus ir Kauno, labiausiai rūpinasi atliekų perdavimu atliekų tvarkytojams, o Kauno autoservisai, šiuo klausimu, galėtų labiau pasirūpinti.

2.3. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje 2010-aisiais metais susidariusių atliekų kiekių analizė

Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestuose, esant dideliame automobilių srautui, atsiranda didesnis poreikis naudotis autoservisų teikiamomis paslaugomis. Remiantis mokesčių inspekcijos ir Lietuvos įmonių katalogo duomenimis, šituose miestuose transporto priemonių techninę priežiūrą ir remonto darbų veiklą deklaravo nemažas sakačius IĮ, UAB ir asmenų dirbančių pagal verslo liudijimą (žr. 4 lentelę). Į nurodytus skaičius neįtrauktos institucijos, kontroliuojančios aplinkos apsaugos reikalavimų transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto vykdymą.

4 lentelė. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklų skaičius

	UAB ir individualios įmonės	verslo liudijimai	bendras skaičius
Vilnius	481	706	1203
Kaunas	257	833	1097
Klaipėda	143	194	344

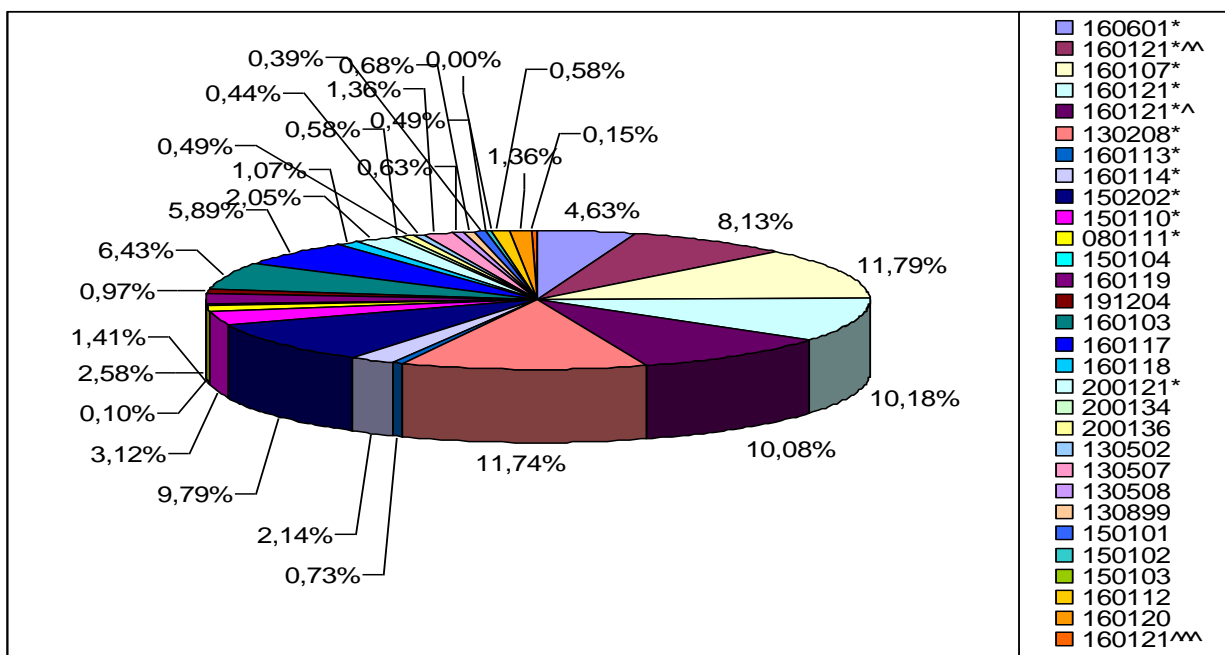
Miestų AAA pateikė duomenys apie atliekų ataskaitų ir deklaracijų skaičių. Autoservisai dokumentus už 2010-uosius metus galėjo teikti iki 2011-ųjų metų kovo 1 dienos, paskutiniai duomenys buvo užfiksuoti kovo 17 dieną, vėliau nei nurodyta data pateikti duomenys neįtraukti (tai negalioja 2009 metų dokumentams).

Vilniaus mieste AAA 462 autoservisai pateikė dokumentus, tarp jų 10 – veikiančių pagal verslo liudijimą, 98 – nepateikė atliekų ataskaitų, 64 – deklaracijų, 12 – tik pranešė apie save. Kauno miesto AAA – 248 autoservisai pateikė dokumentus, tarp jų 3 – veikiantys pagal verslo liudijimą, 61 – nepateikė atliekų ataskaitos, 19 – deklaracijas, 2 – tik pranešė apie save. Klaipėdos miesto AAA – 114 autoservisai pateikė dokumentus, tarp jų 1 – veikiantis pagal verslo liudijimą, 20 – nepateikė atliekų ataskaitų, 22 – deklaracijų, 23 – tik pranešė apie save. Darbe bus naudojami visi autoservisų pateikti dokumentai, nes duomenys tikslingai naudojami tiek iš pirminių atliekų ataskaitų, tiek iš deklaracijų.

Apibendrinimas. Vilniuje apie 38 procentai visų autoservisų, registruotų mokesčių inspekcijoje ir registruoti Lietuvos įmonių kataloge, pateikė dokumentus AAA, Kaune – apie 23 procentai, Klaipėdoje – apie 33 procentai. AAA negali susekti visų šią veiklą užsiimančių ūkio subjektų, nes asmenys, dirbantys pagal verslo liudijimus, registruojant mokesčių inspekcijoje autoserviso veiklą, naudoja asmens kodą, kurio viešai skebti mokesčių inspekcijos negali.

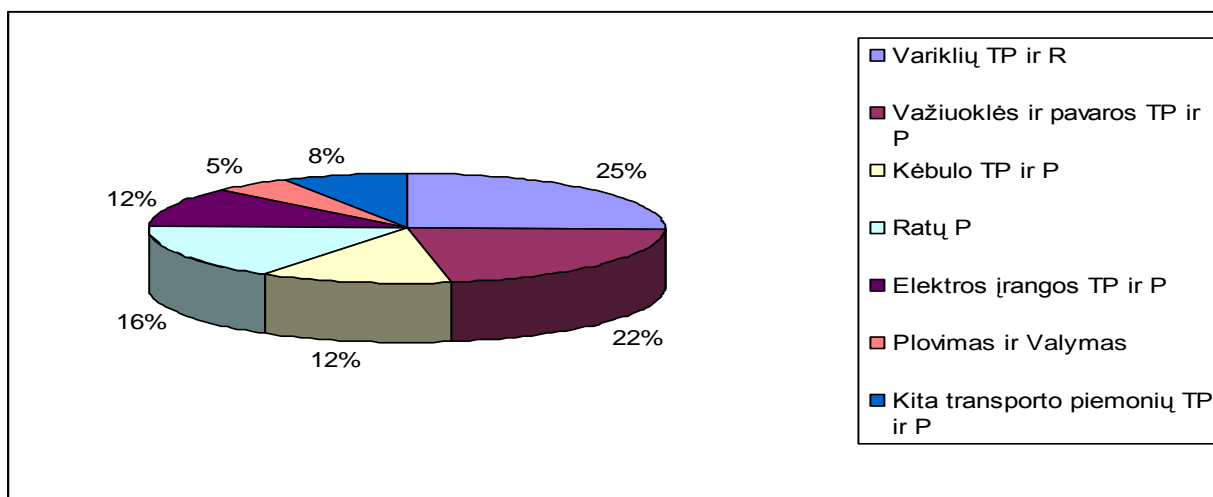
2.3.1. Tiriamų autoservisų veiklos kryptys ir jų rūšiuojamos atliekos

Vilniaus miestas. Kiekvienas Vilniaus autoservisas, pridodamas atliekų ataskaitas, pažymi ir kokios atliekos rušiuojamos jų veikloje (žr. 13 pav.). Dažniausiai autoservisai fiksavo tokias atliekas kaip alyva (11,74 proc.), tepalo filtrai (11,79 proc.), oro filtrai (10,08 proc.), kuro filtrai (10,18 proc.), tepaluotos pašluostės (9,79 proc.), tepaluoti amortizatoriai (8,13 proc.), padangos (6,43 proc.), juodasis metalas (5,89 proc.) bei švino akumulatoriai (4,63 proc.). Tik keliuose iš jų buvo užfiksuotos tokios atliekos kaip tepaluotos pjuvenos, automobilinis plastikas ir gumos, stabdžių trinkelės bei stabdžių skystis, taip pat kitaip neapirėžtos pavojingos sudedamos dalys (oro pagalvės, automobilinės sedynės).

13 pav. Vilniaus miesto autoservisuose rūšiuojamos atliekos

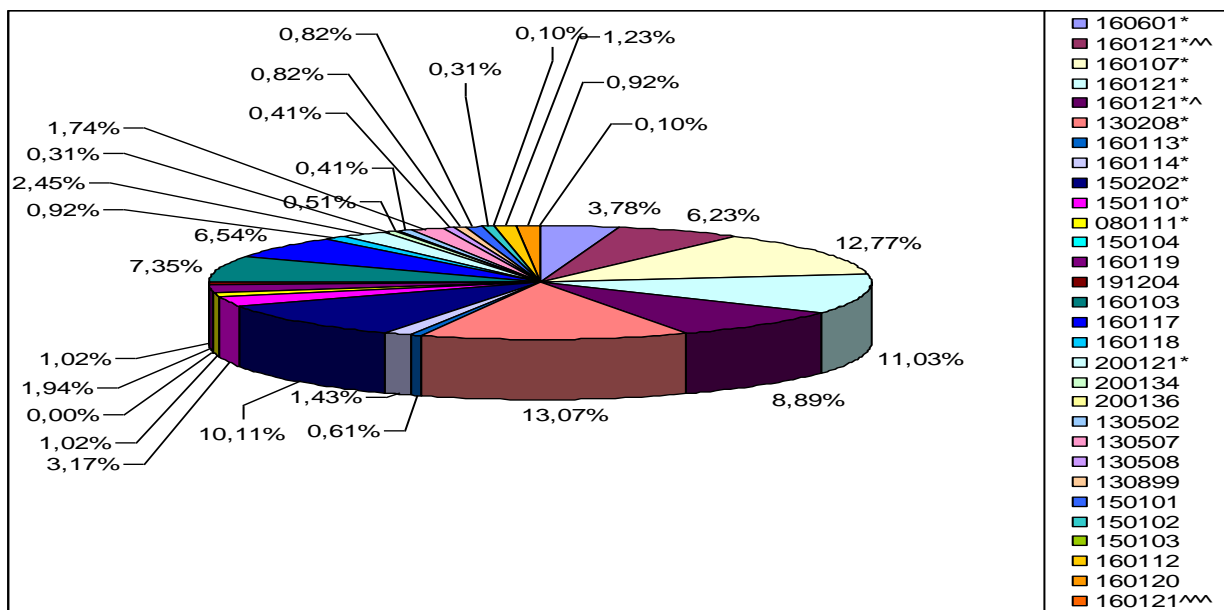
Autoservisai, deklaruoję savo veiklą pažymėjo, kad dažniausiai jie atlieka variklių techninę priežiūrą ir remontą (23 proc.), važiuoklės ir pavaros techninę priežiūrą ir remontą (21 proc.), mažiausius skaičius autoservisų užsiima plovimu ir valymu (5 proc.) (žr. 14 pav.).

14 pav. Autoservisų veiklos rūšių pasiskirstymas procentais

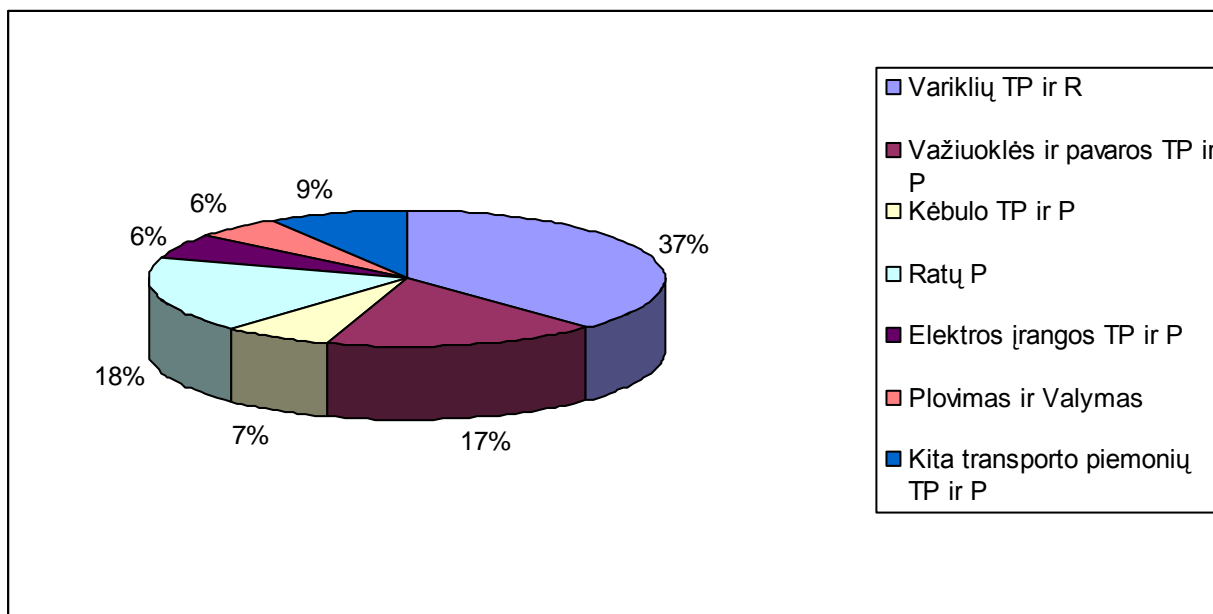
Kauno miestas. Kauno miestų autoservisų veikloje dažniausiai rūšiuojamos atliekos: alyvos (13,07 proc.), tepalo filtrų (12,77 proc.), kuro filtrų (11,03 proc.), tepaluotų pašluosčių (10,11 proc.), oro filtrų (8,89 proc.), padangų (7,35 proc.), juodųjų metalų (6,54 proc.), tepaluotų amortizatorių (6,23 proc.), švino akumuliatorių (3,78 proc.) (žr. 15 pav.). Beveik neužfiksuota

tokių atliekų kaip automobilinis stiklas, stabdžių skystis, gumos ir plastiko, kitaip neapibrėžtų pavojingų sudedamųjų dalių (oro pagalvės, automobilinės sedynės).

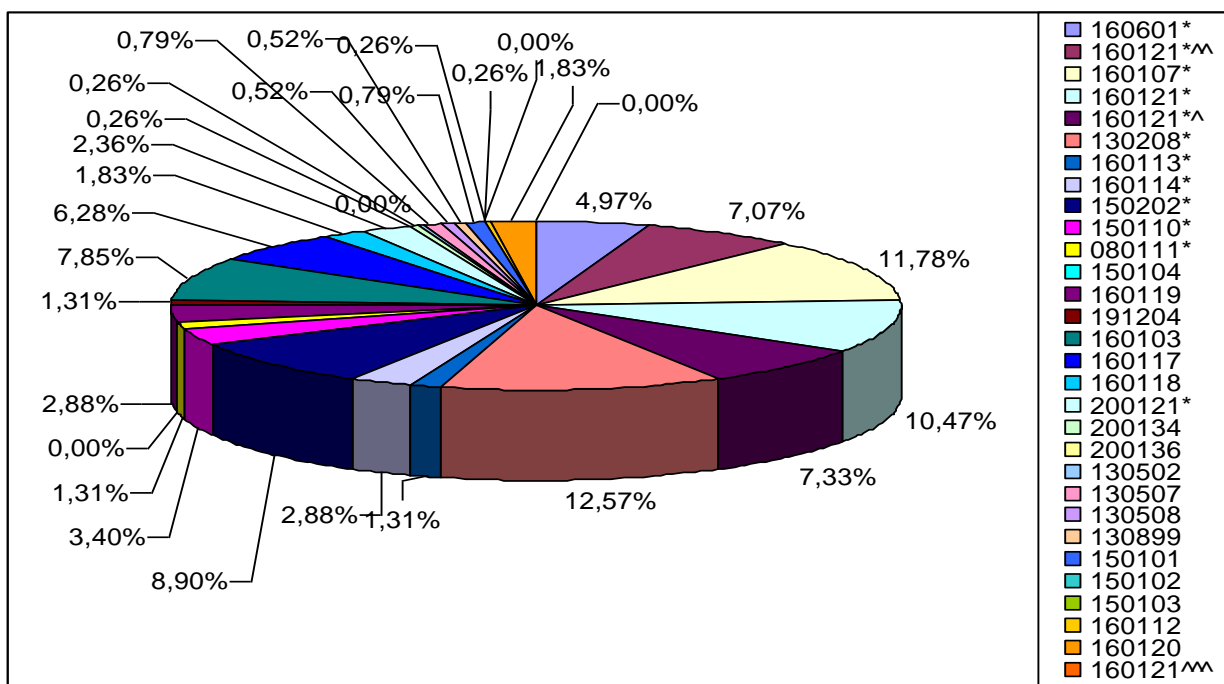
15 pav. Kauno autoservisuose rūšiuojamos atliekos

Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklą užsiimantys autoservisai deklaravo, kad dažniausiai užsiimama variklių technine priežiūra ir remontu (37 proc.), šiek tiek mažiau – ratų remontu (18 proc.), važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu (17 proc.), mažiausiai – plovimo ir valymo bei kėbulo techninės priežiūra ir remonto veiklas (6 proc.) (žr. 16 pav.).

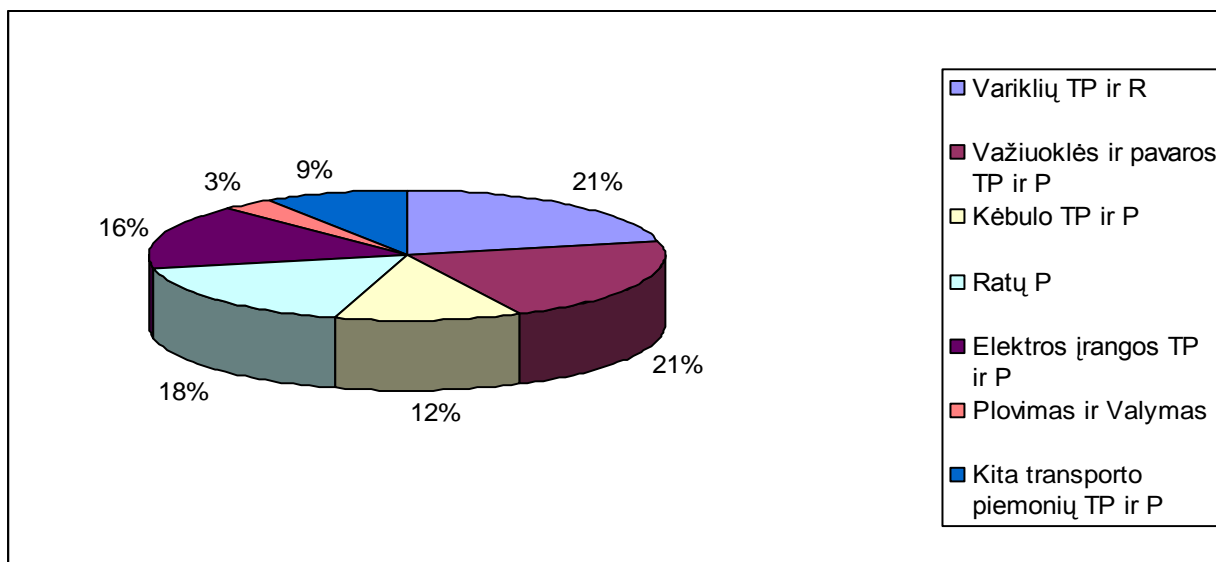
16 pav. Autoservisų veiklos rūšių pasiskirstymas procentais

Klaipėdos miestas. Klaipėdos autoservisai užfiksavo, kad jų veikloje dažniausiai susidarancios atliekos yra alyvos (12,57 proc.), tepalo filtrų (11,78 proc.), kuro filtrų (11,78 proc.), tepaluotų pašluosčių (8,9 proc.), padangų (7,85 proc.), oro filtrų (7,33 proc.), juodųjų metalų (6,28 proc.) (žr. 17 pav.). Beveik nesusidarė stabdžių trinkelėlių atliekų, visai nesusidarė kitraip neapibrėžtų pavojingų atliekų (oro pagalvių bei sedynių atliekų).

17 pav. Klaipėdos autoservisuose rūšiuojamos atliekos

Remiantis Klaipėdos autoservisų deklaracijų duomenimis, daugiausiai autoservisai užsiima variklių technine priežiūra ir remontu, važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu (po 21 proc.) bei padangų remontu (18 proc.). Labai mažas procentas užsiima valymo ir plovimo veikla (3 proc.) (žr. 18 pav.).

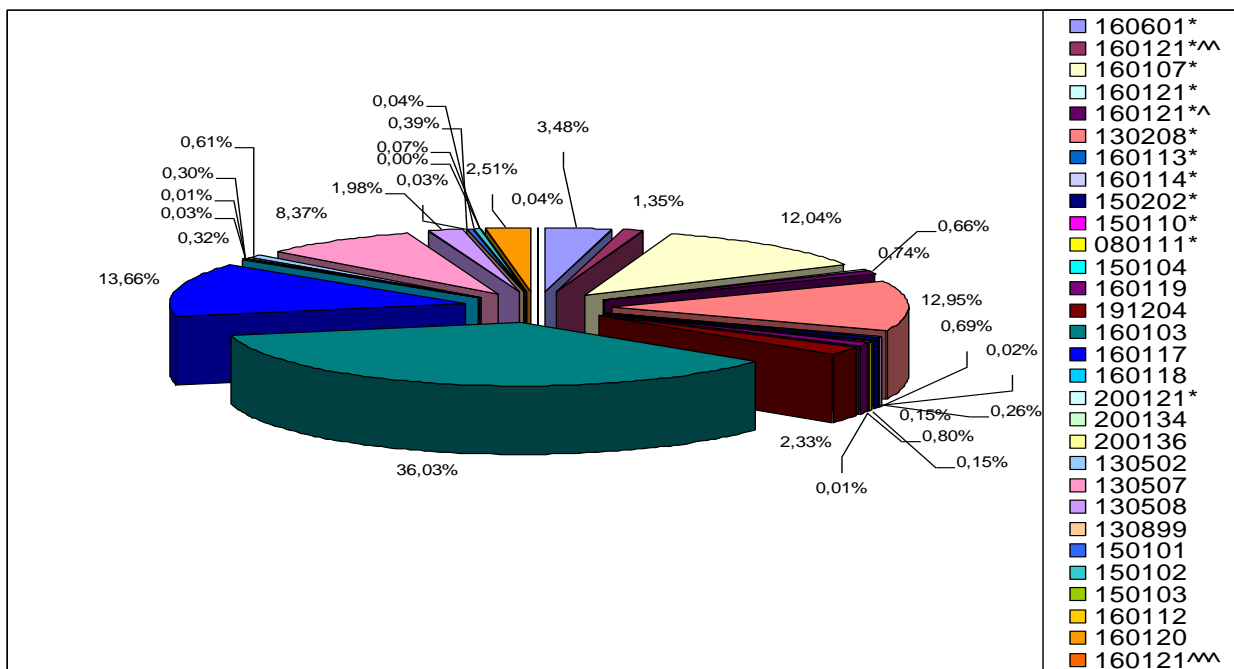
18 pav. Autoservisų veiklos rūšių pasiskirstymas procentais

Apibendrinimas. Dažniausiai rūšiuojamos atliekos Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų autoservisuose, gamintojų importuotojų teisės aktuose įtvirtintos atsakomybe už jų vidaus rinkai pateiktų gaminių poveikį aplinkai per visą būvio ciklą, nuo gamybos iki saugaus atliekų šalinimo. Tai alyvų, kuro, tepalo, oro filtrų, švino akumuliatorių, tepalinių amortizatorių bei padangų atliekos. Autoservisams rūšiuojant atliekas, didelis dėmesys teikiamas atliekoms, už kurias mokami pinigai – tai juodojo metalo, švino akumuliatorių, hidraulinių amortizatorių ir alyvų atliekos. Dažnas autoservisas, teikdamas atliekų ataskaitas užfiksuoja, kad jų veikloje susidarė tepaluotų pašluoščių atliekos, kurių priežastis nežinoma.

Daugiausiai autoservisai deklaravo, kad užsiima variklių bei važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu bei ratų remontu.

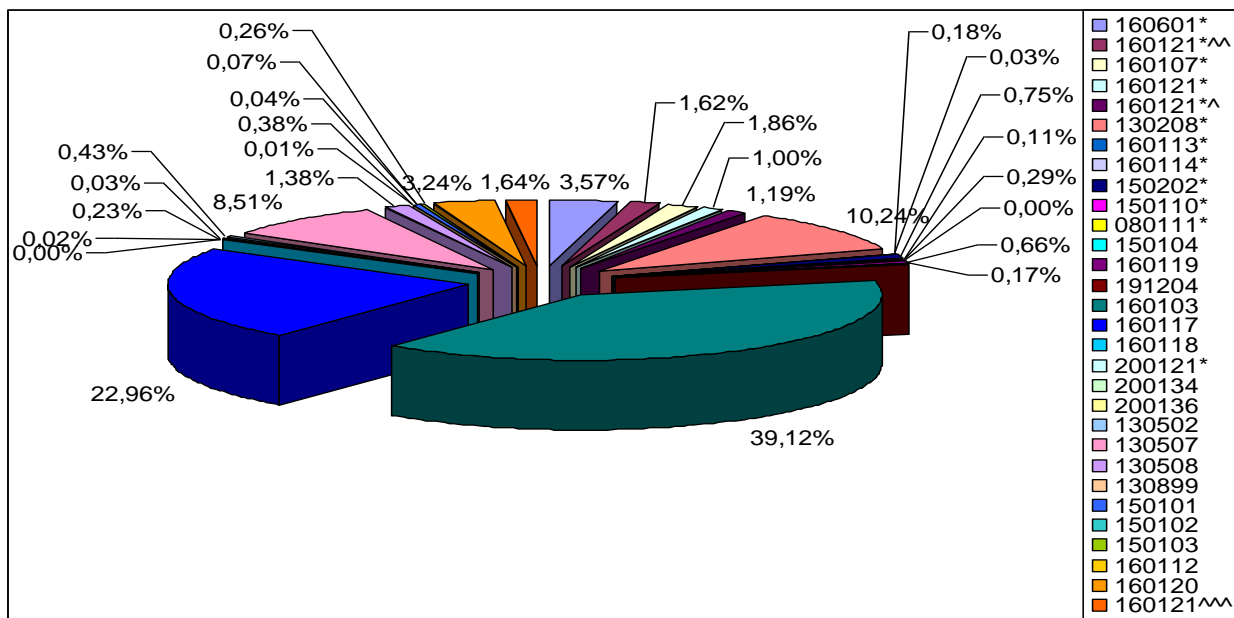
2.3.2. Atliekų kiekiai perduoti atliekų tvarkytojams

Vilniaus miestas. Pagal Vilniaus autoservisų atliekų ataskaitas, atliekų tvarkytojams autoservisai perdavė 2546,795 tonas įvairių atliekų, kurių procentines išraiškas matome 19 paveiksle. Didžiausias užfiksuotas padangų atliekų kiekis – 36,03 procentai, juodojo metalo laužo – 13,66 procentai, alyvos atliekų – 12,95 procentai, tepalo filtrų atliekų – 12,04 procentai, naftos produktų/vandens separatorių tepaluoto vandens mišinių atliekos – 8,37 procentai.

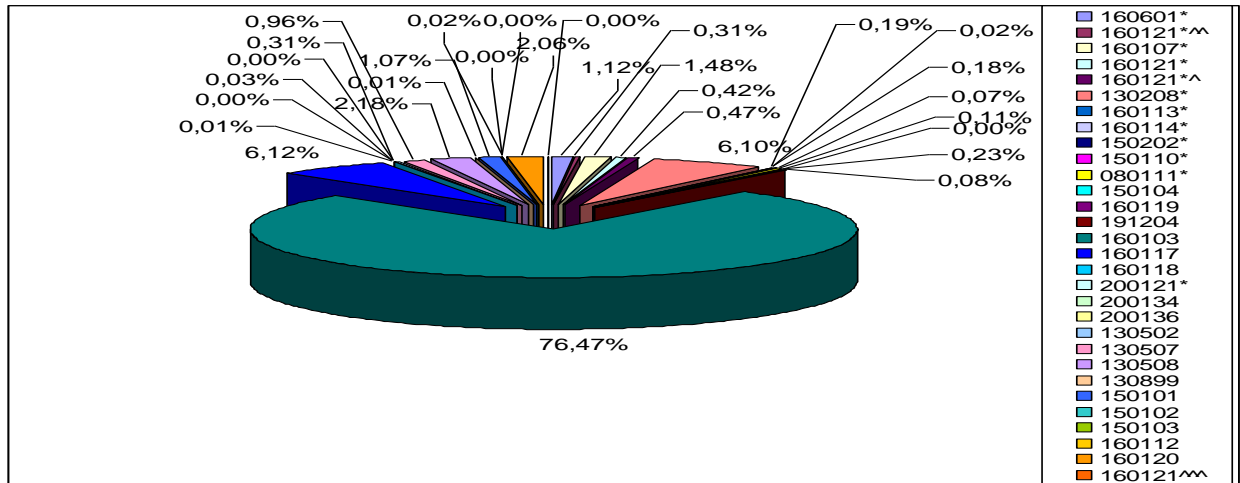
19 pav. Atliekų kiekiai pagal rūšis atiduoti atliekų tvarkytojams

Kauno miestas. Kauno autoservisų atliekų ataskaituose pateikta 1315,44522 tonos atliekų, kurios buvo perduotos atliekų tvarkytojams (žr. 20 pav.). Didžiausias perduotas atliekų kiekis atliekų tvarkytojams – padangų (39,12 proc.), juodiejų metalų (22,96 proc.), alyvos (10,24 proc.), naftos produktų/vandens separatorių tepaluoto vandens mišinių (8,51 proc.).

20 pav. Atliekų kiekiai pagal rūšis atiduoti atliekų tvarkytojams

Klaipėdos miestas. Klaipėdos autoservisai atliekų tvarkytojams perdavė 1143,4395 tonų atliekų (žr. 21 pav.). Didžiausias kiekis perduotas panaudotų padangų atliekų (76,47 proc.), juodojo metalo laužo (6,12 proc.) ir alyvos atliekų (6,10 proc.).

21 pav. Atliekų kiekiai pagal rūšis, atiduoti atliekų tvarkytojams

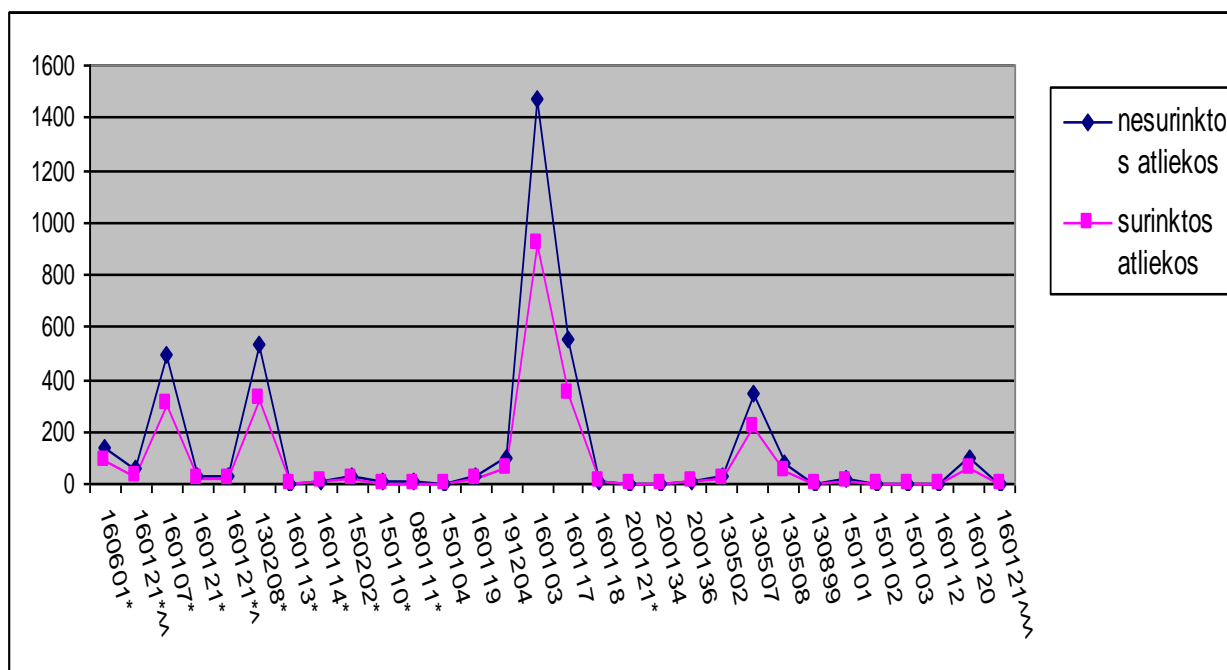
Apibendrinimas. Visuose miestuose atliekų tvarkytojams daugiausiai buvo priduta padangų, judojo metalo, alyvos, naftos produktų/vandens separatorių tepaluoto vandens. Visų trijų miestų autoservisai daugiausiai padangų atliekų perdavė atliekų tvarkytojams. Vilniaus mieste užfiksuotas ganėtinai didelis tepalo filtrų atliekų kiekis, perduotas atliekų tvarkytojams, Klaipėdoje net 76,6 procentai visų perduotų atliekų kiekio sudaro padangų atliekos.

2.3.3. Tirtuose autoservisų atliekų ataskaitose ir deklaracijose pateiktų ir nepateiktų atliekų kiekių santykis

Vilniaus miestas. Vilniaus miesto mokesčių inspekcijos pateikti ir Lietuvos įmonių katalogo skelbiami duomenys rodo, kad miesto teritorijoje užregistruoti 1203 autoservisai (am), AAA dokumentus pateikė 462 autoservisai (aa), atliekų ataskaitose užfiksuota, kad atliekų tvarkytojams perduota 2546,795 tonos atliekų (at), veiklos deklaracijose užregistruotos 1493 darbo vietos (dv).

$$\begin{aligned}
 an &= am - aa \\
 an &= 1203 - 462 = 741 \text{ (autoservisai, nepateikę dokumentų);} \\
 ad &= dv/aa \\
 ad &= 1493/462 = 3,232 \text{ (vidutinis darbo vietų skaičius autoservisuose);} \\
 ak &= at/dv \\
 ak &= 2546,795/1493 = 1,706 \text{ (vidutinis atliekų kiekis, tenkantis vienam autoservisui);} \\
 nd &= an * ad \\
 nd &= 741 * 3,232 = 2394,912 \text{ (neužfiksuotos darbo vietos);} \\
 nk &= nd * ak \\
 nk &= 2394,912 * 1,706 = 4096,497 \text{ (neužfiksuoti atliekų kiekiai);} \\
 sk &= nk/at \\
 sk &= 4096,497 / 2394,912 = 1,608491 \text{ (atliekų kiekių skirtumas, tarp neužfiksuotų ir užfiksuotų atliekų).}
 \end{aligned}$$

Kiekvienos atliekų rūšies skirtumai pateikti 22 paveiksle.

22 pav. Galimai nesurinktų ir surinktų atliekų kiekiai

Kauno miestas. Kauno miesto mokesčių inspekcijos ir Lietuvos įmonių katalogo duomenimis, transporto priemonių technine priežiūra ir remontu užsiima 1097 autoservisai (am), AAA dokumentus pateikė 248 autoservisai (aa), atliekų ataskaitose užfiksuota, kad atliekų tvarkytojams perduota 1315,44522 tonos atliekų (at), deklaracijose užregistruotos 822 darbo vietos (dv).

$$an = am - aa$$

$$an = 1097 - 248 = 849 \text{ (autoservisai, nepateikę dokumentų);}$$

$$ad = dv/aa$$

$$ad = 822/248 = 3,423387097 \text{ (vidutinis darbo vietų skaičius autoservisuose);}$$

$$ak = at/dv$$

$$ak = 1315,44522/822 = 1,6 \text{ (vidutinis atliekų kiekis, tenkantis vienam autoservisui);}$$

$$nd = an * ad$$

$$nd = 849 * 3,423387097 = 2906,456 \text{ (neužfiksuotos darbo vietos);}$$

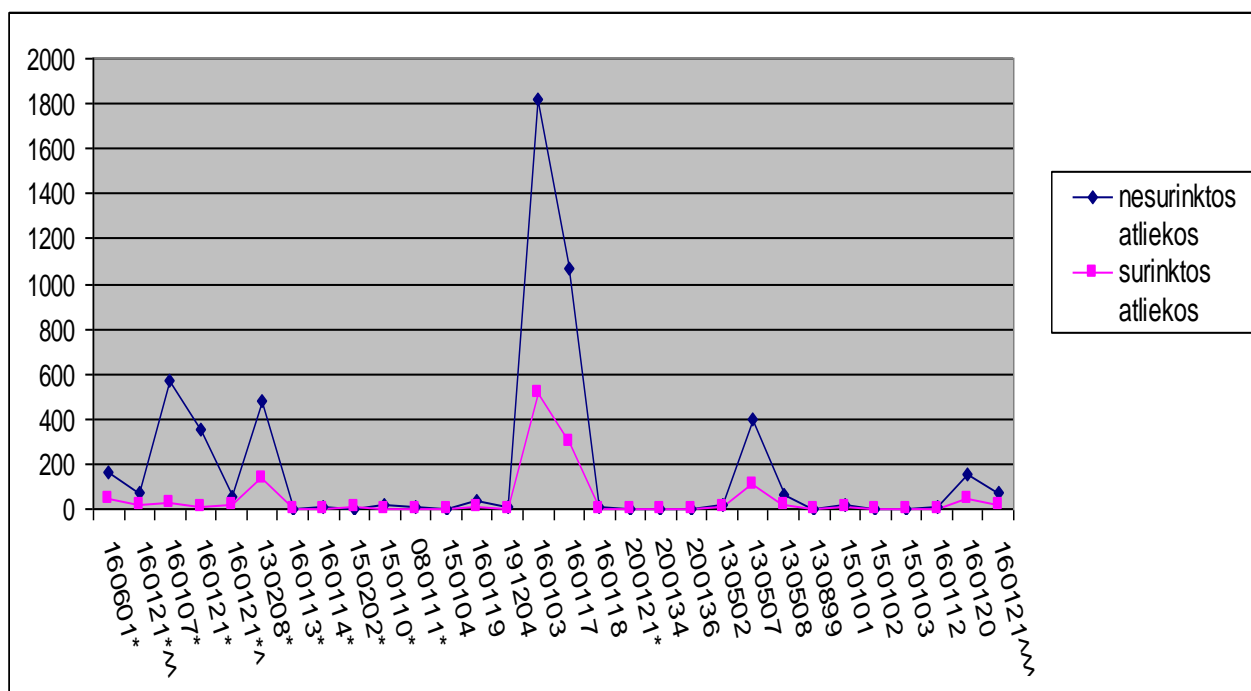
$$nk = nd * ak$$

$$nk = 2906,456 * 1,6 = 5419,058147 \text{ (neužfiksuoti atliekų kiekiai);}$$

$$sk = nk/at$$

$sk = 5419,058147/1315,44522 = 4,119385246$ (atliekų kiekių skirtumas, tarp neužfiksuotų ir užfiksuotų atliekų).

Nesusidariusių ir atliekų tvarkytojams perduotų atliekų kiekių santykis užfiksuotas 23 paveiksle.

23 pav. Galimai nesurinktų ir surinktų atliekų kiekiai

Klaipėdos miestas. Klaipėdos miesto mokesčių inspekcijos ir Lietuvos įmonių katalogo duomenimis mieste teritorijoje registruoti 344 autoservisus (am), AAA dokumentus pateikė 114 autoservisų (aa), atliekų ataskaitose užfiksuota, kad atliekų tvarkytojams perduota 1143,4395 tonos atliekų (at), veikos deklaracijose užregistruotos 249 darbo vietos (dv).

$$an = am - aa$$

$$an = 344 - 114 = 230 \text{ (autoservisai, nepateikę dokumentų);}$$

$$ad = dv/aa$$

$$ad = 249/114 = 2,184210526 \text{ (vidutinis darbo vietų skaičius autoservisuose);}$$

$$ak = at/dv$$

$$ak = 1143,4395/249 = 4,592 \text{ (vidutinis atliekų kiekis tenkantis vienam autoservisui);}$$

$$nd = an * ad$$

$$nd = 230 * 2,184210526 = 502,32 \text{ (neužfiksuotos darbo vietos);}$$

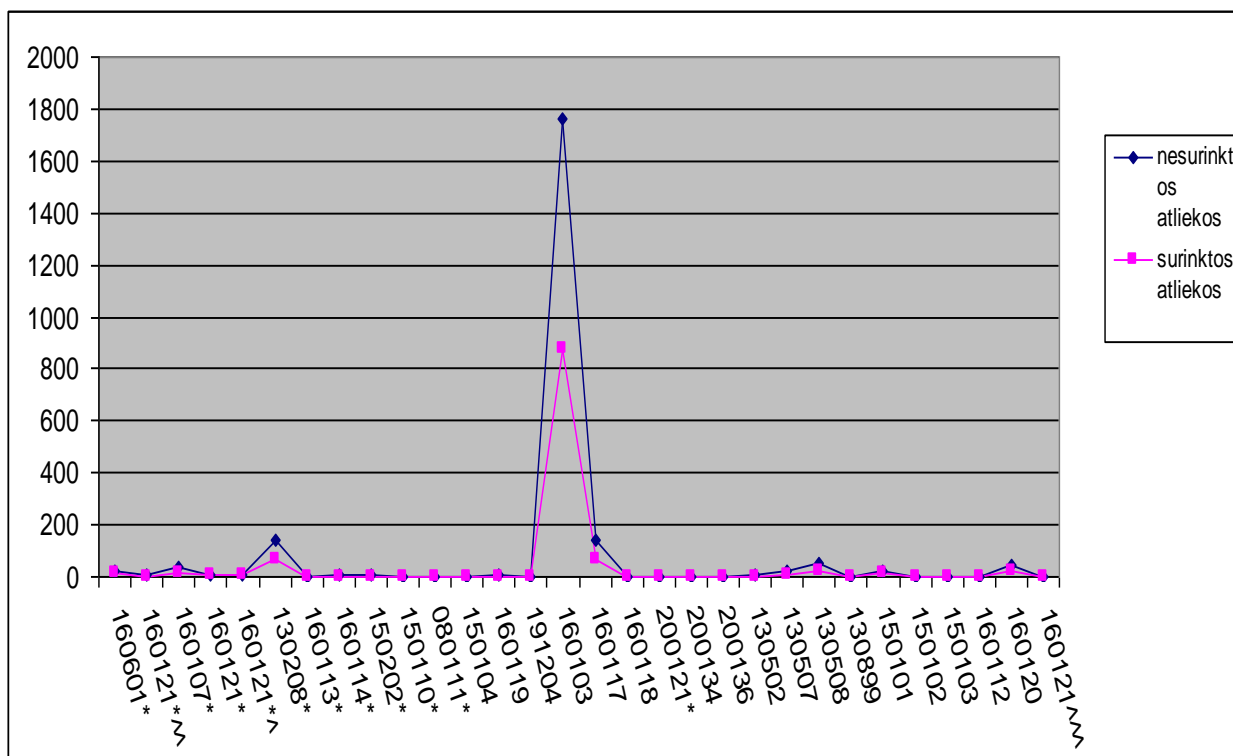
$$nk = nd * ak$$

$$nk = 502,32 * 4,592 = 2305,965262 \text{ (neužfiksuoti atliekų kiekiai);}$$

$$sk = nk/at$$

$sk = 2305,965262/1143,4395 = 2,016691973$ (atliekų kiekių skirtumas, tarp neužfiksuotų ir užfiksuotų atliekų).

Nesusidariusių ir atliekų tvarkytojams perduotų atliekų kiekių santykis užfiksuotas 24 paveiksle.

24 pav. Galimai nesurinktų ir surinktų atliekų kiekiai

Apibendrinimas. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos transporto priemonių techninė priežiūra ir veikla užsiimantys ūkio subjektai atliekų tvarkytojams perdavė mažiau atliekų, nei susidarė jų veikloje. Vilniaus mieste apie 1,61 karto daugiau nesurinktų atliekų nei atiduotų atliekų tvarkytojams, Kauno mieste – apie 4,12, Klaipėdos mieste – apie 2. Atliktas tyrimas parodė, kad Vilniaus miesto autoservisuose, palyginus su kitais dviem miestais, susidarė mažiausias nesurinktų atliekų kiekis. Kauno autoservisuose susidarė santykinai labai didelis skirtumas tarp surinktų ir nesurinktų atliekų.

2.4. „Gamintojų atsakomybės“ atliekų rūšiavimas transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje

Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto metu dažniausiai susidarančias padangų, alyvų, automobilių hidraulinių (tepalinių) amortizatorių, vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrų atliekos ir vidaus degimo variklių įsiurbimo oro filtrų atliekos. Didžiausia atsakomybė už apmokestinamųjų gaminių surinkimą ir perdirbimą tenka jas gaminančioms ar importuojančioms, į šalies vidaus rinką šias prekes tiekiančioms, įmonėms. Būtent jos ir yra

suinteresuotos, kad kuo daugiau šių atliekų būtų surenkama ir perdirbama. Remiantis gamintojo atsakomybės principu pagal alyvų atliekų tvarkymo užduotis, numatytas LR Vyriausybės teisės aktuose, jau nuo 2006 m. regeneruoti ar utilizuoti reikia 30 proc. alyvų atliekų nuo į rinką parduotų alyvų kiekio. Filtrais (tepalo, oro ir kuro) prekiaujančioms įmonėms šiuo metu nustatytos 80 proc. atliekų sutvarkymo normos galios ir kitais metais. Padangų, akumuliatorių, galvaninių elementų, hidraulinių (tepalinių) amortizatorių užduotys 2007-2012 m. laikotarpiui – 80 proc. nuo pateikiamo į rinką kiekio. Atliekų surinkimu ir perdirbimu užsiima šioje srityje besispecializuojančios bendrovės. Surinkusios ir perdirbusios tam tikrą kiekį atliekų gamintojams atliekų tvarkymo bendrovės už tam tikrą mokestį išduoda pažymą.

RAAD duomenimis, apmokestinamųjų gaminių, kurių atliekos dažniausiai susidaro atoservisuose, išleistas į Lietuvos rinką ir perdirbtas atliekų kiekis pateiktas 5 lentelėje.

5 lentelė. Išleistas į vidaus rinką apmokestinamųjų gaminių kiekis ir perdirbtas jų atliekų kiekis

Apmokestinamųjų gaminių rūšis	Išleista į Lietuvos vidaus rinką apmokestinamųjų gaminių (t)	Perdirbta apmokestinamųjų gaminių atliekų (pagal pažymą) (t)
Alyva	16840,993	2423,688
Akumulatoriai	7417,23	7063,951
Automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai	1540,6	357,002
Padangos	11842,247	9323,142
Vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrai	782,39	364,662
Vidaus degimo variklių išsiurbimo oro filtrai	363,829	118,566

Šių gaminių atliekos dažniausiai susidaro tik transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje. Visoje Lietuvoje yra 1567 transporto priemonių technine priežiūra ir remontu užsiimančių UAB bei IĮ, darbe buvo nagrinėjami 605 autoservisai, jų veikloje susidariusių atliekų kiekiai. Kadangi tik labai nedidelę dalį sudarė asmenys dirbantys pagal verslo liudijimą, jie nebuvo fiksuojami. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestuose surinktų gamintojų importuotojų atsakomybei tenkančių atliekų kiekiai nurodyti 6 lentelėje.

6 lentelė. Atliekų kiekiai, susidarę nagrinėjamų autoservisuosų veikloje

	Alyva	Akumulatoriai	Automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai	Padangos	Vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrai	Vidaus degimo variklių išsiurbimo oro filtrai
Vilnius	424,0174	42,873	65,3929	819,964	92,6305	26,6878

Kaunas	171,355	32,797	14,204	326,09	38,1595	19,1876
Klaipėda	87,667	14,144	7,297	400,236	22,635	4,688
Viso (t)	683,0394	89,814	86,8939	1546,29	153,425	50,5634

Prieš tai tyrime naudoti ekspertiniai skaičiavimai padės apskaičiuoti 1567 autoservisų, mus dominančių atliekų kiekius. Skaičiuojant autoservisuose susidarančių atliekų kiekius naudojami sutrumpinimai:

- t – atliekų kiekis, susidaręs nagrinėtuose autoservisuose;
- a – nagrinėti autoservisai;
- d – vienam nagrinėtam autoservisui tenkantis atliekų kiekis;
- l - Lietuvoje užfiksuoti autoservisai;
- s – susidarę atliekų kiekiai Lietuvos autoservisuose

Skaičiavimai pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. Spėjami atliekų kiekiai Lietuvos autoservisuose

	Alyva	Akumuliatoriai	Automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai	Padangos	Vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrai	Vidaus degimo variklių įsiurbimo oro filtrai
Nagrinėjami autoservisai (a)	605	605	605	605	605	605
$d = t/a$	1,12899074	0,1484529	0,14362628	2,555851	0,2536	0,08358
Lietuvos autoservisai (l)	1567	1567	1567	1567	1567	1567
$s = d * l$	1769,1285	232,62568	225,062382	4005,019	397,383	130,963

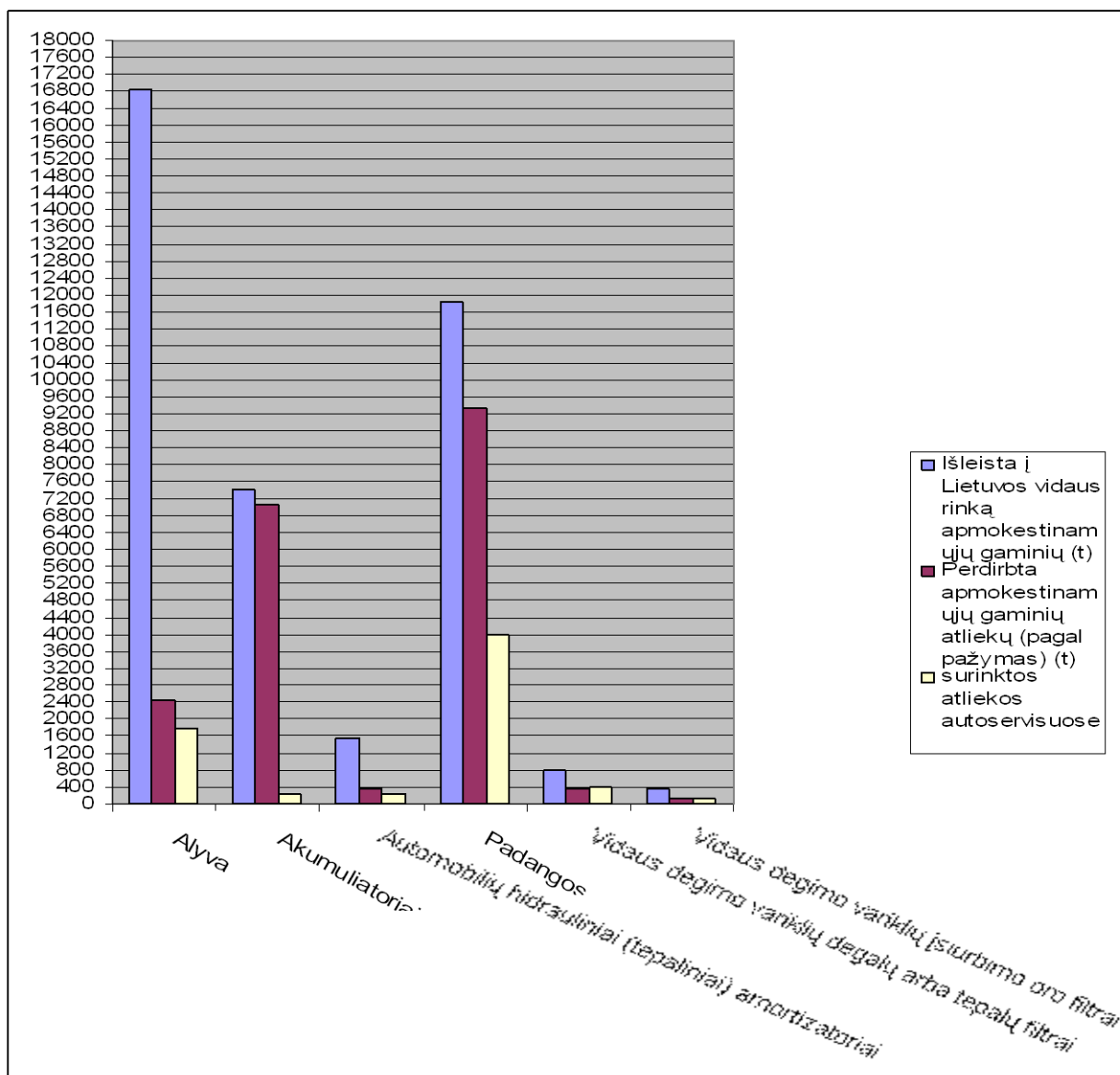
Pagal regioninių aplinkos apsaugos departamentų duomenis:

- perdirbta ar kitaip panaudota 14,39 proc. visų importuotų ir į vidaus rinką išleistų alyvų kiekis;
- panaudotos padangos perdirbtos ar kitaip panaudotos – 78,73 proc.;
- vidaus degimo variklių degalų ir (ar) tepalų filtrų perdirbta ar kitaip panaudodota - 46,61 proc.;
- vidaus degimo variklių įsiurbimo oro filtrų perdirbta ar kitaip panaudoja - 32,59 proc.;
- automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai perdirbti ar kitaip panaudoti - 23,17 proc.;
- akumuliatorių perdirbta - 95,24 proc..

Pagal darbe gautus tyrimus :

- surinktas ir perduotas atliekų tvarkytojams 10,51 proc. visų importuotų ir į vidaus rinką išleistų alyvų kiekis;
- panaudotos padangos surinktos ir perduotos atliekų tvarkytojams – 33,82 proc.;
- vidaus degimo variklių degalų ir (ar) tepalų filtrų surinkta ir perduota atliekų tvarkytojams – 50,8 proc.;
- vidaus degimo variklių išsiurbimo oro filtrų surinkta ir perduota atliekų tvarkytojams – 36 proc.;
- automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai surinkti ir perduoti atliekų tvarkytojams – 14,61 proc.;
- akumuliatorių surinkta ir perduota atliekų tvarkytojams – 3,14 proc..

RAAD duomenimis išleistų į vidaus rinką apmokestinamųjų gaminių kiekių, perdirbtų ir darbe apskaičiuotų autoservisuose susidarančių atliekų kiekių santykis pateiktas 25 paveiksle. Duomenys, tarp perdirbtų ir autoservisuose surinktų ir perduotų atliekų tvarkytojams atliekų kiekių, neturėtų labai skirtis.

25 pav. Išleistų į vidaus rinką apmokestinamųjų gaminių, perdirbtų ir susidariusių atliekų kiekių santykis

Apibendrinimas. Gamintojo importuotojų atsakomybei tenkantys apmokestinamųjų gaminių atliekų srautai susidaro transporto priemonių technine priežiūra ir remontu užsiimančiuose ūkio subjektuose. Ankstesni tyrimai parodė, kad dažniausiai transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikloje susidaranti atliekos yra padangos, švino akumulatoriai, oro, kuro, tepalo filtrai, tepaliniai amortizatoriai bei alyva – apmokestinamųjų gaminių atliekos. Pagal turimus duomenis, gamintojai importuotojai neįvykdo didžiosios dalies jiems nustatytų užduočių, akumuliatorių atliekų perdirbimas viršija beveik 15 procentų nustatytų užduočių, padangų atliekų perdirbimas atitinka gamintojams importuotojams nustatytas užduotys. Pagal tyrime nustatytus apmokestinamųjų gaminių atliekų kiekių, surinktus autoservisuose, gamintojai importuotojai neturi galimybės įvykdyti įsipareigojimų. Tarp išduotų pažymų, už perdirbtas atliekas, ir autoservisuose surinktų atliekų kiekių skirtumas netūrėtų būti didelis. Pastebėtas nemažas

susidariusių ir perdirbtų akumuliatorių atliekų kiekių nesutapimas, surinkta - apie 3,14 procentų, perdirbta – 94,25 procentų. Padangų atliekų perdirbta – apie 78,73 procentai, surinkta apie - 33,82 procentus, beveik 45 procentų išduotų pažymų kilmė nežinoma.

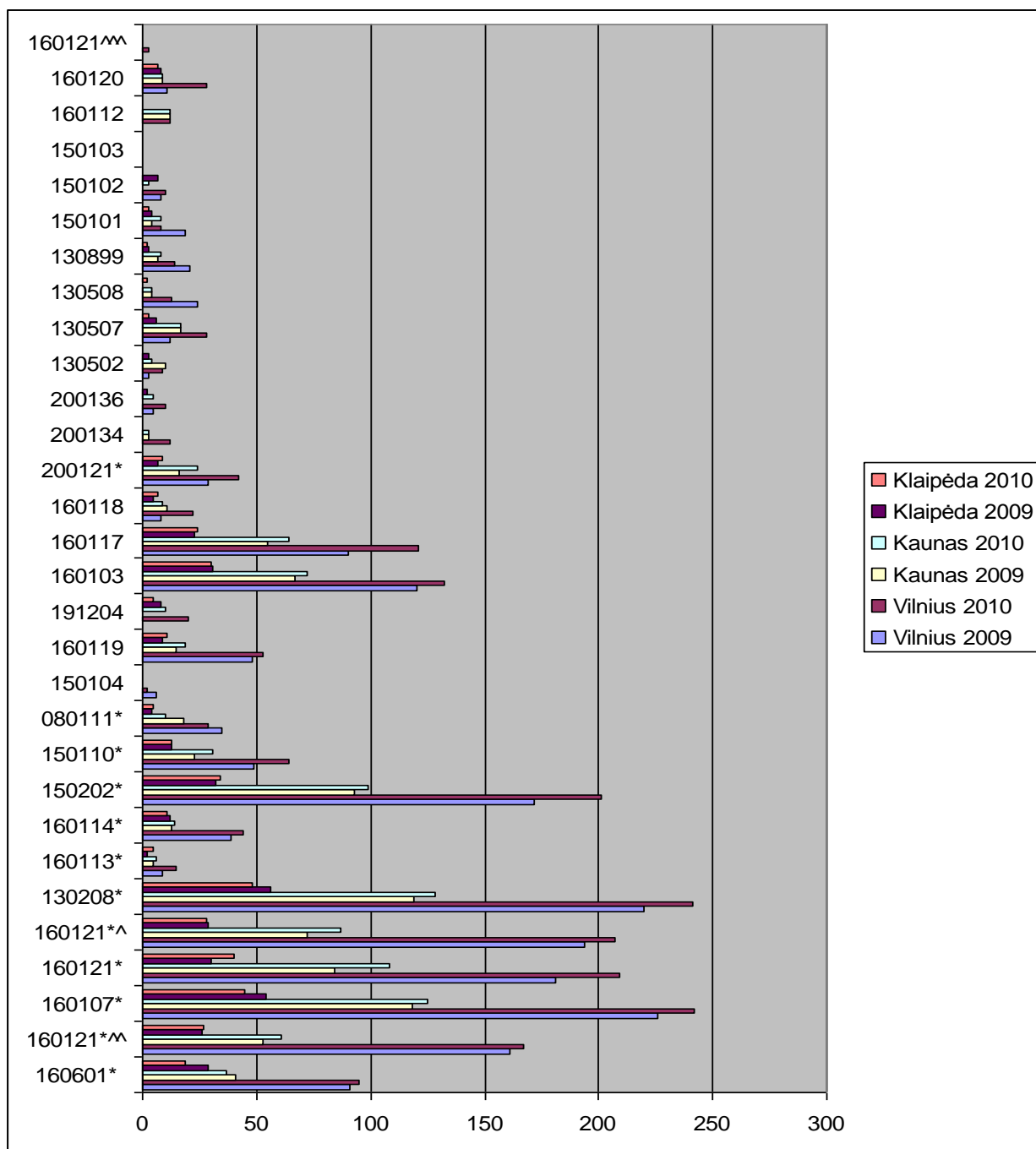
2.5. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų atvejų lyginamoji analizė

Aplinkos ministerija, siekdama mažinti neigiamą transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, 2008-aisiais metais patvirtino Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto aprašą, kurio privalo laikytis visi ūkinės veiklos subjektai, užsiimantys transporto priemonių technine priežiūra ir remontu. Pagrindinis tikslas: sukontroliuoti atliekų srautus, susidarančius autoservisuose. Visos susidarančios atliekos turi būti identifikuojamos ir apskaitomos, teikiant pirmines atliekų ataskaitas ir deklaracijas. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų aplinkos agentūroms pateiktas nemažas dokumentų skaičius, kuris padėjo darbe nagrinėti šių miestų autoservisuose susidarančių atliekų rūšis, kiekius ir veiklos kryptis 2009 ir 2010 metais.

Mokesčių inspekcijose registruotų ir Lietuvos įmonių kataloge pateiktame saraše transporto priemonių technine priežiūra ir remontu užsiimančių ūkio subjektų skaičius neatitiko AAA pateiktų dokumentų skaičiaus. Vilniuje 2009-aisiais metais 30 procentų visų autoservisų pateikė dokumentus, 2010-aisiais – 38 procentai. Kaune 2009-aisiais metais 20 procentų visų autoservisų pateikė dokumentus, 2010-aisiais – 23 procentai. Klaipėdoje 2009-aisiais metais 35 procentai visų autoservisų pateikė, 2010-aisiais – 33 procentai.. Tokiam dideliame skaičių nukrypimui turi įtakos asmenys, dirbantys pagal verslo liudijimą. Vos keli jų visuose miestuose pateikė atliekų ataskaitas ir deklaracijas. Privatūs asmenys registruodami savo veiklą naudoja asmens kodą, todėl aplinkos AAA duomenys apie juos yra neprieinami. Nors Vilniuje ir Kaune padaugėjo autoservisų, pateikusių dokumentus, bet šis pakylimas galėtų ir turėtų būti ryškesnis, todėl reikėtų sugriežtinti verslo liudijimo išdavimą šiai veiklos kryptčiai bei labiau kontroliuoti jau plačiai žinomus autoservisus. Toks žingsnis padėtų sukontroliuoti atliekų srautus, autoservisai būtų labiau suinteresuoti priduoti atliekas atliekų tvarkytojams.

Autoservisai turi rūšiuoti atliekas jų susidarymo vietoje, pagal tyrimo rezultatus bendrai jų veikloje susidaro 30 atliekų rūšių. 2009 ir 2010 Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos autoservisuose dažniausiai rūšiuojamų atliekų rūšys išliko tos pačios - tai alyvų, oro, kuro, tepalų filtrų, švino akumuliatorių, tepalinių amortizatorių, padangų, juodojo metalo atliekos. Šių atliekų surinkimą ir rūšiavimą investuodami pinigus organizuoja gamintojai importuotojai. Pagal gamintojo importuotojo atsakomybės principą, gamintojams ir importuotojams teisės aktuose įteisinta atsakomybė už jų į vidaus rinkai pateiktų gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai per visą būvio

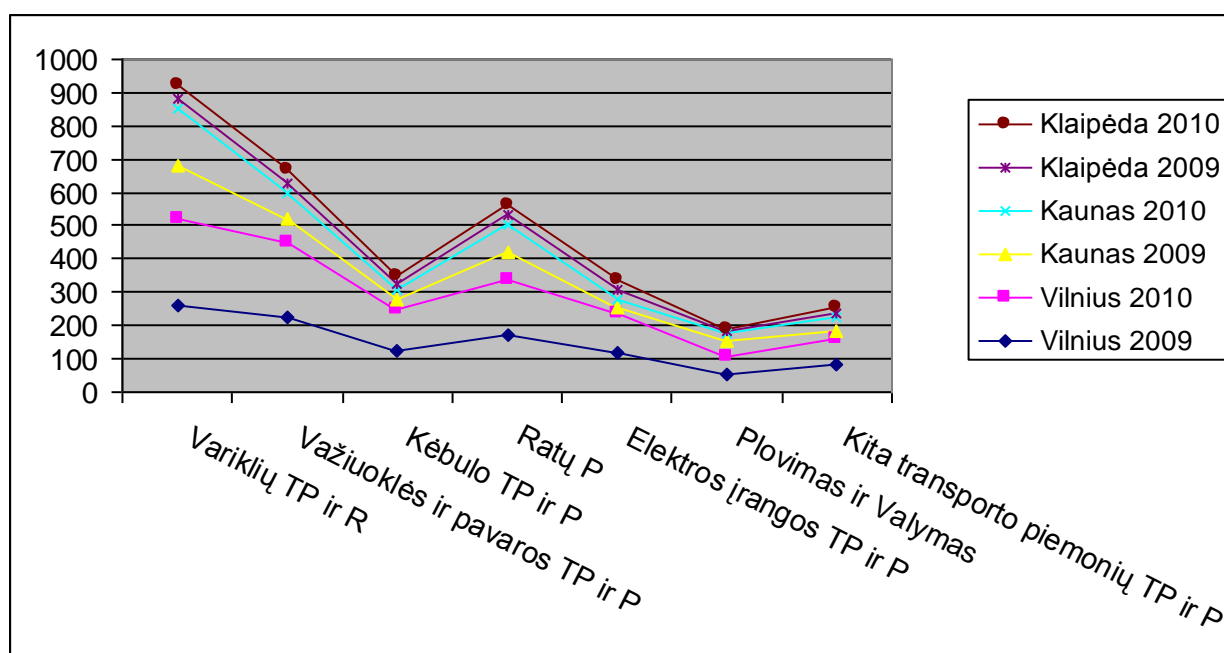
ciklą nuo gamybos iki saugaus atliekų perdirbimo, įskaitant gaminių ir pakuočių atliekų surinkimo, vežimo, perdirbimo, naudojimo ir šalinimo sistemos organizavimą ir finansavimą. Antra grupė labiausiai rūšiuojamų atliekų – parduodamos atliekų tvarkytojams, atliekos už kurias moka atliekų tūrėtojams. Tai juodojo metalo, švino akumuliatorių bei tapaluotų amortizatorių atliekos. Žemiau pateikta Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos autoservisuose autoservisuose surinktų atliekų rūšys 2009 ir 2010 metais (žr. 26 pav.).

26 pav. Rūšiuojamos atliekos

2010 metais, lyginant su 2009 metais, visuose trijuose miestuose, vis dažniau rūšiuojamos įvairios atliekos.

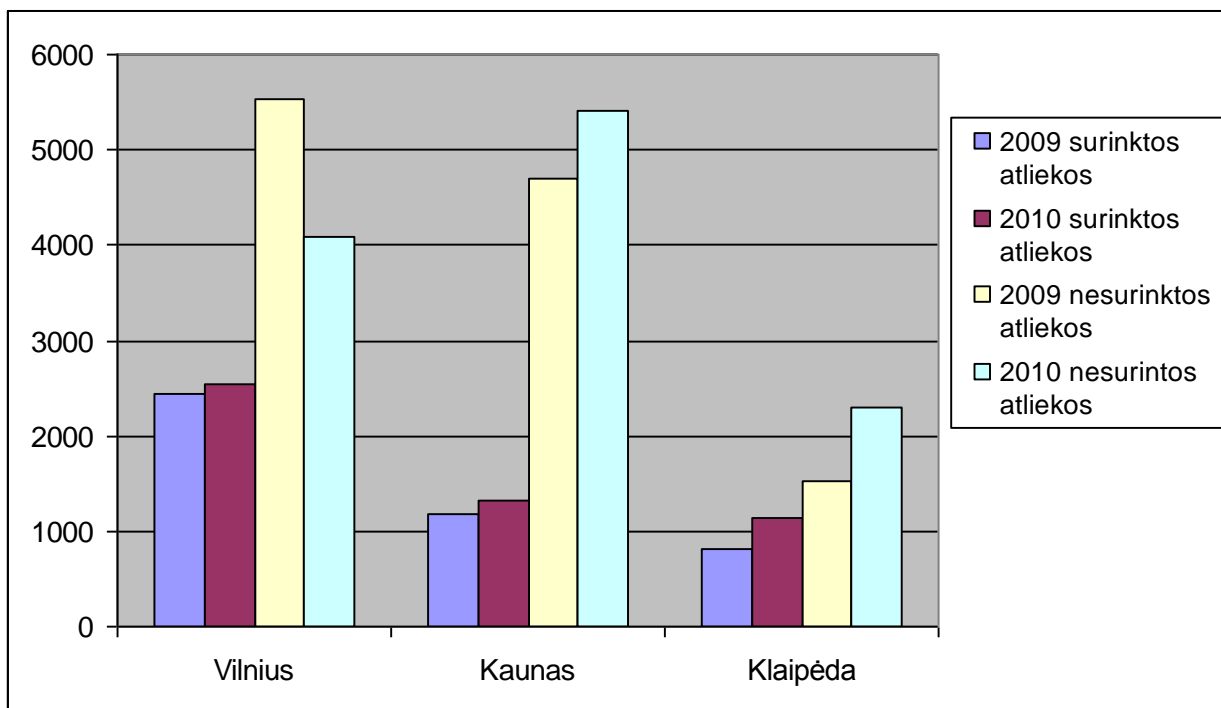
Transporto priemonių technine priežiūra ir remontu užsiimantys ūkio subjektai, teikdami deklaracijas fiksuoja juose vykdomos veiklo kryptį. Jas galima suskirstyti į 7 rūšis, autoservisas gali užsiimti nuo 1 iki visų 7 veiklų. Didžioji dauguma Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų autoservisai 2009 ir 2010 metais deklaravo, kad dažniausiai užsiima variklių, važiuoklės ir pavaros technine priežiūra ir remontu bei ratų remontu. Rečiausiai plovimu ir valymu (žr. 27 pav.).

27 pav. Autoservisų veiklų rūšys

Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestai 2009 ir 2010 metais atliekų tvarkytojams perdavė didžiulius kiekius padangų, juodojo metalo, alyvos, naftos rodunktų/vandens separatorių tepaluotų vandens mišinių atliekų. 2010 metais Vilniaus autoservisai atliekų tvarkytojams perdavė didelį kiekį tepalo filtrų atliekų, o Klaipėdos autoservisai dokumentuose užfiksavo, kad 76,47 procentus, visų perduotų atliekų kiekį, sudarė padangų atliekos. Tokį didelį šių atliekų kiekį perduotų atliekų tvarkytojams galėjo įtakoti padidėjęs gamintojų ir importuotojų dėmesys šiom atliekom bei šių atliekų utilizavimo kainų nukritimas.

Mokesčių inspekcijos duomenimis, Lietuvos įmonių kataloge pateikta informacija, AAA saugomų atliekų ataskaitų ir deklaracijų duomenys padėjo tyrime atlikti ekspertinius skaičiavimus, gauti rezultatai parodė, autoservisuose nesurinktų atliekų kiekių ir autoservisų perduotų atliekų kiekis atliekų tvarkytojams, santikį (žr.28 pav.).

28 pav. Atliekų kiekiai tiriamuosiuose miestuose

Palyginus 2009 ir 2010 metus, visuose miestuose buvo užregistruotas atliekų kiekių, perduotų atliekų tvarkytojams, padidėjimas. Santiniais surinktų ir nesurinktų atliekų kiekių skirtumai ganėtinai dideli, tai įrodo, kad kiekvienam miestui reikia labai stengtis, kad šis skirtumas sumažėtų. Tyrimas parodė, kad Klaipėdos autoservisai, lyginant su Vilniaus ir Kauno, labiausiai rūpinasi atliekų perdavimu atliekų tvarkytojams, o Kauno autoservisai, šiuo klausimu, galėtų labiau pasirūpinti. 2010 metais Vilniaus miesto autoservisų nesurinktų atliekų kiekis ne didėjo kaip kituose miestuose, o mažėjo, santykis tarp surinktų ir nesurintų atliekų pastebėtas mažesnis.

Darbe atlikti tyrimai parodė, kad Klaipėdos autoservisai atsakingiau pateikė dokumentus AAA, mažiausias santykis, lyginant su kitais miestais, tarp surinktų ir nesurintų atliekų, tai parodė autoservisų sąžiningumą, pridudant atliekas atliekų tvarkytojams. Tačiau didžiausia pažanga stebint 2009 ir 2010 metus pastebėta Vilniaus autoservisuose, atliekų kiekiai priduoti didesni, atliekos rūšiuojamos dažniau. Kėbliausia situacija išlieka Kauno autoservisuose, atliekų kiekių padidėjimas nežymus, didžiausias nesurinktas atliekų kiekis, mažiausias atoservisų skaičius pateikęs dokumentus AAA.

Gamintojų ir importuotojų atsakomybei tenkančios apmokestinamųjų gaminių alyvų, padangų, oro, kuro, tepalo filtrų, tapaluotų amortizatorių, švino akumuliatorių atliekų susidarymo šaltinis yra transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veikla užsiimančios ūkio subjektai. Tyrimo duomenys parodė, kad autoservisų veikloje dažniausiai rūšiuojamos atliekos patenka į tą patį ratą. Tačiau šioje ūkinėje veikloje surinktas atliekų kiekis nepadeda

gamintojams ir importuotojams įvykdytis LR Vyriausybės nustatytas jiems užduotis. Tai skatina neaiškų pažymų skaičiaus patekimą į vidaus rinką. Tyrimas parodė, kad pažymos išduotos perdirbtam švino akumuliatorių atliekų kiekiui viršija 15 procentų reikiamos užduoties normos, nors autoservisai atliekų tvarkytojams perdavė tik 3 procentus atliekų, pagal į vidaus rinką išleistų šių gaminių kiekį. Pagal perdirbtą padangų kiekį, galima teigti, kad gamintojai ir importuotojai savo įsipareigojimus įvykdo, bet realiai tik 34 procentai atliekų perduoti atliekų tvarkytojams.

Už transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto aprašo reikalavimų nevykdymą, autoservisams gresia baudos, nustatytos Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekse.

IŠVADOS

1. Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys atliekų tvarkymą, perkelti į Lietuvos teisės aktus reglamentuojančius teisės aktus, poįstatyminei teisės aktai, turėtų būti laubiau pritaikyti Lietuvos Valstybėms realizuoti nustatytus įsipareigojimus.
2. Aplinkos ministerija, siekdama mažinti neigiamą transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklos poveikį, 2008 metais patvirtino Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto aprašą, kurio privalo laikytis visi ūkinės veiklos subjektai, užsiimantys transporto priemonių technine priežiūra ir remontu. Pagrindinis tikslas - sukontroliuoti atliekų srautus, susidarančius autoservisuose, draudžiant veiklos vykdytojui nebetinkamas automobilio detales gražinti transporto priemonės savininkui, jei jos nebetinkamo naudojimui. Valstybė, skatindama ūkio subjektus mažinti aplinkos teršimą, vykdyti atliekų prevenciją ir tvarkymą, įvedė mokesčių sistemą. Asmenys, pažeidę reikalavimus, kurie keliami saugant žmonių sveikatą ir aplinką, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka, administracine atsakomybe.
3. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos autoservisuose 2009 metais dažniausiai rūšiuojamos atliekos, už kurių susidarymą atsakomybė tenka gamintojams importuotojams, bei atliekos, už kurių utilizavimą mokami pinigai atliekų turėtojams. Atliekų kiekiai perduoti atliekų tvarkytojams turėtų būti daug didesni ir visos atliekos turėtų būti rūšiuojamos jų susidarymo vietoj, bet kol kas tai nėra įvykdyta.
4. Darbo eigoje, ekspertiniu metodu, apskaičiuotas 2009 metų nesurinktų atliekų kiekis, kuris 62 procentais didesnis už autoservisų atliekų kiekį perduotą atliekų tvarkytojams.
5. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos autoservisų 2010 metais padėtis geresnė nei 2009 metais, apie 13 procentų daugiau autoservisų pateikė dokumentus AAA, 11 procentų didesnis atliekų kiekis perduotas atliekų tvarkytojams, nebeliko atliekų rūšių, kurios nesusidarė nei viename autoservise. Tačiau problemos išlieka tos pačios - atliekų kiekiai perduoti atliekų tvarkytojams yra per maži, atliekos turėtų būti labiau rūšiuojamos jų susidarymo vietoje.
6. 2010 metų, ekspertiniu metodu, apskaičiuotas nesurinktų atliekų kiekis mažesnis nei 2009 metais, tačiau išlieka gan didelis, net 58 procentais didesnis už autoservisų atliekų kiekį perduotą atliekų tvarkytojams.
7. Gamintojų importuotojų atsakomybei tenkantys apmokestinamųjų gaminių atliekų srautai dažniausiai susidaro techninės priežiūros ir remonto veikloje, šioje veikloje pagal gautus tyrimo duomenis dažniausiai rūšiuojamos padangų, švino akumuliatorių, hidraulinių amortizatorių, tepalo filtrų, vidaus degimo oro ir kuro filtrų bei alyvų atliekos.

8. Gamintojai importuotojai neįvykdo jiems nustatytą apmokestinamųjų gaminių perdirbimo užduočių. Tyrimo metu nustatyta, kad apmokestinamųjų gaminių tokių kaip švino akumulatoriai ir padangos perdirbtų atliekų kiekis ženkliai nesutampa su surinktų autoservisuose atliekų kiekiais.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

1. Pavesti aplinkos apsaugos agentūrom organizuoti elektroninį pirminių atliekų apskaitos ir deklaracijų pildymą. Tai pagerintų teikiamos informacijos kokybę, o autoservisų savininkai, teikdami pirminę atliekų apskaitos ataskaitą nepamirštų pateikti veiklos deklaracijos ir atvirksčiai. Tokiu būdu visi dokumentai būtų įskaitomi ir tvarkingi.
2. Išduodant asmenims verslo liudijimus transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto veiklai, Valstybinė mokesčių inspekcija galėtų, bendradarbiaujant su Aplinkos apsaugos agentūromis, informuoti apie autoservisams priklausančius įsipareigojimus rūšiuoti ir perduoti atliekas, susidarančias veiklos vietoje (kas tris mėnesius pavojingas ir kas metus nepavojingas), atliekų tvarkytojams, taip pat, kad reikia pildyti pirminės atliekų apskaitos žurnalus, ir kasmet aplinkos apsaugos agentūrom teikti pirmines atliekų apskaitos ataskaitas ir veiklos deklaracijas.
3. Kompetentingos valstybinės institucijos (pvz. Valstybinė mokesčių inspekcija) galėtų teikti pagalbą Aplinkos apsaugos agentūroms, informuojant jas apie galimas, šia veikla užsiimančių ūkio subjektų vietas, tokiu būdu sumažėtų autoservisų, nepateikiančių informacijos apie jų veikloje susidarančias atliekas.
4. Nagrinėjant autoservisų atliekas, perduodamas atliekų tvarkytojams, pastebėta, kad daugiausiai priduodamos tos atliekos, už kurių utilizavimą mokama atliekų tūrėtojams arba priimos nemokamai. Panaikinus daugumos atliekų utilizavimo mokestį, padidėtų perdirbamų atliekų kiekis, padidinus atliekų skaičių, už kurias mokami pinigai atliekų tūrėtojui, būtų išvegta bet kokio nelegalaus atliekų atsikratymo.
5. Viena iš opiausių atliekų rūšių – padangos. Visi pastebėjome jų didelius kiekius netinkamose vietuose, įvedus užstato – gražos sistemą, kaip butelių, sumažintume netinkamą šių atliekų atsikratymą. Jei atliekų nesiryžtų priduoti tie, pas kuriuos jos susidaro, atsirastų žmonių siekiančių užsidirbti pinigų.
6. Kiekvienos aplinkos apsaugos agentūros darbuotojas atsakingas už visus ūkio subjektus teršiančius aplinką, jeigu sukonkretintumėme jų specializaciją ir padidintumėme darbuotojų skaičių, padidintumėme ūkio subjektų kontrolę, to pasekoje sumažintumėme aplinkos teršimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas Nr. ADM// Valstybės žinios, 2010, Nr. 34-1615. Aktuali redakcija nuo 2010-04-01;
2. Alyvų tvarkymo taisyklės Nr. 698// Valstybės žinios: 2003, Nr. 33-1391; 2004, Nr. 60-2156; 2005, Nr. 39-1283; Nr. 147-5365;
3. Aplinkos apsaugos reikalavimų transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui aprašas Nr. D1-405.
4. Atliekų tvarkymo įstatymas// Valstybės žinios, 1998, Nr. 61-1726; 2002, Nr. 72-3016; 2004, Nr. 73-2544; 2005, Nr. 84-3111; 2009, Nr.154-6961. Aktuali redakcija nuo 2010-07-01.
5. Atliekų tvarkymo taisyklės// Valstybės žinios, 1999, Nr. 63-2065; 2001, Nr. 45-1604; 2002, Nr. 100-4461, Nr. 68-2381; 2007, Nr. 11-461 ; 2008, Nr. 26-942 , Nr. 55-2109 , Nr. 67-2541.
6. Automobiliai su Otto varikliais. Anglies monoksidas ir angliavandeniliai išmetamosiose dujose. Normos ir matavimo metodai (LAND 14-2000), patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. 89// Valstybės žinios, 2000, Nr. 23-593.
7. Automobiliai su dyzeliniais varikliais. Išmetamųjų dujų dūmingumas. Normos ir matavimo metodai (LAND 15-2000), patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. 89// Valstybės žinios, 2000, Nr. 23-593;
8. Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklės Nr. 710// Valstybės žinios: 2004, Nr. 50-1676; 2005, Nr. 106-3931; 2010, Nr.29-1361.
9. Elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklės Nr. D1-481// Valstybės žinios: 2004, Nr. 141-5168; 2005, Nr. 102-3793, 2006, Nr. 71-2648; 2007, Nr. 134-5439; 2010, Nr.29-1362. Įsigaliojo 2010-03-14. Šio įsakymo 1.2 punktą galioja nuo 2010 m. gruodžio 1 d. iki 2015 m. gegužės 31 d.; šio įsakymo 1.3 punktą galioja nuo 2015 m. birželio 1 d.
10. Lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant tirpiklius tam tikrų veiklos rūšių įrenginiuose, emisijos ribojimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 5 d. įsakymu Nr. 620// Valstybės žinios, 2003, Nr. 15-634.
11. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas Nr. VIII-1183. 2009-05-12. Pakeitimo įstatymas Nr. XI-254// Valstybės žinios 2009, Nr.61-2104.
12. Nuotekų tvarkymo reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. D1-236// Valstybės žinios 2006, Nr. 59-2103.

13. LR Vyriausybės 2006 m. sausio 11 d. nutarimas Nr. 19 „Dėl valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo 2006-2008 metų programos patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2006, Nr. 5-145.
14. LR Vyriausybės Nutarimas „Dėl apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo“ 2007–2012 metų užduočių patvirtinimo Nr. 1168// Valstybės žinios 2006, Nr. 130-4897 - įsigaliojo nuo 2006-12-01.
15. LR aplinkos ministro įsakymas „Dėl baterijų ir akumuliatorių, kuriuose yra pavojingų cheminių medžiagų, tiekimo į rinką reikalavimų“ Nr. Nr. 4-499/D1-556.
16. LR aplinkos ministro įsakymas „Dėl Išeikvotų baterijų ir akumuliatorių tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ Nr. D1-386.
17. LR aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 699 „Dėl atliekų deginimo aplinkosauginių reikalavimų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2003, Nr. 31-1290.
18. LR aplinkos ministro 2003 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 473 „Dėl polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenių (PCB/PCT) tvarkymo taisyklių patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2003, Nr. 99-4469; 2004, Nr. 103-3802.
19. LR aplinkos ministro įsakymu patvirtinti Ozono sluoksnį ardančių medžiagų tvarkymo reikalavimai (LAND 50-2004)// Valstybės žinios: 2004, Nr.69-2437; 2006, Nr. 111-4250; 2007, Nr. 74-2947; 2008, Nr. 140-5575.
20. LR Gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklės Nr. D1-291// Valstybės žinios 2009, Nr. 65-2599; 2010, Nr.36-1739.
21. LR Vyriausybės nutarimas „Dėl kvalifikacinių reikalavimų darbuotojams, aptarnaujantiems, remontuojantiems, tikrinantiems ir išmontuojantiems ozono sluoksnį ardančių medžiagų turinčią šaldymo ir oro kondicionavimo įrangą, šiluminius siurblius“ // Valstybės žinios 2006, Nr. 77-3004)
22. Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas Nr. IX-517. Aktuali redakcija nuo 2008-06-21// Valstybės žinios, 2001, Nr. 85-2968; 2005, Nr. 86-3206.
23. Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklės// Valstybės žinios: 2002, Nr.81-3503; 2004, Nr.78-2761, 2005, Nr.2-23; 2007, Nr. 6-271.
24. Paviršinių nuotekų tvarkymo reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. D1-193// Valstybės žinios 2007, Nr. 42-1594.
25. Statybos techninis reglamentas (STR 1.05.05:2004) Statinio projekto aplinkos apsaugos dalis// Valstybės žinios: 2004, Nr. 50-1675; 2006, Nr. 60-2152; 2008, Nr. 110-4205.
26. Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka (STR 1.11.01:2002), patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 242// Valstybės žinios 2002, Nr. 60-2475.

27. Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės// Valstybės žinios, 2002, Nr. 85-3684; 2005, Nr. 103-3829; 2006, Nr.120-4571; 2007, Nr.5-230; 2007, Nr.106-4358; 2007, Nr.133-5410; 2008, Nr.17-605; 2008, Nr.55-2110; 2008, Nr.88-3546; 2009, Nr.1-12; 2009, Nr.126-5457; 2010, Nr.13-634.
28. Valstybinis strateginis planas Nr. 519// Valstybės žinios: 2002, Nr. 40-1499; 2007, Nr. 122-5003; Nauja redakcija 2009, Nr. 57-2236 Aktuali redakcija nuo 2009-05-17.
29. Vandens išteklių naudojimo ir teršalų, išleidžiamų su nuotekomis, pirminės apskaitos ir kontrolės tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. 171// Valstybės žinios 2001, Nr. 29-941.
30. Tarybos 259/93/EEB reglamentas dėl atliekų vežimo į Europos Bendriją, iš Bendrijos ir jos viduje priežiūros ir kontrolės. OL L 30, 1993 02 06.
31. Tarybos 2000/76/EB direktyva dėl atliekų deginimo. OL L 332, 2000 12 28.
32. Tarybos 96/59/EB direktyva dėl polichlorintų bifenilų ir polichlorintų terfenilųšalinimo (PCB/PCT). OL L 243, 1996 09 24, p.31.
33. Tarybos 91/157/EEB direktyva dėl baterijų ir akumuliatorių, turinčių tam tikrų pavojingų medžiagų. OL L 78, 1991 03 26.
34. Tarybos 94/62/EB direktyva dėl pakuočių ir pakuočių atliekų. OL L 365, 1994 12
35. Tarybos 2000/53/EB direktyva dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių. OL L 269, 2000 10 21.
36. Tarybos 2002/96/EB direktyva dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų. OL L 37, 2003 02 13.
37. Tarybos 2008/98/EB direktyva dėl atliekų . OLL312,2008 11 22
38. Tarybos 1005/2009/EB reglamentas dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų
39. Tarybos 842/2006/EB reglamentas dėl tam tikrų fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų;
40. Handbook for Implementation of EU Environmental Legislation. Waste Management Legislation. European Commission, 2004. 157 p.
41. Visa Lietuva (įmonių katalogas)// <http://www.visalietuva.lt/imonės/rubrika/automobiliu-remontas-automobiliu-servisai?ps=25&re=&di=461&sp=&so=rank&x=55&y=10;> prisijungimo laikas: 2011-02-17
42. Visa Lietuva (įmonių katalogas)// <http://www.visalietuva.lt/imonės/rubrika/automobiliu-remontas-automobiliu-servisai?ps=25&re=&di=43&sp=&so=rank&x=26&y=11;> prisijungimo laikas: 2011-02-17

43. Visa Lietuva (įmonių katalogas)// <http://www.visalietuva.lt/imonės/rubrika/automobiliu-remontas-automobiliu-servisai?ps=25&re=&di=112&sp=&so=rank&x=32&y=12>;

prisijungimo laikas: 2011-02-17

44. Visa Lietuva (įmonių katalogas)// <http://www.visalietuva.lt/imonės/rubrika/automobiliu-technines-apziuros-centrai?ps=25&re=&di=461&sp=&so=rank&x=32&y=17>; prisijungimo

laikas: 2011-02-17

45. Visa Lietuva (įmonių katalogas)// <http://www.visalietuva.lt/imonės/rubrika/automobiliu-technines-apziuros-centrai?ps=25&re=&di=43&sp=&so=rank&x=26&y=9>; prisijungimo

laikas: 2011-02-17

46. Visa Lietuva (įmonių katalogas)// <http://www.visalietuva.lt/imonės/rubrika/automobiliu-technines-apziuros-centrai?ps=25&re=&di=112&sp=&so=rank&x=43&y=17>; prisijungimo

laikas: 2011-02-17

SANTRAUKA

TRANSPORTO PRIEMONIŲ TECHNINĖS PRIEŽIŪROS IR REMONTO ATLIEKŲ TVARKYMO VERTINIMAS

(Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų pavyzdžiu)

Reikšminiai žodžiai: pirminės atliekų apskaitos ataskaitos, veiklos deklamacijos, atliekų tvarkytojai, atliekų rūšys

Vienas iš aktualiausių ir labiausiai problemų sukeliančių aplinkos apsaugai ūkio subjektų yra transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas. Automobilis mūsų gyvenime tapo kasdieninės apyvokos ir susisiekimo priemonė. Didžiausi atliekų kiekiai susidaro iš reguliariai techninės priežiūros metu keičiamų transporto priemonių detalių.

Lietuvoje didžiausias automobilių skaičius susitelkęs Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje, todėl ir didžiausi atliekų kiekiai iš transporto priemonių techninės priežiūros ir veiklos susidaro būtent šiuose miestuose. Autoservisai turi rūšiuoti atliekas jų susidarymo vietoje ir perduoti tvarkyti turintiems tam teisę atliekų tvarkytojams. Pagal 2008 sausio 1 dienos patvirtintą transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto aprašą, autoservisai turi aplinkos apsaugos agentūroms teikti pirmines atliekų apskaitos ataskaitas ir veiklos deklaracijas. Jų pagalba kontroliuojami atliekų kiekių srautai, atliekų rūšiavimas, pagal veiklos kryptį jų susidarymo vietoje. Tyrimo metu nustatyta, kad transporto priemonių technine priežiūra ir remontu, užsiimantys ūkio subjektai savo veikloje labiausiai rūšiuoja tas atliekas, kurios teisės aktais įtvirtinta atsakomybė tenka gamintojams ir importuotojams, bei atliekas už kurių utilizavimą mokami pinigai atliekų turėtojams. Atliekų kiekis, perduotas atliekų tvarkytojams yra daug mažesnis nei galėtų būti.

SUMMARY

EVOLUTION OF WASTE MANAGEMENT OF VEHICLE'S MAINTENANCE AND

(By model of cities Vilnius, Kaunas and Klaipėda)

Keywords: primary waste accounting reports, activity declarations, waste handlers, waste sort

Vehicle maintenance and repair is one of the most relevant and the most provoking environmental control economy subject. In our life a car became a daily appliance and means of transport. The largest quantities of waste are generated during regular maintenance replacement of vehicle parts.

In Lithuania, largest number of cars is in Vilnius, Kaunas and Klaipėda; therefore, the largest quantities of waste from vehicle maintenance and activity emerge in these cities. Service centers must sort waste at source place and transfer them to those who has the right to handle waste. According to January 1st, 2008 approved vehicle maintenance and repair inventory, service centers must provide environmental protection agencies with primary waste accounting reports and activity declarations. This should help to control quantities of waste flow, waste sorting, under activity direction of their source place. The study showed that economy subjects, who work with vehicle maintenance and repair, in their activity sort those waste that are established by the legislation and responsibility fall on producers and importers, and waste, for which utilization its holder gets paid. The quantity of waste, which are transferred to waste handlers, is much less than it could be.

Priedami: 1,2,3,4,5,6 priedai.

VAIDA ŠILINSKAITĖ
2011 04 20
+ 370 60483441
vaidaeko@yahoo.com